

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

112. LETO / JUNIJ 2007 / 3,12 EUR / 750 SIT

Revija
Planinske zveze
Slovenije

6

PRILOGA

*Vodniček:
Mont Blanc*

Deset let po tragediji v Turski gori

Intervju: Jože Prah, Tine Marenčič

MEINDL
Shoes For Actives

Asolo Power
Matic 400 GV

Engadin MFS

Air Revolution 2.0

Air Revolution 3.1

POHODNIK

SMARTINSKA 152, BTC-HALA A, LJUBLJANA

tel: 01 585 26 30 • e-mail: pohodnik@univet.si • www.pohodnik-si.com

ZANESLJIV KORAK IN UDOBNA HOJA

www.logos-trend.si

ZA RESNE TURE POTREBUJEMO RESNE ČEVLJE, A TUDI V LAHKOTNI OBUTVI LAHKO STOPIMO Z ASFALTA.

NOVOSTI 2007

ASOLO

www.asolo.si

PRISM GTX

Pohodniški model za kopne ture v visokogorju in trekking z membrano goreteks. Element Aso-brake v petnem delu povečuje trenje pri hoji navzdol, tehnologija Active Heel Support pa poskrbi za stabilnost noge.

MYTHOS GTX

Ženski pohodniški model z membrano goreteks z elementom Aso-break v petnem delu za večje trenje pri hoji navzdol. Stabilnost noge povečuje tehnologija Active Heel Support.

Oba modela je mogoče preizkusiti v testnih centrih ASOLO. Več na www.asolo.si.

SAMPAGO

Privlačen videz in široka uporabnost je vedno uspešna kombinacija. Sampago lahko s svojim podplatom Vibram prehodi velike razdalje – iz pisarne do Polhograjcev brez preobnavanja.

W DOZER

Model, ki ni ne čevljev ne sandal – le od obeh je prevzel najboljše: udobje in zračnost ob dobri zaščiti stopala.

W TERRA FI 2

Zaradi svoje vsestranskosti je ta ženski model najljubši številnim ljubiteljicam udobja. Preprosti videz skriva številne Tvevine tehnološke rešitve: jermenje, antibakterijska zaščita, petni blažilci ...

ELIXER

Usnjene japonke, ki premagujejo tudi bolj grob teren, saj so od sandal prevzele podplat Traction Rubber in stabilno ležišče stopala, v peti pa skrivajo blažilce sunkov Shoc Pad™.

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

107. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič-Svetel,

Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega

urednika), Tone Škarja, Slavica Tovšak,

Uroš Vidovič

Grafična priprava:

Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5300 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 31,30 EUR (7500 SIT), 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,12 EUR (750 SIT). Članarina PZS za člana vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za kulturo in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Slika na naslovnici: Na Kriških podih,
foto: Andrej Veternik

Entuziasti

Oni dan sem se pogovarjala z voditeljem nove gorniške oddaje. Ko je zmanjkalo vprašanj za uradni del pogovora, sva načela še neobvezne teme, ki so se seveda spet končale pri medijih na področju gorništvu. Da njegova oddaja zaenkrat temelji na entuziazmu, je rekel. »Kako pa misliš, da deluje PV?« sem mu odvrnila. Če ne bi imeli zagnanega šefa in kupa zagretilih urednikov, PV niti približno ne bi bil tak, kot je! Ja, ja, saj, saj, sva si kimala in razpredala naprej. »Si predstavljaš, kaj bo, ko bodo uredniku spletne strani Gore ... ljudje pošle moči za urejanje?« Ja, stvar bo zelo verjetno obsojena na propad, sva si spet bila edina, in ljubitelji gora bomo ostali brez portala, ki ponuja večino pomembnih planinskih novic na enem mestu. In tako sva počasi prišla do zaključka, da velika večina z gorništvom povezanih stvari temelji na entuziazmu posameznikov, ki so tako »predrzniki«, da si upajo zagristi v projekte, ki jim ne bodo prinesli ne slave in ne denarja. Morda le nekaj osebnega zadovoljstva. Kaj je že to?

Že slišim posmehljive pripombe dandanašnjih in prihajajočih generacij, ki osebno zadovoljstvo vse bolj povezujejo zgolj s finančnim uspehom. Toda če pogledamo natanko, celotno gorništvu temelji na entuziazmu. Entuziasti so bili ljudje, ki so nadelovali poti, risali markacije, gradili planinske kočice, raziskovali skrite koticke gora, pisali vodnike, izdelovali zemljevide, delali oddaje o gorah, se razdajali v planinskih društvih, organizirali filmske festivale, plezalska tekmovanja in srečanja – brez zahteve po plačilu ali pa s tako skromnimi finančnimi sredstvi, da niso vredna omembe. Če se omejimo na področje medijev – entuziast je bil urednik Alpinističnih razgledov, ki je še dolgo potem, ko ni imel več prispevkov za objavo, sam pripravljal gradivo za sleherno številko; entuziastična je bila ekipa Grifa, ki je skušala preživeti z izdajanjem plezalske revije, pa ustvarjalka legendarne oddaje Gore in ljudje, ki se je borila z mlino na veter, entuziasti so uredniki spletnih portalov, pisci knjig, ki se trudijo iztrgati pozabi velika dejanja našega naroda, ljudje, ki se v dobi Big Brotherja spravijo k snemanju gorniških oddaj, entuziasti smo v uredništvu PV. Naš skupni imenovalec? Zavezanost ideji, predanost konjičku in kar nekaj trme. Če ne bi imeli tega, bi nas že davno minilo.

Nemalokrat slišimo, da so zlati časi prostovoljstva mimo. Kdo pa je danes še pripravljen delati zastoj? Popolnoma zastoj morda res ne, napol zastoj pa očitno še vedno ... PV še izhaja (že od leta 1895 ...), mlada generacija snema filme in ustvarja oddaje, spletne strani živijo, festivali se organizirajo, knjige in vodniki se še vedno pišejo, planinska društva še delujejo. Dokler bo tako, smo lahko prepričani, da entuziasti niso zgolj bele vrane. Morda jih je med hribolazce več ali pa v okviru že po definiciji neprofitne dejavnosti, kar hribolazcenje pač je, pridejo le bolj do izraza – lahko je biti »entuziast«, če te za to dobro plačajo ... To le potrjuje, da smo ljubitelji gora s srcem pri stvareh, ki so nam blizu, in da nam »za narodov blagor« ni težko bolj ali manj velikega dela svojega življenja posvetiti »brezperspektivnim« aktivnostim, kot so pisanje knjig, vodnikov, izdajanje revij, urejanje oddaj, vodenje planinskih društev ... Situacija morda res ni tako črna, kot si jo v pogovorih o »zlatih starih časih« radi slikamo, a vendar se samo po sebi postavlja vprašanje: do kdaj bo še tako?

Mateja Pate

TEMA MESECA 4-11

**Deset let po tragediji
v Turski gori**
Iztok Tomazin

PLANINSTVO 12-41

**Redna letna skupščina
Planinske zveze Slovenije**
Uroš Vidovič

Moja doživetja
Stane Štucin

Prvič »na visoče goré«
Borut Mencinger

Spokojni Sabotin
Olga Kolenc

Čez Poldanovec
Rafael Terpin

**Zgodba o ratitovškem zvonu
in še o čem**
Jože Dolenc

Moj Giro
Marjan Bradeško

**Spomini na telovadbo
v Provansi**
Andrej Štritar

**Mednarodna delavnica
»CIPRA« Slovenija**
Danilo Škerbinek

NA TURO 42-46

Baba mi je dala kar dve lekciji
Miro Štebe

Dovška Baba, 1891 m
Irena Mušič

GALERIJA 47-49

Na poti v gore
Oton Naglost

PLANINSKI PORTRET 50-52

**Planinske domove je najlaže
graditi, teže pa jih je vzdrževati
in jim dati dušo**
Slavica Tovšak

INTERVJU 53-56

**»Želim, da bi bila to oddaja
vseh gornikov«**
Mateja Pate

ALPINIZEM 57-63

Špice Spitsbergna
Gregor Kresal

Športno društvo Freeapproved
Anže Čokl

NAŠA SMER 64-67

Mojstrska miniatura dveh legend
Mateja Pate

NOVICE IZ VERTIKALE

PISMA BRALCEV

NOVICE IN OBVESTILA

Kako poznamo naše gore?

PRILOGA

Vodniček: Mont Blanc

Deset let po tragediji v Turski gori

✍ in 📷 Iztok Tomazin¹

»Okrešelj 1997«

10. junija 1997 se je zgodila največja tragedija v zgodovini slovenskega gorskega reševanja. Med vajo reševanja s helikopterjem v severni steni Turske gore nad Okrešljem se je smrtno ponesrečilo pet odličnih gorskih reševalcev: Mitja Brajnik, Luka Karničar, dr. Jani Kokalj, Rado Markič in Boris Mlekuž. Nesreča je pretresla slovensko in mednarodno javnost, saj je bila ena najhujših pri gorskem reševanju tudi v svetovnem merilu. Pustila je neizbrisno sled in zarezala nezaceljivo rano svojcem in prijateljem ponesrečenih. Slovenskim gorskim reševalcem in vsem, ki so z njimi kakor koli povezani, pa je še vedno vir bolečih spominov, razmišljanj, analiz in nešteti vprašanj.

Vseh skrivnosti usodnega sosledja dogodkov, ki so povzročili tragedijo, kljub številnim analizam in rekonstrukcijam ne bomo nikoli v celoti pojasnili. Vednost o tem je odšla s preminulimi v globino. Verjetno zaradi hitrosti in usodnosti dogajanja tik pred nesrečo in med njo niti oni niso mogli dojeti vsega, le grozljivo dejstvo nemočnega padanja v smrt.

Tistega usodnega 10. junija 1997 bi lahko umrl skoraj kdor koli od več kot petdeset aktivnih udeležencev vaje na Okrešlju. Umrlo jih je pet. Če se posadki helikopterja ne bi uspelo izvleči iz skoraj brezupnega položaja, bi strmoglavil tudi helikopter in mrtvih bi bilo štirinajst ljudi, med njimi trije zdravniki.

¹ Avtor knjige »Tragedija v Turski gori« je Iztok Tomazin, dr. med., alpinist, himalajec, gorski vodnik in reševalec, trenutno najbolj izkušen in v zadnjem desetletju tudi najbolj aktiven zdravnik Gorske reševalne zveze Slovenije. Je uveljavljen pisatelj in fotograf, avtor več knjig, ki so izšle pri znanih slovenskih založbah. Sodi med najpomembnejše akterje s helikopterskim reševanjem povezanega dogajanja v Sloveniji v zadnjih dveh desetletjih, bil je tudi med preživelimi udeleženci usodne vaje na Okrešlju.

Množica popisanega papirja in spregovorjenih besed po tragediji je večinoma utonila v pozabo. Ostala so boleča dejstva in ostali so občutki in spomini udeležencev vaje nad Okrešljem in vseh drugih, ki jih je dogodek prizadel in zaznamoval. Dejstev kljub željam in hotenjem ne moremo spremeniti. Z Borisom, Janijem, Lukom, Mitjo in Radom se telesno več ne srečujemo na reševanjih ali na prijetnejših poteh v gorah in drugje, ki nam toliko pomenijo. Smo le še sopotniki v spominih.

Ob tragičnem dejstvu, da je brez očetov ostalo kar trinajst otrok iz šestih družin, so se že kmalu po nesreči pojavila razmišljanja in ideje, da bi si morala Gorska reševalna služba Slovenije prizadevati tudi materialno čim bolj dostojno poskrbeti za prizadete, večinoma še šoloobvezne otroke pokojnih reševalcev. Zato smo ustanovili humanitarno ustanovo Sklad Okrešelj, katerega osnovni namen je denarno pomagati otrokom ponesrečenih reševalcev pri šolanju. Sklad živi, opravlja svojo vlogo, vanj se stekajo številni humanitarni prispevki. Spomin na ponesrečene in njihovo vlogo oživljajo tudi različne prireditve.

Desetletje

Gorska reševalna služba Slovenije je v desetletju po »Okrešlju« doživela več sprememb, večinoma na bolje. Sodobno, učinkovito reševanje v gorah in drugih težko dostopnih krajih pač ne more potekati brez sodelovanja helikopterja. Z uredbo o uporabi državnih zrakoplovov za namene reševanja, torej policijskih in vojaških helikopterjev, se je zakonsko za silo uredil tudi letalski del gorskega reševanja predvsem v smislu večje varnosti, žal pa ne bistveno tudi v smislu večje učinkovitosti. Togi, neživiljenjski postopki, ki omejujejo in upočasnjujejo aktivacijo reševalnega helikopterja, so še vedno prisoten davek na obstoj birokracije in različnih interesov.

Vzlet helikopterja med tragično vajo, zadaj ostenje Turske gore, kjer se je zgodila nesreča.

Država, torej Policija in Slovenska vojska, sta gorskim reševalcem omogočili večje število ur usposabljanja s helikopterji. Tudi kakovost usposabljanja se je izboljšala, čeprav še ni optimalna. Med drugim so bili sprejeti koristni sklepi o omejitvi števila udeležencev posamezne vaje s helikopterjem, o obveznih zdravniških pregledih po kriterijih za letalsko osebo in o tem, da na vajah ne smejo delati skupaj tisti, ki se učijo. Če vadi na primer operater vitla, ki je začetnik, ne sme delati z gorskimi reševalci začetniki. Prav to se je na primer dogajalo na »Okrešlju«. Ti sklepi so seveda pomenili tudi posredno priznanje nekaterih preteklih pomanjkljivosti.

Izboljšala se je tudi učinkovitost gorskega reševanja s helikopterjem, predvsem zaradi dežurstev celotnega reševalnega moštva (zdravnik, reševalec letalec, policist letalec) na Brniku ob helikopterju, sprva samo med vikendi med glavno planinsko sezono, kasneje pa so bila razširjena na več dni. Realizirana so bila predvsem zaradi prizadevanj zdravnikov ob podpori takratnega načelnika GRS Dušana Polajnarja in Ministrstva za zdravje.

Ne glede na vse temne plati je bila tragedija v Turski gori tudi priložnost za prenovo, napredek in prečiščenje Gorske reševalne službe Slovenije ter v širšem smislu letalskega reševanja v Sloveniji nasploh. Vplivala je na pozitivne premike, prispevala je zagon za nekatere potrebne spremembe v delovanju, razmišljanju, organizaciji. To se je potrdilo v desetletju po nesreči in se potrjuje tudi v sedanosti, ko se soočamo z vedno večjim številom nesrečnih dogodkov v gorah in na drugih težko dostopnih krajih, ki zahtevajo posredovanje in pomoč vse bolj usposobljenih in specializiranih reševalcev. Obremenjenost slovenskih gorskih reševalcev je vse večja. Gorski reševalci, med njimi smo tudi zdravniki, zdravstveni tehniki in drugi strokovnjaki za posamezna področja, zaradi svoje usposobljenosti, opremljenosti, organiziranosti in seveda pripravljenosti pomagati kjer koli in kadar koli razširjamo svoje delovanje tudi v kraje izven gora, kjer ni drugih organizacij in posameznikov, ki bi znali in mogli pomagati tako hitro in učinkovito.

Ko visiš na jeklenici pod helikopterjem ali s težkim nahrbtnikom hodiš in plezaš do pones-

Reševalci na Okrešlju prve minute po nesreči: negotovost, zle slutnje, prvi poskusi pojasnjevanja vzrokov.

Marjan Ručigaj

rečenca, samo medicinsko ali kakšno drugo specializirano znanje ni zadosti. Na reševalni akciji moraš biti poleg zdravnika ali medicinskega tehnika ali v prvi pomoči odlično usposobljenega reševalca še marsikaj: alpinist, plezalec, nosač, radioamater ... Nekaterih stvari pa se ne da priučiti. V gorah si doma ali pa ne. Seveda so tudi na tem področju med člani Gorske reševalne službe razlike.

Delo gorskih reševalcev, predvsem tisto pri reševalnih intervencijah, je zahtevno, pogosto tudi nevarno. Zelo stresno. Obremenitve pri gorskem reševanju so tako telesne kot duševne in socialne. Zdi se, da je najlažje prenašati telesne obremenitve, tega je večina gorskih reševalcev tudi najbolj vajena. Večina gorskih reševalcev, v manjši meri pa tudi zdravnikov, ki se ukvarjajo z gorskim reševanjem, je alpinistov z izkušnjami vzponov v domačih in tujih gorah. Težje in bolj zapleteno je z duševnimi in tudi socialnimi obremenitvami.

Pri izpolnjevanju poslanstva, kar pomoč ljudem v gorah in drugih težko dostopnih

krajih vsekakor je, se žal dogaja, da nekateri, včasih mnogi, presegajo prag svojih zmogljivosti. Nehote in pogosto nezavedno, z najboljšimi nameni. Seveda do tega ne prihaja samo pri članih Gorske reševalne službe, pač pa je znan pojav tudi pri drugih organizacijah, ki se pogosto soočajo s človeško stisko in nesrečo v zahtevnih okoliščinah, na primer službe nujne medicinske pomoči, gasilci in policisti. Razlika pri reševanju v gorah je, da je poleg stresa zaradi človeške stiske, nesreče, nemoči in drugih negativnosti pri gorskih reševalcih prisoten še dodaten stres – pogosto je treba v najkrajšem možnem času pustiti vse, kar si dotlej počel, ne glede na to, kako pomembno je bilo, in oditi reševat v objektivno zelo zahtevnih in nevarnih okoliščinah gorskega sveta in drugih težko dostopnih krajev.

Izzivi in dileme

Nalog in izzivov nam seveda ne bo nikoli zmanjkalo – zaradi družbenih sprememb, napredka v strokah, zlasti v medicini, ki se vpletajo v dejavnost gorskih reševalcev, zaradi napredka sorodnih organizacij v tujini, zaradi vedno večjih potreb, pričakovanj in zahtev ponesrečenec, bolnikov, njihovih svojcev in celotne družbe. V vse hitreje spreminjajoči in razvijajoči se družbi ostati na mestu pomeni nazadovati, še posebej na področjih, ki so povezana z zdravjem in preživetjem. Ponesrečenca ali bolnika ne zanima, ali ga rešuje profesionallec ali amater, kakšne barve je helikopter, iz katere organizacije so reševalci in podobno. Potrebuje in želi si samo čim hitrejšo, čim kakovostnejšo in čim varnejšo pomoč.

Zdravniki in ostali gorski reševalci se tako soočamo z vedno večjimi zahtevami in obremenitvami med svojim poklicnim, pa tudi med prostovoljnim delom, kar nas postavlja pred dodatne, včasih zelo težko rešljive izzive. Časi, ko so bili delodajalci razumevajoči ali celo ponosni na to, da imajo med zaposlenimi prostovoljne gorske reševalce, so marsikje minili.

Razmišljanja o vsaj delni profesionalizaciji predvsem letalskega dela gorskega reševanja so zato vse pogostejša. Vsaka pomembna organizacijska sprememba Gorske reševalne službe, organizacije s 95-letno zgodovino, ki temelji na prostovoljstvu, pa mora biti skrbno pretehtana.

Vaja v severni steni Triglava leta 1987 – spust reševalcev na Zlatorogove police.

Vaja v zahodni steni Planjave leta 1994. Levi je Mitja Brajnik.

Treba bi bilo zagotoviti konstruktivno sožitje med ozkim profesionalnim jedrom in prostovoljno, amatersko organizirano večino gorskih reševalcev, ki bi še naprej predstavljali temelj gorskega reševanja v državi. To sožitje bi bilo zahtevno in občutljivo, saj bi imeli na eni strani amaterizem, prostovoljstvo z vsemi dobrimi in slabimi platmi, z velikim moralnim nabojem in hkrati z nekaterimi organizacijskimi in strokovnimi omejitvami in pomanjkljivostmi. Prostovoljstvo oziroma tako imenovani amaterizem ne more biti opravičilo za pomanjkanje odgovornosti, za slabo organiziranost, površnost, improvizacije in napake. Na drugi strani ima profesionalizem zakonitosti, ki so večinoma dobre za kakovost in učinkovitost reševalnega dela, kaj hitro pa se lahko izgubi zelo pomemben moralni »kapital« nesebičnega prostovoljstva.

Zahtevno in občutljivo je že sedanje sožitje amatersko organiziranih slovenskih gorskih reševalcev in njihovih profesionalnih sodelavcev, pa tudi profesionalnih zahtev reševalnega dela. Med neposrednimi udeleženci gorskega reševanja so profesionalci pravzaprav le piloti

helikopterjev, operaterji vitla, policisti, zdravniki in medicinski tehniki. Vsi ti poleg gorskega reševanja v ožjem smislu opravljamo predvsem delo, za katerega smo usposobljeni v okviru svojih poklicev. Predvsem zdravniki smo pravzaprav nekeje vmes – ostalim reševalcem enakovredni, prostovoljni člani amatersko organizirane Gorske reševalne zveze Slovenije, hkrati pa z vso strokovno, poklicno in drugo odgovornostjo ter zahtevami, ki izvirajo iz našega osnovnega poklica. Odgovornost in zahteve so ves čas našega bivanja in delovanja enako prisotne, naj bo to med rednim poklicnim delom v zdravstvenih ustanovah, med prostovoljnim delom v okviru gorske ali katere koli druge reševalne službe ali pa v prostem času.

Knjiga spomenik

Tako kot večina drugih, ki so bili tistega usodnega 10. junija 1997 na reševalni vaji na Okrešlju in tam še zadnjič doživeli žlahtne tre-

nadaljevanje na 9. strani

Knjiga spomenik

Edino ljubezen in smrt sta resnični, vse drugo je metafora – tako nekako je nekoč zapisal znameniti argentinski pisatelj Jorge Luis Borges. Ljubezen, ki poraja življenje, in smrt, ki ga nepovratno jemlje, os eros-thanatos, ki tako ali drugače bistveno zaznamuje vse človeške kulture in je ponavadi tematizirana v religioznih sistemih in v umetnosti, v tako imenovani zahodni kulturi pa poleg tega še v vsej filozofiji od starih grških filozofov do Heideggerja. Freud je o njej napisal svojo najbolj osebno, mestoma prav pretresljivo razpravo Onkraj načela ugodja, ki izhaja iz intuicije, kako je človekovo najlepše čustvo zagonetno povezano z največjo uganko človeštva: s smrtjo kot tisto najbolj zanesljivo, gotovo, a obenem za človeka nedoumljivo, absurdno, kruto realnostjo, nemara še najbolj kruto v obliki tragedije doživljanja smrti bližnjih.

Vsaka smrt je po svoje tragična in s smrtjo oziroma s smrtmi povezanih tragedij ne bi smeli – saj je tako ravnanje lahko zelo krivično – razvrščati v hierarhične lestvice, kjer se na vrhu znajdejo tiste »najbolj« tragične, niže pa tiste, ki so to »manj«. Pa vendar je neizpodbitno, da se nas nekatere smrti, nekatere tragedije dotaknejo bolj kot druge. Največkrat seveda zato, ker smo kot bližnji ali vsaj kot znanci v njih nekako soudeleženi tudi sami; včasih pa tudi zato, ker nas s svojo v nebo vpijočo absurdnostjo, nesmiselnostjo, »krivičnostjo« boleče spominjajo na absurdnost, nesmiselnost in »krivičnost« smrti nasploh, na vse tisto torej, kar, dokler s smrtjo nismo neposredno soočeni tudi sami, nenehno potiskamo čim dlje od svojih misli. Tragedija nad Okrešljem – v njej je predvsem zaradi povsem nepotrebnih organizacijsko-tehničnih pomanjkljivosti na reševalni vaji absurdno, ne-

smiselno in »krivično« ugasnilo pet življenj reševalcev življenj – je gotovo ena izmed njih.

Iztok Tomazin se je s Tragedijo v Turski gori lotil izjemno občutljive in kočljive naloge: z besedo postaviti spomenik žrtvam te tragedije, torej knjigo, ki bo ne le spomin nanje, ampak tudi opomnik, nenehno opozorilo, da se kaj takega ne bi več ponovilo. Spomenik, kjer naj se prizadetost in sočutje povezujeta s treznim premislekom in pragmatičnostjo. Knjiga nas tako na eni strani v dokumentarnem slogu seznanja

z zgodovino gorskega reševanja pri nas in z njegovo aktualno problematiko, s poročili državnih in strokovnih organov ter s statistikami smrtnih nesreč gorskih reševalcev, pa tudi s kritično strokovno analizo same nesreče v steni Turške gore, ki ima predvsem namen, izboljšati varnost in učinkovitost gorskoreševalnega dela. Na zelo domiselni način predbralcem tudi izgrajuje kompleksno podobo (»lik«) gorskega reševalca: s prepričljivim opisovanjem na kon-

kretnih primerih njegovega reševalskega vsakdana, s prikazom njegove organizacijske povezanosti, ne nazadnje tudi s strokovnim orisom za ta poklic specifičnih duševnih obremenitev. Na tem mestu pa Tomazinova knjiga iz opomnika že prehaja v sočuten spomin, na primer z natančnim, s pričevanji udeležencev podprtim popisovanjem dogajanja usodnega dne na reševalni vaji v Logarski dolini, predvsem pa z razgrinjanjem lastnih občutkov, stisk, tesnobe in premišljevanj med tragičnim dogajanjem in po njem.

Naloga za avtorja nikakor ni bila lahka; na eni strani zato ne, ker je želel opisati pristno doživljanje dogajanja, občutja nemoči in tragičnosti, skratka tisto, kar je nekako neopisljivo, kar lahko prizadeti le podoživijo v spominu; na drugi strani pa se je moral izogniti tudi mnogim pastem in čerem. Na primer: suhoparna faktografska stvarnost bi iz knjige naredila zgolj nekakšno strokovno poročilo, sicer obvezno berilo za vse, ki

Mitja Brajnik, Luka Karničar, Jani Kokalj, Rado Markič in Boris Mlekuž

so s problematiko tesno povezani (člani GRS in z njo povezane službe), za navadnega bralca pa bi bila manj zanimiva. Zgolj doživeto in prizadeto osebno opisovanje tragičnega dogajanja pa bi sicer gotovo doseglo tudi širše bralstvo, a bi zgrešilo enega od osnovnih avtorjevih namenov: poziv k izboljšanju varnosti tvegane dejavnosti gorskega reševanja. A nemara največja nevarnost je ležala v avtorjevi osebni udeleženi pri tragediji, saj ta ponavadi zmanjšuje objektivnost presoje in tako nehoti lahko tudi znižuje pričevalčevo verodostojnost.

Izток Tomazin je bil tej zahtevni nalogi – tako kot mnogim drugim; o tem nas pouči že bežen pogled na njegov življenjepis – vse kakor kos. »Navadnemu« bralcu (ne pa seveda tistim, ki bodo v knjigi zaznali kako nase uperjeno kritično ost) se Tragedija v Turski gori gotovo najbolj vtisne v srce kot sočuten spomin na pretresljivo usodo ponesrečenih reševalcev in – tu prihaja do izraza izurjena roka spretnega pisca, avtorja mnogih knjig, ki ponujajo dramatično napeto, a obenem tudi leposlovno dognano in duhovno poglobljeno branje – kot omogočanje vpogleda v delovanje, tveganje, požrtvovalnost, strahove, dvome, razmišljanje in elementarno doživljanje samih gorskih reševalcev. A ta »subjektivna« plat na drugi strani ne paralizira avtorjeve želje po obenem čim objektivnejšem prikazu in analizi, zato Tomazin svoje poglede nenehno enakovredno dopolnjuje s pogledi drugih udeležencev tragedije.

je. Knjiga tako kljub vidni osebni prizadetosti avtorja ostaja vseskozi trezno uravnotežena in se odreka enovitemu, prek avtorja »vsiljenemu« pogledu na dogajanje: pravici torej, ki jo avtor vendarle ima. A prav zato se verjetno bralca toliko pristneje dotakne; ker je tragedija enakomerno osvetljena z mnogih zornih kotov, je bralcu nekako živo pred očmi, kot da bi bil tudi sam njen očevidec.

Okroglim obletnicam ponavadi pravimo »jubilejne«. A ob deseti obletnici tragedije nad Okrešljem se res nimamo česa veseliti. Izid knjige deset let po žalostnem dogodku ni povezan s proslavljanjem, ampak prej s premišljenostjo, modrostjo. Čas ni le zdravnik, ki celi rane, ampak pogosto tudi sijajen »hišnik« našega spomina. Pri dobronamernih ljudeh odstranjuje ali vsaj obrusi navlako, ki spomina ni vredna – na primer jezo, zamero in vse tiste nagibe, ki jih denimo porajata prenapetost in trenutna prizadetost. Tomazinovi knjigi se jasno vidi, da je glede tega šla skoz temeljit desetletni »filter« spomina; obenem pa prav ob tej knjigi lahko tudi vidimo – in to se mi zdi njena morda najpomembnejša odlika –, kaj je narejeno iz take snovi, da se filtru spomina ne pusti zadržati. Podobe petih požrtvovalnih reševalcev, njihova nesmiselna smrt, bolečina njihovih bližnjih ob tej izgubi – vse to veje iz knjige, kot da se je tragedija v Turski gori zgodila včeraj.

Tomu Virk, spremna beseda h knjigi Tragedija v Turski gori

nadaljevanje s 7. strani

nutke prisotnosti in skupnega dela s ponesrečenimi kolegi, sodelavci in prijatelji ter preživeli senco smrti, ki nas je neusmiljeno oplazila, sem še dandanes, skoraj vsak dan, z mislimi v mračni steni Turske gore nad zelenimi livadami enega najlepših kotičkov Kamniško-Savinjskih Alp. V spominjanju lepih in težkih skupnih doživetij, v podoživljanju usodnih dogodkov in njihovih posledic ali v neopredeljivi, ne vedno ozaveščeni prisotnosti vsega, kar je »Okrešelj« pomenil in še vedno pomeni. V neizbrisni žalosti in z neodgovorjenimi vprašanji.

Nekaj primerov značilnih, s tragedijo povezanih razmišljanj gorskih reševalcev:

»Še danes, po desetih letih, se prav vsak dan spomnim 'Okrešlja'. Kot bi se zgodilo včeraj...«

»Čas je učinkovit analgetik, a žal se zdi, da deluje izredno počasi. Bolečino pretvarja v globoko sled, počasi topi njeno žgočo ostrino in jo na poseben način celo požlahtni. Toliko, kot so žlahtni spomini na preminule.«

»Ko med reševalno akcijo visim nad prepadom, v težkem nahrbtniku nosim celo svojo družino.«

Bremena tragedije v Turski gori slovenski gorski reševalci še nismo odložili, ostaja skupaj s spomini na ponesrečene prijatelje. Zato sem se odločil, da bom spomine, lepa in tragična doživetja in še marsikaj, kar je povezano s tragedijo in njenimi posledicami, poskušal ohraniti in predstaviti z besedo in fotografijo, ob pomoči sodelavcev, udeležencev tragičnih dogodkov in drugih, ki so z njimi kakor koli povezani.

Ob deseti obletnici nesreče junija 2007 bo v zbirki Med gorskimi reševalci izšla knjiga **Tragedija v Turski gori**. Z njo želimo počastiti spomin preminulih prijateljev in sodelavcev, predstaviti poslanstvo slovenskih gorskih reševalcev s poudarkom na helikopterskem reševanju in prikazati dramatične dogodke pred nesrečo, med njo in po njej. Značilnost knjige so iskrene in pretresljive pripovedi ter razmišljanja vseh, ki smo sodelovali pri njenem izidu. Iz vsebine knjige:

- *oris zgodovine gorskega reševanja s helikopterjem v slovenskih gorah,*
- *pričevanja in razmišljanja očividcev, svojcev in udeležencev nesreče v Turski gori,*

- *analize nesreče, dogajanje v Gorski reševalni službi Slovenije po nesreči,*
- *življenjepisi ponesrečenih reševalcev,*
- *priloga s članki o obremenitvah gorskih reševalcev, o najhujših nesrečah pri gorskem reševanju v Sloveniji in v tujini,*
- *bogato fotografsko gradivo o nesreči, o preminulih reševalcih in o gorskem reševanju.*

Pri pisanju in urejanju te knjige sem imel dve temeljni vodili. Prvo, iz časovne razdalje enega desetletja predstaviti, osvetliti in z mislijo predvsem na izzive in upanja prihodnosti predstaviti največjo tragedijo v zgodovini slovenskega gorskega reševanja in mučno, boleče obdobje po njej, čas, ko so se odpirale stare in sveže rane, pa tudi čas, ko se je začelo marsikaj bistriti in spreminjati na bolje. Drugo, še pomembnejše vodilo sta mi bili želja in potreba, ustvariti knjigo kot dokument trajne vrednosti v spomin petim odličnim gorskim reševalcem, prijateljem, sodelavcem in znancem, katerih zemeljska pot se je nepričakovano, kruto in nedoumljivo iztekla pod steno Turske gore. V spomin ljudem, ki so s svojimi bogatimi življenji, pa tudi s tragičnim koncem, pomembno zaznamovali zgodovino gorskega in letalskega reševanja v Sloveniji.

Ko sem se med pisanjem pogovarjal s številnimi gorskimi reševalci, se je potrdilo, da nam »Okrešelj« še vedno težko leži na duši. Večina to dobro skriva, večina nas je svojo prizadetost globoko pokopala, a čas je ni izničil. Pri nastanku knjige je sodelovalo mnogo tistih, ki so bili posredno ali neposredno povezani s tragedijo v Turski gori. Med 40 sodelavci knjige so udeleženci in očividci nesreče, gorski reševalci, zdravniki, posadka helikopterja ter svojci ponesrečenih in drugi, ki so na razne načine povezani s tragedijo in z gorskim reševanjem. Verjamem, da je bil osnovni namen vseh ohraniti in utrditi žlahtne spomine na preminule prijatelje in pošteno ter iskreno opisati tisto, kar smo doživljali in kar vemo o dogajanju pred nesrečo, med njo in po njej.

Težko je bilo vedno znova podoživljati usodne dogodke in njihove posledice, soočati se z nemočjo ob dejstvih. Znova občutiti stisko, prizadetost, bolečino. Svojo in drugih. Se zaletavati v zid neodgovorjenih vprašanj. Težko in hkrati lepo se je bilo spominjati bogatih doživetij s pokojnimi.

Knjiga Tragedija v Turski gori je spomenik ponesrečenim in opomnik vsem, ki darujejo svoj čas, znanje in življenjsko moč, včasih tudi zdravje ali celo življenje, za pomoč ljudem v stiski in gorskem svetu in na drugih težko dostopnih krajih, kjer gorski reševalci uresničujemo svoje poslanstvo – v svetu, ki je vabljen, čarobno lep in privlačen, pa tudi zahteven in včasih nevaren. Hkrati želi biti knjiga korektna informacija vsem, ki jih zanimata poslanstvo slovenskih gorskih reševalcev in delovanje njihove organizacije.

Poslanstvo

Vsako poslanstvo je velika priložnost, ki nam osmišlja življenje. Ko ga sprejmemo in

polno zaživimo, ga je težko opustiti. Lahko se kdaj odmaknemo od svoje poklicnosti zaradi strahov, prizadetosti, stisk in razočaranj. Lahko nadaljujemo na drugačen, manj obremenjujoč, manj nevaren način. To velja tudi za gorsko reševanje. Ko zaigra srce z občutki, da ti je bilo dano pomagati nekemu v stiski, da si prispeval vsaj majhen delček ali pomemben del k njegovi rešitvi, ozdravitvi, morda celo preživetju, je to izkušnja, ki te zaznamuje znova in znova. Zbudi, ohranja in bogati naše bistvo, najsi je še tako prekrito in prežeto z vsakodneвно čemernostjo, zaskrbljenostjo, razočaranji, zamerami, morda celo z nasprotovanji, sovraštvom in vso drugo navlako, katere premagovanje in preseganje sta eden naših temeljnih ciljev, pa če si to priznamo ali ne. Naše bistvo, ki je v osnovi dobro. ◉

»Tragedija v Turski gori«

Avtor: Iztok Tomazin, med 40 sodelavci so gorski reševalci, zdravniki, člani posadke helikopterja in svojci ponesrečenih.

Založnik: Iztok Tomazin, s. p., format 16 x 23 cm, trda vezava, 200 strani besedila in 60 strani barvnih fotografij.

Cena z vključenim DDV je 34,9 EUR. Količinski popusti po dogovoru.

Del prihodka od prodaje knjige je namenjen Skladu Okrešelj – za pomoč pri šolanju otrok ponesrečenih gorskih reševalcev.

Knjiga bo izšla 11. junija 2007, dan po 10. obletnici nesreče v Turski gori. Na voljo bo v knjigarnah, v večjih trgovinah z gorniško opremo, na PZS, pri avtorju in pri založbi Didakta d. o. o.

Pri avtorju bo knjiga za vse gorske reševalce (tudi za upokojene) in za avtorjeve gorniške sopotnike (soplezalci, člani njegovih odprav) na voljo s popustom.

Na željo planinskih društev in drugih organizacij ima avtor pripravljeno predavanje o nesreči v Turski gori, o ponesrečenih reševalcih in o gorskem reševanju nasploh, združeno s predstavitvijo knjige. Naročila knjig in (ali) predavanja na naslovu: itomazin@siol.net.

USTANOVA SKLAD OKREŠELJ

SI - 4101 Kranj,
Bleiweisova cesta 34, p. p. 245
Telefon: +386 4 238 27 27
Telefaks: +386 4 238 27 25
E-naslov: grzs@siol.net.si

Skład Okrešelj je bil ustanovljen po nesreči, ki se je zgodila v steni Turske gore nad Okrešljem 10. junija 1997. Gorski reševalci so ustanovili Skład Okrešelj, da bi pomagali predvsem otrokom družin, ki so ostale brez očetov. Iz Sklada osnovnošolski otroci prejema jo denarno pomoč, dijaki in študentje pa štipendije. En študent je v tem času šolanje že zaključil. Najmlajši je sedaj v četrtem razredu osnovne šole.

Vsi skupaj želimo, da bi donatorji še naprej podpirali delo Sklada. Nenazadnje te nesreče ne smemo pozabiti. Prav zaradi tega se vsako leto junija srečamo na Okrešlju pri spominskem obeležju, da se spomnimo na ponesrečene.

Transakcijski račun Ustanove Skład Okrešelj: 02010-0052385495

Redna letna skupščina Planinske zveze Slovenije

✍ Uroš Vidovič 📄 Danilo Sbrizaj

V soboto, 19. maja 2007 je potekala v Ilirski Bistrici redna letna skupščina Planinske zveze Slovenije. Delegate je pozdravilo lepo sončno jutro, ki je napovedovalo praznično vzdušje za slovensko planinstvo. Skupščina je namreč tako delovni kot slavnostni dogodek planinstva. S planinsko himno Oj Triglav moj dom so skupščino pričeli pevci moškega pevskega zbora iz Ilirske Bistrice, nastopila pa je tudi otroška folklorna skupina pod vodstvom planinskih mentor. Uvodoma je zbrane delegatke in delegate ter goste pozdravil predsednik PZS Franci Ekar ter poudaril pomen Planinske zveze Slovenije v naši družbi. Zbrane so pozdravili tudi predsednica Planinskega društva Snežnik Ilirska Bistrica Darinka Dekleva, podžupan občine Ilirska Bistrica Vojko Čeligoj, podpredsednik Turistične zveze Slovenije Črtomir Špacapan, predstavnik Uprave za zaščito in reševanje R Slovenije Bojan Kopač ter predsednik Gorske reševalne zveze Miro Pogačar.

Predsednik PZS je nato predlagal v izvolitev delovno predsedstvo v naslednji sestavi: predsednik Metod Kovač, PD Ljubljana Matica in člani Drago Horjak PD Dolga pot Dravograd, Breda Jurič PD Slovenska Bistrica, Bogdan Seliger PD Horjul in Marko Goršič, PD Podpeč - Preserje.

Delovno predsedstvo je bilo izvoljeno soglasno in nato korektno ter uspešno opravilo zaupano delo. Kot je predvideval dnevni red poslan v okviru skupščinskega gradiva v posebni številki Obvestil PZS, se je skupščina seznanila s poročili organov PZS, nato pa je sledila razprava in sprejem sklepov. Tokratna razprava je potekala v pozitivni klimi, ki je nakazovala veliko mero enotnosti in usmerjenosti k doseganju temeljnih ciljev planinstva. To je posledica dobrega delovanja Meddruštvenih odborov, kvalitetno pripravljene gradiva za skupščino PZS ter številnih sestankov v preteklih tednih na katerih so sodelovali člani

Predsednik PZS Franci Ekar

predsedstva PZS. Žal se je tudi tokrat pokazalo, da posamezna planinska društva ne poznajo dovolj gradiva za skupščino, kar otežuje njeno uspešno delo ter delegatke in delegate oddalji od doseganja zastavljenih ciljev. Vsekakor pa lahko še enkrat ugotovimo, da je letošnja skupščina velik korak naprej v krepitvi naše planinske organizacije in doseganja ciljev z demokratično usmerjeno diskusijo.

V nadaljevanju je potekala razprava o predlogu sprememb statuta PZS, katere rezultat je bil sprejem predlaganih sprememb. Na predlog predsednika PZS sta bila izvoljena nova podpredsednika PZS Marko Goršič iz PD Podpeč - Preserje in Rudolf Skobe iz PD Novo mesto. PZS ima tako z njuno izvolitvijo štiri podpredsednike. Delegate in delegati so po uspešnem delu prejeli še spominsko darilce domačinov ter se z željo po tako uspešnih skupščinah tudi v prihodnje odpravili proti domu. Na območje Ilirske Bistrice pa se slovenski planinci vračamo že 2. junija, ko bo na Sviščakih potekal Dan slovenskih planincev. ◉

Moja doživetja

Spomini na poti in srečanja

✍ Stane Štucin

Z desne Veliki vrh v Košuti, Vrtača, Begunjščica in Julijske Alpe v ozadju

✉ Matevž Vučer

Turoben, pust spomladanski dan, ki se je v poznem popoldnevu sprevrgel še v nevihto, se je na večer umiril. Fronta z zahoda se je umaknila nekam na žirovsko stran, na kateri je še opletala z repom, po grmenju sodeč. Sonce, ki ta dan ni obstajalo, se je tik pred zatonom za masiv Kanina prikazalo kot žareča krogla in osvetlilo umito deželo. Na novo ozelenele pokrajina je bila ožarjena s spektrom vseh možnih barv, ki so skupaj s sencami ustvarjale neponovljive kulise, na katerih se je kot vrhunec trenutka pojavila še v tri oboke postavljena mavrica.

Vsa mrkost dneva je bila pozabljena. Za ta prizor pa niti ni bilo treba iti daleč. Vstopnico za ogled sem prejel kar na dvorišču moje domačije. Nič ni stala, je pa zelo veliko dala.

Za take trenutke se včasih odpravim daleč med vršace, a je od spleta okoliščin, od kraja, časa, vremena in še česa odvisno, ali bom doživel že opisano.

Brskanje po spominu

Spomin seže daleč nazaj, v rano mladost, ko sem prvič prek domačih hribov stopil v svet gornišstva. Večje število planincev se nas je pod zelo slabim vodstvom odpravilo na daljšo dvodnevno turo. Bil sem razočaran. Nobenih razlag, opisov ob poti, samo hodili smo in hodili. Pohod se je drugi dan ob vrnitvi zavelkel daleč v noč, ko smo brez volje, utrujeni, v temi, brez svetilk taval po gozdu do ceste, ob kateri je čakal avtobus. Tisto sezono nisem šel nikamor več.

A nekaj je ostalo. Bil je izziv. Prvič sem segel po literaturi, kupil zemljevide naših gora, zelo malo je bilo takrat tega. Poglobil sem se v njihovo vsebino. Začutil sem željo po znanju in spoznavanju naših gora. Našel sem skupino treh prijateljev, ki so to že počeli. Ob njihovi pomoči sem odkrival zame nov svet. Zelo hitro in z vsemi pljuči sem vsrkaval odkrite lepote

narave in osvajal znanje kolegov. Mladostna zagnanost je šla v neslutene razsežnosti.

Kaj hitro sem spoznal, da se med prijatelji počutim utesnjenega. Z novim krogom ljudi sem po svoji volji in presoji načrtoval obiske gora. Osvajal sem vrhove drugega za drugim. V skoraj dveh sezonah smo imeli v žepih značke s potrdili o prehojeni slovenski planinski poti. Vmes sem se udeleževal organiziranih zimskih in letnih pohodov na različne slovenske vrhove, ki so jih organizirala planinska društva. Te pohode sem kmalu opustil, kajti vse preveč so dišali po preživetju preteklosti in imeli močan pridih takratne politike. To pa ni bilo zame. Hotel sem biti neodvisen. Od gora sem hotel le njihovo prvobitnost in čistost brez ideologij. Tudi sicer se na poteh zelo nerad ponašam.

Ko je zmanjkalo označenih poti, sem zašel na brezpotja. Ta so mi zapolnila tudi vrzeli, ki so se še odpirale v zbirki mojega dojemanja narave.

Plezarije se nisem loteval, tega mi je žal, a je zdaj že prepozno. Z vsem občudovanjem pa spremljam alpiniste, čeprav od daleč. Njihov pogum, drznost, spretnost, njihove nagle odločitve. Tu gre dejansko za korake, ki pomenijo

Svizca

☞ Oton Naglost

življenje ali smrt. Imajo svoj slog, svoj svet, svoj žargon.

V naravi vidim in čutim vse, kar je prijetno za oko, telo, dušo. Sem del nje. V njej se počutim svobodnega. Prizori videnega in doživetega se nizajo in nalagajo v spomin, se kopičijo in na trenutke z vso močjo privrejo na dan. Zapisov s poti nimam, fotografij zelo malo, vse je v zavesti, iz katere se napajam in črpam moč za življenje takrat, ko bivam v krutem svetu. Problemi ostajajo v dolini, tu gori je svet zase. Vse, kar potrebujem, imam v nahrbtniku. Ni skrbi za preživetje. Hrane po potrebi, pijača, voda, ki v tankem curku meži izpod velike skale kot opomin: Tečem počasi, pij me počasi, da ti ne bo škodilo.

Nekoč sva s kolegom po hitri odločitvi, ki je postala že praksa, dirjala Triglavu naproti. Poznala sva že vse pristope in poti. Takrat sva šla iz Trente. Nočni pohod ob svetli septembrski luni. Z avtom Diana sva opolnoči startala iz Idrije. Nočna vožnja do Trente in še naprej do Zadnjice. Šele svitalo se je, ko sva stala na vratih kočice na Doliču, misleč, da dobiva čaj. Kako le, če je še vse spalo. Odprl sem vrata in že sem stal na nogi spečega. Šla sva naprej brez počitka, saj sva bila preznojena in sva čutila hlad. Ko je bila ura sedem, sva stala na vrhu Triglava. Nadaljevala sva pot do Kredarice, Planike, čez Hribarice do kočice pri Sedmerih jezerih in čez Prehodavce in se spustila v dolino Zadnjice. Ob treh popoldne sva bila doma. Ni šlo ne za stavo, ne za rekord, ne za hvalisanje pred kolegi, samo zgodilo se je. Kaj zmore mladost!

Ostal sem zvest domačim goram. Za tujino je ostalo malo časa. Nekaj potepanja po bližnjih Dolomitih, Avstrija, Nemčija, Črna gora podrobneje. Saj so masivi Bjelasice, Durmitorja, Komovov, Prokletij in Sinjajevine občutili podplate mojih čevljev. Črnogorci so domoljuben, samozavesten narod z bogato zgodovino. Prav privoščim jim državo, ki so si jo po toliko letih spet pridojevali.

Bližnja srečanja z gorniki

Veliko jih je. Srečujemo se samo v gorah. Govorimo jezik gora, vse preostalo je obrobno. Oskrbniki koč so super. Samo v dveh kočah sem doživel hladnost osebja, pozneje sem se ju kar izogibal. Starejša gospa s špičaki na nogah je za Šlajmerjevim domom v Vratih prvič uzrla severno Triglavsko steno in me od ganjenosti, ko sem šel mimo, prijela za roko: »Glej, kaj vidim, ali ni to veličastno!« Srečo je hotela z nekom deliti. Kaj je bilo to v primeri s tem, da sem v tridnevni turi z izhodiščem na Vršiču obiskal vse vršace tam naokoli in končal s Triglavom. Sledila je le še pot ob vodi skozi Galerije do Mojstrane.

Vzpenjal sem se na zelo odmaknjen in malo obiskan predel naših gora. Srečal sem planinki, starejši gospe, ki sta sestopali. »Sem gor si namenjen? Veš, gori je tako lepo, to je kraj samo za posvečene in bogove.« Nisem ne eno ne drugo. Smem torej naprej? – Tomaž Humar je zapisal, da ko te gora pokliče, te tudi sprejme. Nisem imel občutka, da me je poklicala. Sam sem rinil gor in ni me zavrnila.

Ljudje me kar naprej s kom zamenjujejo. Ne poznam jih, prvič jih vidim, oni pa ob srečanju: »Živijo, Marjan, midva sva pa že skupaj plezala v steni Ojstrice; Tone, kako si, kako je v podjetju?« itn. V njihovih očeh sem bil že uspešen podjetnik, nekdanji sošolec, inženir v znanem podjetju, priznan zdravnik kirurg in tudi duhovnik, niso pa vedeli, iz katere fare. Poskušam jim dokazati, da se motijo, da nisem tisti, za katerega me imajo, a mi ne uspe. Pravijo, da se sprenevedam. V takih trenutkih pri ljudeh vidim odzive, ki se jim od srca nasmejim.

Srečanja z živalmi

V stavbi pri Domu v Vratih mi je na skupnih ležiščih ponoči šinilo čez obraz nekaj kosmatega. Pomislil sem na najbolj gnusno stvar iz kanalizacije. Vstal sem in zunaj v veži na ograji, ki je vodila na podstrešje, obsvetil lepega polha. Bil sem pomirjen.

Ob pristopu na Špik nam je še čisto spodaj, v Kačjem grabnu, prečkala pot skupina gamsov. Tik pod vrhom Špika pa so blejale ovce. Pričakoval bi ravno nasprotno.

Kozorog

Oton Naglost

Ob majhnem potočku sem se sklonil, da bi pil vodo, ko zagledam žival, ki jo je kolega slikovito opisal: ima dva zoba in dolg rep. Žeja je minila, niti iz zaloge nisem dolgo pil.

Na vrhu Mojstrovke je ena izmed kavk na vsak način hotela del moje malice. Treniral sem jo toliko časa, da mi je kruh jemala z dlani.

Nad planino Razor je krava stala čez kolena in do vimena globoko v zasušeni mlaki. Omislila si je blatno kopel.

Sedeli smo pri bivaku pod domom na Kriških podih. V smeri gornjega jezera sta kozorogova mladiča zganjala take vragolije po skalah okoli svoje matere, da smo pokali od smeha. Kaj zmore mladost, sem že enkrat omenil.

S spalko sem se že ponoči umestil na mehkejšo mesto ob gozdu. Pomislil sem, kaj če

pride medo? A napadle so me mravlje, zato sem spakiral in se preselil višje. Spet so me napadle, le da jih je bilo tokrat manj. Ugotovil sem, da sem jih v spalki prinesel s seboj. Ne vem, ali so znale nazaj, upam pa, da so preživele, saj so bile delavne kot mravlje.

Na Rjavini je kapitalni kozorog čudno mlaskal z jezikom, ko sem hotel mimo njega. Ko sem uzrl za njim še čredo, mi je bilo vse jasno. Pogovorila sva se, pokimal je in jaz sem lepo šel mimo črede naprej.

Svizca sem prvič uzrl pod Zelnarico. V Krmi smo jih v jutranjih urah presenetili, ko so se greli na soncu. V paničnem begu so iskali vsak svoj brlog.

Divjega petelina sem srečal trikrat. V drugem primeru je bil na tleh na majhni jasi. Od presenečenja sva se samo gledala. Nekaj časa nisem niti dihal. Česa lepšega v naravi in tako od blizu še nisem videl.

Na poti proti Olševi je gams s pomola nad stezo poletel čez naju v tako globino, da je bilo groza pogledati. Mislil bi, da si bo polomil ne le zobe, ampak tudi noge. Niti opaziti ni bilo, kdaj se je dotaknil tal, že je hitel proti čredi, ki se je pasla v dolini. ●

Sončnice in zvezde

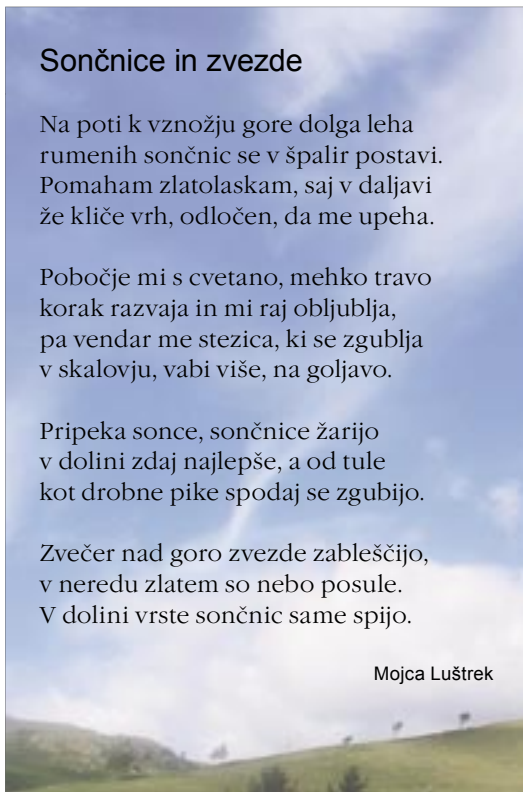
Na poti k vznožju gore dolga leha rumenih sončnic se v špalir postavi. Pomaham zlatolaskam, saj v daljavi že kliče vrh, odločen, da me upeha.

Pobočje mi s cvetano, mehko travo korak razvaja in mi raj obljublja, pa vendar me stezica, ki se zgublja v skalovju, vabi više, na goljavo.

Pripeka sonce, sončnice žarijo v dolini zdaj najlepše, a od tule kot drobne pike spodaj se zgubijo.

Zvečer nad goro zvezde zableščijo, v neredu zlatem so nebo posule. V dolini vrste sončnic same spijo.

Mojca Luštrek

Prvič »na visoče goré«

Poskus planinske humoreske

✍ Borut Mencinger

Tistega poletja, še preden sem prestopil prag prvega razreda osnovne šole, sem se povzpel z mamo, v družbi samih odraslih, na Storžič - in to prav na vrh, 2132 metrov visoko, po zelo zahtevni poti skozi Žrelo. To je zavarovana plezalna pot, ki še danes nekaj velja med navadnimi hribolazci.

Kar slišim vas, kako navdušeno zatrjujete, da se je tu in takrat spočela moja ljubezen do gora, ali celo, da so me tu zastrupili z gorskim svetom, in to v taki meri, da nisem čisto zdrav, kot pravijo tisti, ki ne hodijo v gore, če se vsaj enkrat na teden ne mučim po strmih poteh. Nihče pa ne vpraša, kako sem se jaz počutil pri tem »zastrupljanju« z gorskim svetom.

Začetno utekanje

Pravzaprav sem bil skoraj vso pot iz Tržiča na vrh Storžiča in nazaj slabe volje: v tistih časih namreč še nihče ni imel avtomobila, zato tudi ni bilo treba gladke asfaltne ceste, kakršna je danes razpredena po Lomski dolini. Takrat smo najprej celo uro tolkli po trdem kamnitem kolovozu skozi Lom, kar me je neznansko dolgočasilo, zato sem neprestano spraševal: »Koliko še, koliko še?« Ko smo končno zagledali svoj cilj, ki se je neskončno visoko in daleč, na koncu doline, poganjal proti mrzlemu nebu, sem nemudoma uprizoril očitno premalo energičen upor, da ne grem več naprej - tedaj so vsi, z mojo mamo na čelu, planili po meni,

naj bom tiho in naj ne kvarim čudovitega in jasnega jutra. Zakrknil sem se vase in »mulasto« - to je bil njihov izraz - prehodil naslednjo uro do planinskega doma pod Storžičem. Ker sem bil še tešč kot takrat, kadar sem moral pred zdravniškim pregledom lulati v tisti stekleni kozarček, ki je bil tako neumno ozek, da sem zmerom malo udaril mimo, sem hitro pojedel vse, kar so postavili predme. Posebno sta mi ostali v spominu dve lepi gospe, ki sta mi podarili dva velikanska in še nekoliko topla krofa. Bila sta tako rahla, mehka in topla, da sem malo predolgo buljil, pa tudi žvečiti sem kar nehal.

»Lepo se obnašaj,« je grozeče siknil mamin glas za meno. Kaj je spet narobe, saj se še premaknil nisem, sem užaljeno pomislil.

Topel čaj, kruh, salama, sir in čudoviti krofi so me končno spravili v dobro voljo. Zanimivo, da nikogar ni skrbelo, kako bom hodil s tako polnim želodcem; sredi hrupnega govorje-

📷 Oton Naglost

nja sem celo ujel nekaj besed o plezanju, a se nisem pustil vznemirjati.

Tu moram nekaj pošteno povedati: ko smo krenili naprej, me silna ostenja, strme grape in navpični skalni stolpi niso prav nič prestrašili. Česa tako vznemirljivo velikega še nikoli nisem videl od blizu. Dokler se nisem nagledal, sem neprestano zijal v divje skalovje nad nami, da sem se spotikal in motovilil po grušču proti Žrelu.

Končno smo se ustavili pod največjo in skoraj navpično grapo – pod znamenitim Žrelom! Na začetku strme steze, ki z melišča – v redu, naučil sem se nove besede – prestopi v grapo, je neki dolgonogi gospod postal glasnejši in bolj važen. Mama mi je šepetaje pojasnila, da je to gorski vodnik, ki nas bo varno popeljal na vrh. Razporedil nas je v kratko kolono – z njim vred nas je bilo sedem – ter počasi in preudarno zakoračil po ozki in vijugavi stezi navkreber. Nekaj mi ni šlo v račun: čeprav je stopal počasi, je bilo dovolj hitro, da se je lahko pogosto ustavljal, nas vzpodbujal in opozarjal ter pomagal zgovornima gospema. Opazil sem, da sta vedno manj govorili, medtem ko je eden od treh gospodov vse več govoril. Stavil bi, kar hočete, da se mu je glas kar lepo tresel. Izpadel bi korajžnejši, če bi bil tiho.

Za moj okus so vsi odrasli hodili in plezali prepočasi. Zanimivo, spodaj, globoko v dolini, sem jih komaj dohajal in so me ves čas priganjali. Zdaj, tu zgoraj, v skalah naj se izkažejo!

Mama mi je začela hoditi po živcih, ker me je ves čas hotela držati za roko. Sploh ne vem zakaj, saj so vsi skupaj vedno počasneje lezli navzgor! Vodnik si je dal vse več opraviti okrog gospe s krofi: kazal ji je bližnje in oddaljene vrhove, pa kmetije na oni strani doline, tako da sem še jaz, ki sem jima bil najbližji, nekaj odnesel od te učne ure; o tem, kako se pravilno prime za skale in položi nogo, da čevljev ne spodleti, sem že vse vedel, gospa pa očitno nič, saj ji je vodnik nekaj časa pomagal pri skoraj vsakem koraku. Odvečni pouk na čelu kolone je tako zaviral pohod, da me je dohitel malo debelejši gospod, ki je že spodaj na melišču hropel in sopol kot parna lokomotiva. Vodnik je spredaj ravno pripel gospe na napeto bluzo belkasto kosmato rožico; pozneje so me poučili, da sem zdaj že toliko star, da bi moral

poznati planike! Zadaj so očitno postali nestrpnost – ali kaj? – saj nas je dohitel celo gospod »hropevnik.« Nenadoma me je zgrabil za rit in me prestavil dva koraka naprej. Toliko, da ga nisem pahnil v Žrelo; globoko spodaj je zijalo na stežaj odprto prav zanj in njemu podobne. Zdelo se mi je sicer, da je hotel pomagati bolj moji mami kot meni, a mu je prehitro zakuhalo. Po maminem srditem pogledu in nekaj jeznih besedah o dedcih, ki jih nisem čisto dobro razumel, je gospod spet ostal zadaj v spodobni razdalji. Potem sem smel potegniti dva požirka čaja iz mamine termovke in hajd naprej proti vrhu.

Zdaj pa se začnejo »zajle«

Kmalu se je oglasil naš vodnik in svareče, lepo zapel po tržiško: »Drušna, mau posluha: zej se pa začnejo zajle, gotov so še mau fajhtne od noči. Ne b bvo naumno, če b gospe, k mate bl fine rokce, nataknil rokovice. Usi skp pa merkejte, de se nau gdo podričnu. Če glih ke naute istočasno z dvema nogama na tleh, takat se morte z obema rokama držat za zajlo.«

»Že spet ta zajla. A na morš mau lepš govort. Tle mam o troka, k bo čez en mesc šu v šolo – ti pa zajla, zajla, pa spet zajla!« je vodnika iz ozadja ogorčeno okregala gospa s krofi.

»Koko i pa prov, a jeklenica, kukr je zadne cajte moderno. Sej se na sliš svab, samo navadet se mo mogle,« je vodnik na hitro sestavil zagovor.

»Ja, sevede. Sej ne bo težko. Mormo vedet, de bo tamau toko govoru, kuker bo nas slišou,« je gospa odločno zaključila debato.

Moja mama mi je odobravajoče prišepnila, da je gospa po poklicu učiteljica in da jo je za vsak slučaj dobro spoznati, preden začnem hoditi v prvi razred. Mimogrede me je še poučila, da se tisti veliki žebliji, ki nosijo jeklenico, imenujejo klini.

Potem smo bolj ali manj glasno sopihali v strmino, vmes »obdelali« še kar precej jeklenic in klinov, dokler nas ni na vrhu Žrela pogrelo toplo sonce s kranjske strani Storžiča – kot so me poučili. Zraven so ponavljali eden za drugim: »Zdej smo pa s tahušga ven.« Kot bi si dajali korajžo. Nadaljnji potek markacij je obetal še gromozanski vzpon po v nebo kipečem grebenu. Na moje vprašanje, ali je to vrh, so me

Pot skozi Žrelo

Marjan Salberger

vsi v en glas tolažili, da to sicer še ni, da pa je od tam naprej le še »firklc« ure do vrha.

Potegnili sem požirek obupno grenkega čaja in dobil pojasnilo, da »svadek« čaj ne odžeja.

»Groza, še celo v vrtcu so nam dali boljšega. Fuj, kakšna 'brlozga' mora biti šele črna kava, ki so jo iz termovk cukali ta stari.« Čeprav nisem prosil zanjo, sem od nekom slišal pripombo: 'Taprav kofe pa ni za otroke.' Ko sem hotel samo povedati svoje mnenje o njihovih grenkih pijačah, sem dobil hladen tuš od mame, naj se lepo obnašam – kar je pomenilo, naj bom tiho. Še najpametnejši je bil naš gorski vodnik, ki je zavpil: »Gremo naprej!«

Ker sem se moral lepo obnašati, sem bil tiho, a sem upal, da se bodo po grebenu malo manj obirali, kot so se po jeklenicah v Žrelu. Največji dolgčas je, če moraš v vrsti čakati ta stare, pri tem pa hočejo, da se z obema rokama držiš za mrzle kline. Ampak to pa pazim, da od spodaj, od prijaznega sopihača, ne bi dobil še kakšnega pospeška.

Ko je greben naredil velikanski ovinek v levo, bi rekel, da bolj na našo, tržiško stran, smo končno zagledali vrh. Na njem se je kar trlo naroda. Ne vem, od kod so se vzeli, v Žrelu razen nas ni bilo nikogar. Pojasnili so mi, da jih s kranjske strani vedno pride veliko več. »Seveda, ko pa nimajo Žrela!« se mi je takoj posvetilo. Neverjetno, koliko jih zaradi enega

»žrelčka« pride z druge, lažje strani. Toliko jih je, da se kar prerivamo na vrhu. Ta stari imajo super izraz za to, ki pa ga niti zašepetati ne upam: »Toliko jih je, kot bi jih nakleu.«

Za konec pa še medved

Učiteljica je iz »plehnate« škatle izvlekla vpisno knjigo in nas vse po vrsti vpisala vanjo. Morda je to storila zato, ker je mislila, da ima najlepšo pisavo, ali pa, da se ne bi videlo, kdo od nas ne zna pisati. Če je ciljala name, je bila v zmoti: z imenom se že znam podpisati, priimek

pa je še malo predolg zame, saj še v šolo ne hodim.

Potem naš vodnik oznani, da se bomo vračali čez Škarjev rob, in pokaže navzdol po nemarno dolgem grebenu, ki v obliki velikanskega loka zavija proti levi in se spušča v dolino, kjer slutim našo ljubo, drago kočjo. Vem pa tudi, da ji pravijo kar dom, ker je tako velika. Takole od zgoraj me ni bilo prav nič strah Škarjevega roba, le preveč se že vleče in noge me bolijo, najbolj prsti v čevljih. Glede mojih čevljev mama vsakemu potoži, če jo le hoče poslušati, da mi noga tako hitro raste, da mi sproti ne more kupovati novih čevljev. Ne ve pa, da jih najbolj zdelam na fuzbalu za staro šolo.

Ko bi vi vedeli, kako sem že lačen, pa nobeden nima čisto nič za pod zob. O tistih krofih lahko samo sanjam. Ali jih niso kupili, ker so bili predragi, kot je zinila moja varčna mama, ali pa so jih kar med hojo skrivaj pojedli, kot sem sumil tistega debeluha, ki mi je »pomagal« v strmino – zagotavljam vam, da prvič in zadnjič, to bom odslej že pazil. Zdaj mi je šele jasno, zakaj je občasno tako hropel in sopol – seveda, s polnimi usti se med hojo težko diha. To pa še jaz vem!

Končno smo se privlekli do Doma pod Storžičem. Mama me je takoj popravila, naj lepše govorim.

V domu me niso nič vprašali, če bom kaj jedel, dobil sem enolončnico, kruh in čaj. Ko je vse to po kratkem postopku padlo vame, sem se malo naslonil na mamino naročje. Komaj sem zadremal – mama je smeje pripomnila, da sem spal eno uro – že so vpili, da moramo naprej, da bomo še pred nočjo v Trziču.

Čeprav je vsakega nekaj žulilo in bolelo, so ta stari tako hiteli, da sem jih komaj dohajal. Šele ko smo že v mraku prišli do Slaparske vasi, so malo upočasnili korak in spet postali zgovornejši. Čutil sem, da nekaj skrivajo, in ko nisem

odnehal z vprašanji, so le izdabili, da so predvčerajšnjim pod Rekarjem domačini kar dvakrat videli medveda. »Pa kaj potem,« sem se navdušeno zarežal, »zdaj je lahko že na vrh Kokovnice!«

»In kaj bi ti, reva mejhna, naredu, če b srečou medveda?« me je hotel osramotiti debeluh.

»Hja,« sem jezno pihnil proti sitnežu, »a kaj? Palco bi mu porinu v gobec pa rukzak bi mu vrgel čez oči, poj bi pa zlezu na drevo in poklicou lovce! Tle pa GRS nima kej delat,« sem še grdo pogledal našega vodnika, zaradi katerega so me tako bolele noge. ●

Storžič iz zraka

Stane Klemenc

Spokojni Sabotin

Drugačna meja

✍️ Olga Kolenc 📍 Oton Naglost

Naša »hišna gora«

Te dni je neustavljiva pomlad pognala listje in razprla cvetove vse do ostrega skalnega roba te naše goriške »hišne gore«. Če jo gledamo iz daljave, je kot hrbet mirne speče živali, na južni strani po večini poraščen in prepreden z varnimi in udobnimi potmi. Od prvega jugovzhodnega vrha, 535 m visokega Sv. Valentina, na katerem so na novo obnovljene ruševine romarske cerkve s konca 14. stoletja, se grebenska pot zložno dviga proti 609 m visokemu glavnemu vrhu – Sabotinu. Greben se tam za hip umiri, nato pa se – kot da ne bi vedel ne kod ne kam – spet razbije, pada, se spoji z zelenimi briškimi griči in v daljavi znova povzpne proti Koradi. Na južni strani se razgleduje proti morju, ki je v jasnih dneh kot na dlani, na seve-

rozahodu po verigi Zahodnih Julijcev, proti severovzhodu po Banjški planoti in Trnovskem gozdu. S povsem drugačnimi, strmimi severnimi pobočji ljubosumno oklepa globoko in v ozko sotesko ujeto smaragdno reko Sočo.

Spokojen in ves dehteč bo v teh mesecih ta Sabotin, čeprav globoko v sebi skriva težke spomine. Preluknjan s kavernami po dolgem in počez, prepreden z bodečimi žicami, bunkerji in bojnimi položaji še danes kaže nikoli zaceljene rane, ki mu jih je zadala vojna, soška fronta ...

Kot stražar, kot žrtvenik je, ko se dviga iznad goriške ravnine. Prvi je v obrambni vrsti, zato je na njem še dolgo po vojni stalno rožljalo orožje. Za nameček poteka čez greben državna meja z sosednjo Italijo, ki je bila v obdobju SFRJ strogo varovana z obeh strani. Meja, na kateri

Sabotin in Solkanski most

Meja je ali pa tudi ni

se danes prijateljsko srečujeta dva naroda, je na srečo presežena. Mir od časa do časa skalijo le »preoblikovalci« znanega napisa NAŠ TITO.

Ko te zapre JLA

Tako blizu in hkrati tako daleč je bil Sabotin v tistem obdobju. Stalno navzočnost vojske z obeh strani meje je bilo slutiti tudi na daljavo. Na vrh se je dalo povzpeti le ob določenih državnih praznikih, s predhodno napovedjo. Takrat sem bila mlada priseljenka iz idrijskega hribovja, navajena neomejenega gibanja, zato se nisem kaj dosti poglobljala v vse omejitve in zakone, ki so vladali ob meji. Tako se je zgodilo, da so me, nadobudno planinko, pred približno petindvajsetimi leti na samem vrhu skupaj s hčerko in njeno prijateljico za nekaj ur zaprli pripadniki JLA. Bilo je resno in komično hkrati.

Bil je lep, sončen poletni dan, nekako sem »izvisela« in ostala doma med betonskimi stenami. Potem pa, ojoj, kam zdaj, da mi ne počí srce? Povsem naključno smo se odpravile po lepo uhojeni stezi, ki se zložno dviga nad železniško progo in reko Sočo. V dobri veri,

da se bomo še pravi čas umaknile pred stražo. Tako smo brezskrbno uživale v razgledih na povsem kamniti in prepadni severni greben, ki daje občutek visokogorja. Idilična planinska steza se je vse strmeje vzpenjala med razbitim skalovjem. Pregrete od poletne vročine in strmega vzpona smo se nenadoma znašle na razglednem grebenu. A je bilo že prepozno! Od nekod je pritekel vojak in nam ukazal, da moramo takoj za njim. Nič hudega sluteč smo mu sledile v karavlo, tam pa se je takoj začelo zasliševanje. Predstavniki vojske so se izmenjevali drug za drugim, vsakemu posebej pa smo morale ponoviti isto zgodbo: kam smo namenjene, po kaj, zakaj, kako, ali je kje še kdo, kaj imamo v nahrbtniku ...Vse naše izjave so si skrbno zapisovali na neke obrazce. Dekletci sta se začeli zabavati, pozneje dolgočasiti, prosili sta vojake za poštné znamke in podobne neumnosti. Nič kolikokrat smo morale pokazati nahrbtnik, tistih nekaj jabolk, sendviče, pa sok ... Ure pa so tekle in šele ko je nekdo omenil, da bo prišla po nas policija, se mi je posvetilo ... Naj raje hodimo na Škabrijel, Kucelj, pa Čaven, so nam rekli. In to opozorilo so zapisali tudi v naslednji izdaji časopisa.

Gora se spremeni

Takrat se nam niti sanjalo ni, da bo teh časov nekoč konec. Ovire, občutka utesnjenosti, s katerim sem se navadila živeti, sem se zavдела šele pozneje – ob vračanju s planinarjenja po Evropi, v kateri so bili mejni prehodi le še trpek spomin.

Danes na Sabotinu lepo označene in na izpostavljenih mestih zavarovane planinske poti omogočajo okoliškim prebivalcem vseh starosti hiter »skok« v pravo planinsko idilo. Kar tako – pred službo ali po njej, pa še strmina pripomore k temu, da se dobro pregrete in prepoteni med zanimivo obrušeni kamni, polnimi žlebičkov, ki jih je izdolbla voda, hitro počutimo gorniško. Pa ne le to, srečujemo se z dolgoletnimi planinskimi prijatelji. Tako, čisto po naključju. Če si zaželite koga srečati, pa ga ne najdete sredi Nove Gorice, se odpravite na Sabotin! Če pa slučajno tudi tam nikogar trenutno ni, prelistajte vpisno knjigo – morda so vas prehiteli, morda prihajajo za vami?

Tako sem se odpravila tja gor tudi te dni. Umita pokrajina je v pomladanskih sončnih žarkih, nenavadno toplih za ta čas, dobesedno zažarela in zdelo se mi je, kot da pomladno prebujenje vidno poteka pred mojimi očmi. V daljavi se je srebrilo morje, na severni strani je Trnovski gozd pokazal svojo še povsem golo zimsko podobo. Julijci pa so bili povsem beli, kot na sveže zasneženi. V nekdanji karavli sem si privoščila čaj in se prav počasi odpravila čez greben na neizraziti vrh, na katerem je tudi razgledna plošča z vpisno knjigo. Dobesedno srkala sem vase opojne pomladne vonjave, ki so se širile s pritlikavih dreves in cvetočih grmičkov ob stezi. Škoda bi bilo hiteti, uživala

sem in razpredala svoje misli. In našla sem stare prijatelje! Kar najlepši del dneva smo presedeli na grebenu, kramljali in vpijali vase prijetne sončne žarke. Kolikokrat sem že slišala besede: »Še sreča, da imamo Sabotin, sicer ne vemo, kam bi hodili.« Koliko novih let smo že pričakali tam zgoraj, stran od bojnega pokanja petard, ne glede na vreme, kljub padavinam in burji, ki ima včasih, kot pravimo, tam zgoraj »mlade«. S pesmijo in ob kozarcu penečega se vina ter z lepimi željami za obilo lepih in srečnih tur. Ko se istega dne spet srečamo še na katerem izmed okoliških hribov, smo povsem zadovoljni, da smo v tekočem letu opravili že kar dve zimski turi ...

Neponovljivi botanični vrt

Sčasoma se je nabralo vse več ljudi, umirjeni in prešernih obrazov smo našli vsak nekaj zase. Greben, ki je v visokem poletju povsem gol in pust in, kot pravijo nekateri, poln kač (sama sem v vseh teh letih videla samo dve), je v pomladnih mesecih neponovljiv botanični vrt. Ker je na robu submediteranske Slovenije, se ponaša z nadvse bogato in raznovrstno floro. Na njem se srečujejo tri geografska območja – predalpsko, dinarsko in submediteransko –, zato so primerno zastopane številne in zaradi zaraščanja že tudi redke rastlinske vrste. Skratka, raj za botanike in ljubitelje cvetja! Skalna, sicer poraščena senčna severna stran se tako povsem razlikuje od sončne južne, ki neke v drugi polovici maja doseže vrhunec razcveta. Vselej gojim upanje, da bodo tod hodili ozaveščeni ljudje – ljudje, ki vedo, kaj za vsakega obiskovalca pomeni en sam utrgan cvet, ki oveni že na poti do doma. ◦

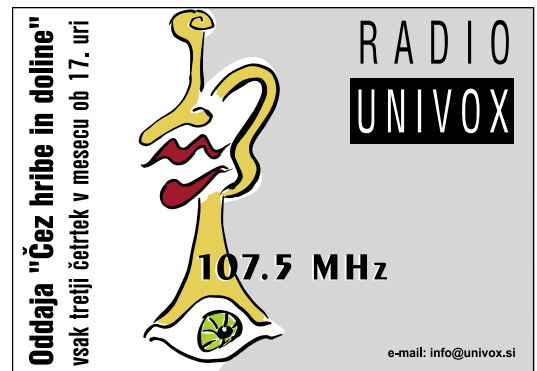

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- ob četrkih ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!

RADIO OGNJIŠČE

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak treji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO UNIVOX

107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

Čez Poldanovec

Ko je v Trebušo še vodila pot »Po grapi«

✍ Rafael Terpin 📷 Marjan Bradeško

Leta 1966 mi je bilo dvaindvajset let, bil sem zdrav mulc, študent. Za konec tedna sem prihajal iz Ljubljane domov v Idrijo in vsaj ob sobotah sem mrkal v griče, večkrat tudi ob nedeljah. Doma tedaj res niso imeli veliko od mene. Udri sem jo ponavadi peš s skromno malico v nahrbtniku. Denarja ni bilo. Od doma mi niso mogli česa dati, štipendijo sem imel pa republiško. Če me je v žepu le begal kakšen sold, sem imel vnaprej vse preračunano, kako ga bom najpametneje porabil, še rajši pa prihranil.

Poldanovec z Bendijskega vrha, R. Terpin, akril, 2007

Tistega oktobrskega petka sem se namenil iz Idrije na Poldanovec. Bilo je nekam sivo, nepričljivo jutro. Upanje mi je dajal le čedni četrtek.

V kmečki svet razvlečenega Čekovnika

Začel sem po takrat še ne razvpiti gobarski poti čez Lopar na Tičnico (580 m). Idrija se je tedaj šele začenjala gobarsko prebujati, saj celo

na bližnji Tičnici še ni bilo prav hude konkurence. No, kakšen nebodigatreba penzionist se je že našel. Torej skozi hoste, iz katerih se je še slišalo Idrijo, sem letel kakor po domači kuhinji pri Goliju mimo Boga in Babe na Pšenk. Od potoka Lačna voda ali Padarca se je čekovnikarski klanec postavil precej pokonci. Najvišjo točko pod Hleviškimi planinami sem prešel ob znamenju na bukvi nad starodavnim prehodom Vrh Bele. Za hrptom so mi zamrli mestni glasovi, podajal sem se v kmečki svet razvlečenega Čekovnika. Pod Šavletom, mimo Lapajnet, skozi Blaškove laze do Blaška, kjer sem padel na čekovnikarsko cesto. Vaška šola je bila še živa, ob cesti za njo je živahno tekla v korito hladna Lomska voda, tako kot danes. Pa mimo Lomarja. Ko je cesta stekla v gozd, sem jo navezal levo po odcepu in potem kar navzdol po dolgi senožeti, prav tam, kjer nas je nekaj let prej na partizanski pohod (idrijske gimnazijce) gnal Pepe Kendov. Ob kratki grapi sem hitro padel v Majnšk ob Idriji (danes je od Blaška do Majnška speljana lepa cesta). Reka je bila v oktobru prijetno hladna, brv do steze onkraj vode je pred časom odnesla povodenj, torej sem se sezul in prebredel nizko vodo. Osvežitev mi je dobro dela. Še natočil sem v čutarico in se zagnal po dobri stezici proti Krekovšu (673 m).

Na robu gozda nad gozdarskimi stavbami sem ob pol desetih malical. Spodnja koč, ki jo je krekovška lovska družina leta 1974 preuredila za svoje namene, je tedaj še prav revno samevala. Spomnil sem se, da smo osemletkarji nekoč v njej prespali na slami. Tedaj smo dva dneva pogozdovale v bližini, želeli smo kaj zaslужiti za majski izlet, kakor se je tedaj reklo.

S Krekovša čez Gnelice do Hudega polja (1044 m) so prav tiste dni na razširjeno gozdno cesto nasipali grob gramoz. Trpel sem vso pot, dokler se mi ni na Hudem polju odprlo. Bosanskim delavcem sem se menda zdel velik »planinar«, a meni se je hudo tožilo po prejšnjem zelenem kolovozu.

Nekje levo spodaj so se skrivali ostanki partizanske bolnice Pavle. Kje, leta 1966 še nisem vedel. Ob robu velike jase, kjer je davno nekoč žulila božje dni trpežna vojskarska družina, ob spomeniku bolnici Pavli, sem stopil na cesto Mrzla Rupa-Škrbina-Tisovec (ali pa Lokve). Kot da sem stopil v civilizacijo, se mi je zdelo. A cesta je bila zapuščena, nasuta z listjem, ne-

otrebljena. Po njej ni bilo nobenega prometa, na njej nisem srečal nikogar. V klanec proti Škrbini (1227 m) sem že pihal. Cesta pod skoraj previsnim Sončnim robom mi je še močno presedala. Na cestnem robu je še cvetel brkati svišč. Jesenska pokrajina mi ni mogla ponuditi več cvetja, me je pa radostila z vijoličastimi razgledi mimo debelih bukvov na Mrzlo Rupo, vojskarski Jelenk, Hudournik, na tolminske gore od Črne prsti do Krna. Že davno se je popolnoma izčistilo, sonce je sijalo v polni luči, a v gozdu je bilo pod krošnjami prijazno hladno.

Smrekova draga ali Narobe svet

Na Škrbini se cesta razveji. Levo jo ubriše čez še višje Poslušajne in po obrobju Tisovca proti Preski in tudi Majeriji, desno pa okrog Smrekove drage proti Iztokovi koči pod Golaki ali pa še dlje na Lokve. Sedel sem v senco na cestni rob, lovil pobeglo sapo in z vsemi čutili použival odmaknjenost Trnovskega gozda. Bil sem nekje na sredi poti. Moj cilj se mi je z zahoda že močno približal. Bil je dovolj čeden dan in z orientacijo nisem imel težav. Povsod naokrog je valovil svet vrtač, dolin in mrazišč, preluknjani z brezni in jamami, poraščen z visokimi okleščenimi jelkami, poln mahov, praproti in lišajev, skoraj golih krošenj, ves pripravljen na zimo. Med osončene, včasih tudi zasenčene skalnate obronke, med poraščene, z živobarvnim listjem nastlane vlake in rupe – se je zavlekla še topla jesen. Oblakom se skozi krošnje ni moglo preveč slediti.

Do Smrekove drage je šlo lahkotno okrog vrtač levo in desno. Na robu, kjer se mi je odprl bogat pogled v dolgo rupo, sem obstal in zazijal. Pod menoj je vzporedno s cesto tekla široka vrtača, skoraj dolina, po vseh straneh obrobljena z gozdnatimi vrhovi: Smrekova draga ali Narobe svet. Drevesni pasovi so v njej postavljeni na glavo, to sem vedel že od prej. Po vrhovih uspeva bukovje, pod njim rastejo silne prvobitne smreke, dno pa pokriva široka planjava pritlikavega ruševja. Kako nenavadno. Včasih so nam pravili, da je dno vse preluknjano in da se pod površjem skriva mnogo snega in ledu, zaradi česar je dolina tako hladna. Pozneje so se popravljali: v dolini, zataknjeni tako visoko v hribih, se vse leto zadržuje hladen zrak in rastlinje se seveda ravna po njem.

Cesta drago obide lepo po ravnem. Nedaleč za prazno in samotno Anino kočo sem zagledal bledo markacijo. Najbrž kaže smer proti Zelenemu robu (1334 m), sem si rekel. Stezica je bila komaj vidna, po njej že dolgo ni nihče hodil. Škoda! Zvijala se je pod visokim drevjem po obrobju hudih vrtač, kjer je bilo vse zeleno: padla in rastoča debla, skale, vrtače in pot. Le skozi krošnje se je bliskalo sonce. Zdelo se mi je dražljivo divje. Prav drzna divjost pokrajine se je še stopnjevala, ko sem se po približno pol ure hoje znašel na prevetrenem robu visoko nad dolino Trebuše. Sedel sem na gvišno, se oprijel bližnje iztegnjene veje in zaneslo me je skozi odprte daljave. Na levi pod menoj se je sončila trebuška

cerkev sv. Frančiška, desno nad njo si je preko širokih košenic podajala roke Mrzla Rupa. Dolina je vsa pregreta barvito vijugala proti Idrijci, na levi obdana s prepadnimi Govci, na desni uravnovežena z gozdnatim in kmečkim svetom trebuških domačij. Vmes je bilo ostro zarezanih nekaj grap, ki sem jim že poznal imena: Srna grapa, Mkcova in Pršjakova grapa, še skoraj skriti Gačnik. Prav daleč za zelenim odrom Gorske planote so štrlele v pisano nebo tolminske gore. Ah! Še bolje sem se usedel in odprl nahrbtnik za malico. Bilo je vredno.

Skozi raztreščeno hosto do razgledišča

Naprej sem našel stezo, ki je vodila po grebenu do naslednjega izrazitega vrha proti zahodu. Tam se je izgubila. Že narejene markacije je nekdo namenoma pospravil. Gotovo je šlo za pomoto. Mislil pa sem si, da steza že mora teči do Poldanovca, le da sem jo zgrešil. Uporabil sem torej star kolovoz, nasut z odpadlimi suhimi vejami. Ko je začel le preveč zavijati v levo, sem ga na neki višini pustil, naj pač gre,

Na Malinah v Trebuši, R. Terpin, akril, 2007

kamor hoče, sam pa sem se spustil po komaj zaznavni stezici, ki je vodila po meji dveh gozdarskih revirjev. Na očiščeni višini z mejnim kamnom je poti potem zares zmanjkalo. Udaril sem jo po desnem grebenu navzdol in padel na neznano cesto. Sredi hloedov in skladovnic merskega lesa sem se znašel točno pod vrhom, na katerega sem hotel. Poldanovec. Skoraj mi ni bilo verjeti. Zlezal sem tistih nekaj minut skozi raztreščeno hosto do razgledišča. Zdaj seveda ni bilo nobenega dvoma več: znašel sem se na obljubljenem Poldanovcu (1299 m). Gologlavega, z odsekanim severnim čelom ga ne bi mogel zgrešiti. Do omotičnosti sem se zazijal v prečisto, da ne rečem brezmadežno dolino zelene Trebušice. Poti ob njej, »Po grapi« imenovane, ne bom nikoli nehal občudovati, čeprav teče že vrsto let po dolini asfaltna cesta in je večji del stare začaranosti žalostno preminil.

Vendar se mi je mudilo. Bilo je že okrog treh popoldne in jaz, težak humorist in nevednež, sem seveda upal, da pri Podkoritarju ujamem avtobus ob petih. Norec, trapon, bende!

Navezal sem jo dalje. Pot naprej na zahod je bila grebenska, razgledna in uživaška. Po

dolini jo je spremljala gozdna cesta. Steza se je vila prav ob robu velikanske poseke, bukovino so tod posekali prav do roba grebena. Pod večjim gozdnim vrhom sem se spet našel z markacijo, a ne za dolgo. Na drugi strani je je ponovno zmanjkalo. Nadaljnji greben je bil grd, zaraščen, prav nevaren za noge. Prava sreča, da sem kmalu presenečen telebnil na ozko cesto, ki me je po nekaj ovinkih speljala v gorski zaselek Lazna (nekaj let pozneje sem kraj bogato doživel med »partizansko« vojaško vajo). Med klatenjem po gozdnih grebenih se je pooblačilo, začelo je celo štrcati. Hkrati je bilo ob manjšem peskokopu moje ceste konec. Pa zdaj? Po stari logiki in tudi izkušnjah sem se ihtavo ogledoval za nadaljevanjem in pod cesto zares staknil začetek dobre steze. Zdrvel sem po njej. Ves čas sem napeto buljil v tla, sicer bi se lahko tisočkrat spotaknil. Na trebuško cesto sem telebnil pri kmetu Mrcini. Povedril sem v družini starih fresk na hlevu in kleti (tudi danes jih je še mogoče občudovati). Naliv je bil izdaten, vendar kratek.

Zaključek dolge poti na koruznem ležišču

Že davno nazaj sem se zavedel, da z avtobusom ne bo nič. Nekje bo treba prespati in zjutraj uloviti prvega. Sprijaznil sem se s stanjem. Jesenska dolina je po osvežitvi prijazno zabrnela v svoji barvitosti, bregovi onkraj Trebušice so se trebušasto napanjali proti Vojskemu, Mkcova in Srna grapa sta izginjali v tesneh svojih senc. Za hrptom mi je iz trebuških prepadov rasel moj osvojeni, neznansko vzvišeni Poldanovec, ki s svojo senco pripoveduje Trebušarjem in Trebušanom (Dolenja Trebuša), kdaj je ura poldne.

Odleglo mi je. Že precej mehkih kolen sem jo navezal po trebuški prometnici gor in dol, iz ene grape v drugo, nad Renkom do Podkobilice. Pravili so mi o stezici, ki se od Podkobilice vzdigne na preval med Kobilco (929 m) in Stadorjem (1030 m). Tam čez so zmeraj hodili idrijski romarji proti Čepovanu, Grgarju in na Sveto goro. Tam jo je brisala tudi moja stara mati, ko je med prvo vojno s svojim primoženim sinom Štefanom šla na fronto pod Sv. Goro pobirat vojaške odeje, da jih je pozneje na kmetih za-

menjala za krompir. Krasno, sem si povedal naglas, jaz pa le flankiram tja v tri pirovske.

Za Krmenkom je moja cesta obhodila dve hudi grapi. Pred Ščuro se je odcepila v klanec še slikovitejša vozna pot čez Drnulk (761 m). Do Trebušice, čez most in mimo Sv. Jakoba v Dolenji Trebuši sem porabil dve uri. Ob sedmih zvečer sem si pri živahnem Podkoritarju privoščil šilce ruma. Pojesti ni bilo kaj. Vprašal sem po prenočišču, pa so me debelo pogledali. Namignil sem, ali bi me spustili na seno, a so gladko odkimali: to pa ne.

Pa ne! sem bil vsega sit. Ko se je znočilo, sem se zavlekel pod kozolec na drugi strani Idrijce, zložil sem se na tja položena koruzna stebila in za nekaj ur prav sladko zaspal. Res, bil sem v redu scagan. Zjutraj mi je še v temi nekdo na iztegnjenih nogah skoraj parkiral svoj moped. K sreči je ugasnil luči in motor, še preden je ustavil. Storil je tako kot slednje jutro. Videl me ni. Najbrž je tudi on še napol spal. ●

Podkobilica, Gorenja Trebuša, zadaj Govci, R. Terpin, akril, 2005

Zgodba o ratitovškem zvonu in še o čem

✍️ Jože Dolenc ✎ Oton Naglost

Končala se je vojna katastrofa svetovnih razsežnosti in preživeli so si počasi celili rane, ki jih je zadala morija. Upajoč, da je bila ta tudi poslednja, se je našlo nekaj zanesenjakov, med katerimi je prednjačil Rudolf pl. Andrejka (nedvomno tudi po zaslugi svoje soproge Micike, po domače Tavčarjeve iz Selc), ki so začeli načrtovati kočo na Ratitovcu, jo leta 1925 tudi zgradili in predali njenemu namenu. Poimenovali so jo po takrat že pokojnem rojaku iz Selške doline in državnozborskem poslancu Janezu Evangelistu Kreku, ki je neizmerno rad zahajal

¹ Začetnik današnje kovinske industrije v Železnikih je bil prav on, saj stroja za izdelavo sponk ni le kupil, marveč je na njem tudi stekla proizvodnja, ki sicer ni trajala dolgo, kajti prav kmalu je Boncelj, ki se ga še kar dobro spominjam kot preprostega in dobrosrčnega človeka, kot priznan strokovnjak prevzel mesto univerzitetnega profesorja na strojni fakulteti zagrebške univerze. Pokojni Niko Žumer je stroj kupil že pred vojno (zgodba, ki še dandanes kroži o izvoru denarja, ni preverjena in je zato ne bom opisal), po njej pa je proizvodnja v okviru novonastale kovinske zadruge končno zares lahko stekla.

Opomba: Članek je posvečen 100-letnici ustanovitve Planinskega društva Železniki. Društvo je bilo namreč ustanovljeno 21. maja 1907 z imenom Podružnica SPD s sedežem v Železnikih.

sem gor, često v spremstvu neke Kamile Tajmerjeve ... Lepota narave je v dvoje menda lepša in čemu bi bil prav on izjema?!

V tistih časih je bil na pomembnem položaju v takratnem slovenskem gospodarstvu še en Železnikar, in sicer je bil to inženir Jože Boncelj, direktor livarne v Trbovljah, ki je spadala v Kranjsko industrijsko družbo.¹ V livarni so vlili zvon in Krekovo podobo, ki ju je nato podaril koči. Zvon je bil namenjen predvsem tistim, ki v gosti megli niso mogli najti poti do koč. Prav gotovo je marsikdo pozvonil tudi iz golega veselja, saj je imel (in ga še vedno ima) lep zven; morda je z njim pastir klical svoje ovčice, ki so se pasle po planini in se zbrale okrog njega, nadejajoč se priboljška iz njegovih rok.

Krekova koč postane del Rupnikove linije

Minevala so leta, morijo prve svetovne vojne so nekako skušali pozabiti, a že so se zbirali še temnejši oblaki. S severa in zahoda je grozila nevarnost in vojska takratne kraljevine se je nanjo pripravljala tudi tako, da je po naših gorah posejala betonske utrdbe v lažnem upanju, da bo tako prestregla prvi udarec osvaja-

jalca. Pod poveljstvom štaba za utrjevanje z divizijskim generalom Leonom Rupnikom so zato že leta 1936 začeli graditi sistem obmejnih utrd, kasneje popularno imenovan Rupnikova linija. Leta 1940 je štab pod svoje poveljstvo prevzel vse obmejne planinske postojanke, med njimi torej tudi Krekovo kočo na Ratitovcu. Celotni inventar (kuhinjske posode, jedilne pribore, posteljno perilo itn.) so razprodali na dražbi. Večino so pokupili Podgorci. Moj oče Drago kot takratni in hkrati poslednji oskrbnik koč si je od celotne imovine izgovoril dve v tistem negotovem času neuporabni stvari: vpisno knjigo in zvon. Predstavnika Slovenskega planinskega društva Ljubo Tiplič mu je oba predmeta izročil v last in posest (prepričan sem, da ti je, spoštovani bralec, pomen obeh besed znan) in z najmlajšim bratom Radovanom, ki je kasneje padel kot komisar bataljona Vojkove brigade, sta zvon na nosilih prinesla domov na Jesenovc, kjer sta ga spravila v domačo hišo.

Zvon z Ratitovca pred hišo na Jesenovcu preživi drugo svetovno vojno

Čez dve leti (junija 1942) sta z mizarjem in kasnejšim sosedom Nikom Kosmom – Matičkom

postavila vrtno uto z miniaturnim zvonikom in vanj obesila zvon. Prav med delom sta zaslišala, kako je nekje na Trnju zalajala strojnica, in oba hkrati naglas pomislila: Blaž'k je padel!

V spomin Jožku Demšarju, po domače Blažku, naj omenim, kako se ga je v opisu kalvarije Dražgošanov med bitko partizanov z Nemci januarja 1942 hvaležno spomnil takrat trinajstletni Ivan Jelenc, po domače Birtov, ki med drugim piše takole:² »Našo grozo in obup je presekalo močno vpitje od zunaj. Sredi gruče razjarjenih Nemcev se je pojavil človek v civilu. Prepričeval jih je, da so v hiši zaprti nedolžni ljudje, ki niso krivi za nastalo situacijo, ki se je dogajala v minulih dneh. S svojim energičnim nastopom in velikim tveganjem za svojo glavo je uspel, da so Nemci popustili. Odprla so se hišna vrata, kjer so nas zadrževali zaprte, in napotili so nas proti Rudnemu. Ta civilist je bil takratni župan občine Železniki Jože Demšar, ki je 25-30 Dražgošanov rešil zagotove smrti. Ne znam razumeti tega naključja, ko se je pojavil pravi človek na pravem mestu in rešil toliko človeških življenj iz objema večnosti.«

In tudi teh vojnih grozot in bratomorne vojne je bilo naposled le konec ... Obnova je

² Dražgoše, 11. in 12. januar 1942, Zbornik Selske doline Železne niti 3/2006, str. 166-169.

Pot z Ratitovca na Poden

bila trša, a so kljub temu že kmalu začeli misliti tudi na gradnjo nove kočice na Ratitovcu. Staro so bili partizani namreč požgali, da je Nemci ne bi morda porabili za svoje oporišče. Obsojati takšno početje, češ kakšno napako so vendar napravili, da kočice ni bilo treba požgati itn., je dandanes, torej po več kot 60 letih, kaj lahko opravilo, saj je po bitki pač najlažje biti general. Vsaka tovrstna obsodba se mi zato zdaj zdi krivična in nesmiselna. Vendar pustimo to in se raje posvetimo obnovi kočice in usodi ratitovškega zvona!

Morda se zdi večini ljudi danes samoumevno, da so kočico zgradili prav planinci Selške doline. Pa ni bilo tako enostavno in samoumevno! Veliko truda je bilo potrebnega že samo za to, da je ni začelo graditi medvoško planinsko društvo. Prav tu ima levji delež zaslug moj oče kot poslednji oskrbnik Krekove kočice, kajti v tistih letih je sklenil mnogo znanstev in prijateljev, ki jih vojna – med preživeli seveda! – ni prekinila. Na tem mestu bi rad nanizal nekaj spominov o tem, kako sem takratne zadeve kot šest- do osemleten otrok doživljal sam. Kdo utegne poreči, da so otroški spomini preveč subjektivni in ne morejo ustrezati resnici. Resnosti takšnih ugovorov se kajpak zavedam, ampak vseeno bi rad povedal nekaj stvari, ki mi že od zgodnjega otroštva ležijo na duši, a jih doslej še nikoli nisem omenjal. Toda še zdaj ne bom zapisal vsega, česar se še spominjam.

Gradnja nove Krekove kočice

Naj začnem s tako imenovanim lobiranjem na Planinski zvezi Slovenije kot naslednici Slovenskega planinskega društva. Spominjam se, kako se je ata mnogokrat zgodaj zjutraj usedel na kolo, se po tisti razdrapani makadamski cesti odpeljal v Ljubljano, od tam nato še večkrat na Bled, pa morda spet nazaj v Ljubljano, da se je končno zbit vrnil domov. Ne morem se spomniti, kaj vse je počel, a venomer je govoril predvsem o kočici na Ratitovcu in planinstvu, kasneje pa še o turizmu. Precej se je spremenilo, ko so nam daljnega leta 1952 napeljali telefon in mu ni bilo treba za vsako figo na kolo in z njim v Ljubljano. Takrat je bil to še induktorski telefon z ročico, kot ga dandanes lahko vidimo le še v starih filmih. V tistih časih je imel ata prijatelje v anhovski cementarni, ki je na novo usta-

arhiv Jože Dolenc

novljenemu oz. obnovljenemu društvu dobavila cement s precejšnjim popustom in več, kot so ga potrebovali pri gradnji kočice. Presežek cementa, po katerem je bilo takrat in še dolga desetletja kasneje neznansko povpraševanje, je društvo z lahkoto prodalo po tržni ceni in tako lažje kupilo preostali potrebni gradbeni material. Spominjam se, da je bilo v našem kozolcu nekakšno prehodno skladišče, kjer so čez zimo spravili cement in lesanit. Tam je bil še ne vem čigav Puchov motor, ki sem mu pozimi z neusmiljenim hupanjem vneto praznil akumulator. Dokler je troblja delala, je bilo v redu, potem mi motor nenadoma ni bil več zanimiv.

Vmesno skladišče v času same gradnje je bilo na Povdnu. Do tja so ves potrebni gradbeni material (cement, gradbeni les idr.) s Prtovča pripeljali s konjsko vprego (na fotografiji so furmani Drabončev Tone, ta spodnji Torkar, Javorčkov Tone, Adamov Peter, v sredini pa še moja malenkost). Tam so si ga nosači (večinoma ženske) naložili v koše in ga znosili na vrh. Na vsak način moram omeniti dvoje: za svoje delo so vsi dobili primerno plačilo, ki je v tistih časih že tako in tako politično in gospodarsko stigmatiziranim Podgorcem vsaj malo olajšalo sicer izjemno težak materialni položaj, in to je bila zasluga mojega pokojnega ata, ki je z izkupičkom prodaje presežkov cementa in drugega gradbenega materiala društvu omogočil lažje izpolnjevanje zapadlih obveznosti ter nagrajevanje furmanov in nosačev. Zavedati se namreč moramo, da so bili prevozniki, nosači

in delavci pri sami gradnji za svoje delo plačani in da torej ni bilo prostovoljno! Izvzeti so bili le člani gradbenega odbora, med katerimi naj omenim Jožeta Vebra in Petra Šmida iz Selc ter svojega ata.

Krivična obtožba

Zelena zavist in politična »zavednost« sta na žalost pripomogli k nečemu, kar je potem privedlo do razpada sicer dobro utečene društvene ekipe. Pojavili so se namreč sumi, da se je kaj od rezultatov tega trgovanja prijelo tudi atovih prstov. Obdolžili so ga, da se je okoriščal z društveno imovino. Dobro še vem, kako je nekega večera v gostilno v Njivah (takrat smo jo še imeli) vstopilo nekaj mož postave in nekaj domačinov, od katerih se dveh še zelo dobro spominjam, a ju ne bom izdal, čeprav sta že davno pokojna. Kar je bilo, je bilo in odpiranje starih, zaceljenih ran pomeni le neplodno zadajanje novih ran! Kot vedno sem tudi tisti večer sedel na poleti seveda nezakurjeni peči, od koder sem imel boljši pregled, ter osuplo in tudi strahoma opazoval pozne obiskovalce, kako so se prepirali z atom, opravili površno hišno preiskavo in ga na koncu odpeljali s seboj, hoteč mu dokazati že omenjeno okoriščanje. Ne morem trditi, a zdi se mi, da se je vrnil domov še isti večer. Ko sem ga naslednji dan malo pozorneje opazoval, sem nagonsko začutil, da je njegova vnema za celotno stvar izpuhtela, kar se je takoj pokazalo v popolni prekinitvi vseh stikov z društvom. Na čisto osebni ravni jih je ponovno vzpostavil šele čez kaka tri desetletja, za kar je s svojim spravljamim in pomirjevalnim pristopom gotovo najzaslužnejši takratni predsednik društva Tone Nastran. Za prizadejano krivico se mu je eden od obeh sicer še danes po vsej dolini znanih domačinov opravičil. Ali se mu je opravičil tudi drugi, ne morem trditi, sta pa kljub slabemu priokusu v ustih dobrih deset let kasneje začela plodno sodelovati na drugih področjih. Ko včasih razmišljam o tem, se mi vedno bolj dozdeva, da sta bila le nekakšna predstavnika »civilne družbe«, ki si je takrat niti v sanjah nihče ni mogel zamišljati, skratka, bila sta le nekakšen »ščit« in »iluzija zakonitosti«. Ko so se zadeve umirile, tudi nihče več ni govoril o tem, kar je le znak, da je bila ovadba iz trte izvita in plod bogve česa.

Zvon je dobil nov dom

Ko po dobrega pol stoletja zadevo vnovič premlavam, vedno znova obstanem tam, kjer sem tudi sam zelo občutljiv: entuziazem. Ko ga ne bi bilo, bi bilo življenje v naši ožji in širši domovini videti precej drugače, predvsem pa uborneje. »Denar res ni vse, pomaga pa,« pravijo ciniki (in realisti), a čast in mirna vest, če ju človek ima, tudi nekaj veljata. Tudi entuziazem ima svoje meje in priznanje za vloženi trud človeku dobro dene, namerno nepriznavanje truda in zaslug pa pripelje do upravičenega zavračanja vsega, s čimer je imel prej opraviti. Tako se je pri planinstvu zgodilo tudi mojemu atu in podobno stricu Poldetu, po domače Popčovemu, pri gasilcih v Železnikih. Prizadejana krivica je huda reč, zares huda pa postane takrat, ko se obrne proti povzročitelju ...

In tako sta tako ratitovski zvon kot vpisna knjiga ostala v naši domači hiši. Ne vem sicer, kakšne načrte je imel ata z njima v tistih časih, a po onem sramotnem večernem obisku ju zagotovo ni nameraval izročiti nikomur več! Navsezadnje sta bila de iure in de facto njegova last!

Šele pred kakimi desetimi leti (ob 90-letnici našega planinskega društva) mi ga je uspelo toliko omehčati, da sem zvon v soboto odpeljal na Ratitovec, kjer je bila v nedeljo kratka svečanost, nato pa sem ga odpeljal tja, kamor spada in kjer je še zdaj, torej v Muzej Železniki. Tam bi muzejsko in planinsko društvo lahko skupaj uredila planinsko muzejsko zbirko. Celo o tem sem razmišljal, da bi ga pustil na Ratitovcu, če bi mu seveda našli primerno mesto. Pri najboljši volji ga nisem našel takrat in ga ne vidim niti danes. Če bi ga postavili tja, kjer je bil pred vojno (na vzhodno stran kočice proti Razorju), potem bi vso sezono klenkalo ves ljubi dan ... Če bi ga obesili na pozidnico, bi bil sicer vsem na ogled, zvonil pa ne bi več. Tako se mi zdi odločitev, da je zvon v muzeju, edino pravilna. Če bosta obe društvi zares postavili planinsko zbirko, bo tam tudi stara vpisna knjiga nekoč našla svoje mesto, da bo kot Brižinski spomeniki lahko v vitrini varno spravljen pred nepooblaščenimi dotiki. Ob takšnem, za našo dolino pomembnem unikatu morda zbledi celo Dalmatinova Biblija! ○

Moj Giro

Namesto na dirko – pod Cine

✍ in 📍 Marjan Bradeško

Prijatelji so šli na Južno Tirolsko gledat lanski Giro, dirko po Italiji. S seboj so vzeli tudi kolesa, da se bodo naslednji dan, sveže športno navdahnjeni, tudi sami povzpeli nekam gor. Odločili so se za gorskokolesarski vzpon do kočice Lavaredo (Rifugio Lavaredo) pod sloviti mi Tremi Cinami v Sekstenskih Dolomitih. Pa so mi kar ušesa zastrigla, ko sem to slišal. »Grem zraven, seveda, kar peš, me boste že nekje pustili.« Po dnevu dežja in snega se je obetalo sonce. Z bratom sva za njimi krenila od doma šele naslednje jutro – in brez dogovora smo se, neverjetno, v istem trenutku znašli pri odcepu za Cortino d'Ampezzo – midva iz Ljubljane, oni izpod Kronplatzja, kjer so prejšnji dan bodrili zasnežene kolesarje. Ko smo že sredi prelestnega dopoldneva pili kavo in zrl v sveže poprhanne vrhove nad Toblahom (Dobiacco, Toblach),

sem vedel, da bo to dan, ki si ga bom zapomnil. Imenitna pot se mi je obetala, četudi sem se pod Cine odpravljaj prvič. Še vse neznano! Namenil sem se podnje z nasprotne strani kot kolesarski del odprave, torej s severa.

Sonce je bilo že visoko na nebu, ko sem pred hotelom Drei Zinnen zakoračil čez zeleneč travnik, poln cvetočega regrata. Nad dolino Valle della Rienza (Rienz Tal) so v prosojnih barvah v nebo štrleli vrhovi Cin. Sonce je bilo tako močno, da je še sivina sten pokazala prijazne barve, tudi rdečerumene proge železa in drugih kamnin so prihajale do izraza. Nisem še dobro dojel drznosti oblik Treh Cin, ko sem se ozrl na desno, proti jugozahodu. Popolnoma očaran sem ostrmel pred veličastnim obzidjem Monte Cristalla, ki je sijal v najbolj bleščeči belini. Sveži sneg, navešen po vseh poličkah, je

Skupina Monte Cristalla

Tri Cine v spomladanskem snegu

slepil oči, sonce se je z vso močjo upiralo v stene in mogočne vrhove. Pot se je pričela vzpenjati in pod njo je v dolino hrumeče drvel narasel potok. Višje gori se je topil zimski sneg, še hitreje pa vlažna, mokra belina, ki jo je nasulo prejšnji dan. Ob robu poti so me pozdravljale samotne cvetke, ko sem po razcepu počasi lezel navzgor po še bolj samotni dolini Valle di Rinbon. Nikogar ni bilo, bil sem popolnoma sam v najlepšem sončnem dnevu, še sapic ni bilo. Le kjer sem se bolj približal vodi, sem začutil hladen dih, ki je vel nad razpenjenim potokom. Dolina se je vse bolj zapirala in pot je privedla čez rajsko zeleno trato – kar legel bi, se zazrl v modro nebo, na katerem so se pokadili prvi oblaki, in poslušal šumenje vetra, ki se je z naraščanjem dneva ujel v krošnje macesnov in redkih borovcev. Zdaj je pot odločno krenila preko struge v skalno pregrado, ki dolino loči od planote pod Cinami. Lepo je zavijugala preko strmega pobočja in na njej se je pojavil prvi sneg. Ves bel in moker je cmokal pod nogami, bleščeča belina je silila v oči, da sem brž nadel

očala. Zeleno ruševje je bilo potreseno z belim poprhom, ki je curljal od vsepovsod – kjer so veje štrlele na pot, se je vsakič prav veselo ulilo po rokah ali za vrat. Obnovljena pot – številne lesene ograje, stopnice, vse v svežem lesu – je privedla nad rob, preko katerega je bučal slap, v opoldanskem soncu so nad njim visele barvite mavrice. Obrnila se je od tam proti jugu in Cine so zdaj že odločno kukale izza robu, vse mogočnejše so bile njihove odrezane stene. Potem se je stezica izvila na planoto Pian de Rin, prekoračila potoček in pričela lesti v pobočje pod kočo Rifugio Locatelli (Drei-Zinnen Hütte). V vodi, potok namreč pred divjim spustom v dolino neodločno vijuga po planoti, so se ogledovale lepotice – stolpaste Cine. Tik nad ravnico je na skromni zaplati rumene trave zabrlizgalo in dva tolsta svizca sta se potegnili iz luknje. Eden se je postavil v tisto značilno svizčevo držo in me budno spremljal, ko sem lezel navzgor. Namen sem imel iti le do kočice, pa me je sedlo Forca Lavaredo med Cinami in Paternkoflom vse bolj vabilo. Sneg je tam gori pokrival še večino po-

vršine, le kakšen rob je štrlel izpod odeje. Vse bolj zimsko je postajalo, nebo se je oblačilo in v razgreto telo je pričel siliti mraz. Pa me je brž ogrelo vse pogostejše udiranje v moker, razmočen sneg. Ponekod je odeja nekaj korakov sicer držala, potem pa je bil padec toliko večji – res, udiralo se je do pasu, nepričakovano, prav zoprno. Mimo kovinskega križa sem se počasi približal najvzhodnejši od Cin in zavil levo gor na sedlo. Do tistega mesta nisem srečal žive duše, na sedlu pa me je pozdravil Švicar, iz Ženeve. Prišel je gor z južne strani in prav tako kot meni mu je bilo sedlo končni cilj. Nekoliko sva pokramljala, potem sem jo ubral nazaj. Ko sem se še bolj približal severni strani Cin, sem zares občutil odrezanost sten. Nepreklicna navpičnica! Gladka – in izzivalna za plezalce. Predvsem pa me je navduševala samota – vem, da je poleti tam povsem drugače. Tedaj pa nikogar nikjer, le gluha tišina je odmevala od sten in nekaj sapic se je plazilo po prostrani nagubani planoti. Odločil sem se za bližnjico – naravnost dol do ravnice s potokom. Ah! Kako sem jo obžaloval. Pot, ki je vodila navzdol, je postala prava kalvarija. Pravzaprav sem pri vsakem ali pa vsakem drugem koraku kar zdrsnil skozi ponekod še metrsko snežno odejo. Prav do tal! Moker, zaganjajoč se znova in znova naprej. Takega čudnega snega že dolgo nisem imel. Trajalo je in trajalo, preden sem se prebil na kamnite trate spodaj na ravnici. In se pošteno oddahnil. Sedel sem na obrežje. Na gladini so se risale podobe Treh Cin, sem in tja jih je vznemiril vetrič, a so se brž spet uredile in oblikovale v podobo popolnosti. Natančne izklesanosti, do podrobnosti. Hladno je bilo in odšel sem proti dolini. Sprejela me je topla, kot nekakšno zavetje, sonce je preko dne ogrelo tisti kotel, tudi opoldanski oblaki so se spet začeli sušiti in gorkota se je razlila še noter v senčne stene.

Prikorakal sem po gruščnati cesti do travnika, odkoder sem dopoldne šel na to lepo pot. In znova naključje – prijatelji so se ravno pripeljali s kolesi, spet se nismo nič zmenili. In tudi sredi dneva smo bili prav skupaj – oni le na drugi stran sedla, pri koči Lavaredo. Kdo bi si mislil, da lahko takorekoč dolinska pot pripelje tako visoko – ne le telo, pač pa tudi duha! Stali smo tam ob robu cvetočega travnika in nad sončnim, samotnim dnem so v soju popoldneva visoko pod nebo štrleli stolpi Treh Cin. ◉

lek
član skupine Sandoz

Hotel Lek★★★★
Kranjska Gora

*Z nami
v objemu gora*

*Za naše cenjene goste
vsak teden organiziramo
brezplačne vodene izlete.*

Hotel Lek Kranjska Gora
Tel.: 04 588 15 20
Faks: 04 588 13 43

www.hotel-lek.si
e-mail: info@hotel-lek.si

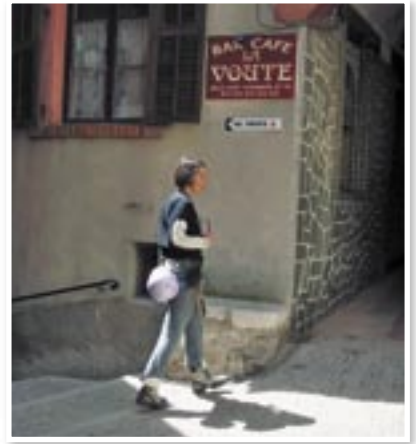
Spomini na telovadbo v Provansi

Adrenalinska plezalna pot nad vasico Peille

✍ Andrej Stritar

V Planinskem vestniku smo že pisali o vse številnejših sodobnih feratah, ki rastejo kot gobe po dežju v Franciji, Švici, Avstriji in nekoliko manj v Italiji. To pomlad nas je zaneslo v tople francoske kraje nekje severno od Monaka in smo šli preizkusit ferato pri vasici Peille. Pravzaprav ne vem, kako naj bi to turo imenoval: to ni vzpon, kajti cilj ni vrh, vzpenjamo se le sem in tja po bližnjih stenah. Plezanje to tudi ni, ker se stene komajda kje dotaknemo, povsod nam pomagajo varovala. Še najbolj bi se prilegal naziv »telovadnica v naravi«, morda celo posebne vrste adrenalinski park, saj utrip večkrat pošteno zraste, noge pa pridno trepetajo nad izpostavljenimi prepadi. Tu je nekaj utrinjkov, sodbo o takih poteh pa naj si naredi vsak sam.

Preden začnemo, je treba čez zibajoč se most nad ozko dolinico.

✍ Andrej Stritar

Opremimo se kar na parkirišču, do vstopa pod vasjo pa kačipoti vodijo po slikovitih uličicah.

✍ Urša Stritar

Mojca Stritar

Celotna pot je opremljena z odličnimi skobami in držali za roke. Povsod so speljane jeklenice za samovarovanje, ki pa niso popolnoma napete, temveč so spodaj zrahljane. Na ta način bi bila ob morebitnem padcu vponka samovarovanja bistveno manj obremenjena.

Kar takoj gre zares! Varovala so speljana čez navpične stene, zelo pogosto pa tudi čez več ali manj previsne odseke.

Andrej Stritar

Naravnih prehodov pot pač ne išče. Ravno obratno, speljana je po čim bolj izpostavljenem delu stene.

Urša Stritar

Urša Stritar

Slikovitih prizorov med vzponom ne manjka. Ko smo čez glavno dolino, spet nadaljujemo navpično, pa prečno ...

Mojca Stritar

Najslikovitejši del poti je glavni most čez dolino pod očarljivo vasico, ki se ga vidi tudi od daleč. Ferata je kraju zagotovo povečala število obiskovalcev. Kdor pride tja telovadit, bo morda tudi kaj prispeval k poslovnim uspehom ostale ponudbe v naselju.

Andrej Stritar

... pa kar močno previsno! V tej telovadnici so zelo koristne natrenirane roke!

Tri jeklenice, napete čez prepad, so videti grozne, toda v resnici sploh niso zelo zahtevne. Na eno se pripnemo, po spodnji hodimo, za tretjo pa se držimo. Če imamo mirno glavo, nas tudi tresenje ne moti in smo hitro čez.

Andrej Stritar

Glavna atrakcija tik pod vrhom poti je »pajkova mreža«. Za premagovanje previsa so se domislili posebne konstrukcije, kjer zlezemo v njeno notranjo stran in po njej splezamo navzgor, gledajoč navzdol v prepad.

Mojca Stritar

Mojca Stritar

Videti je težko, pa sploh ni. Varno pripeti se v mreži kar dobro počutimo, ker pa smo »obrnjeni okrog«, previs pravzaprav premagujemo zgolj kot nenavpičen klanec. In to je na tej poti kar udobje!

Na vrhu mreže se moramo obrniti in spet nadaljevati po navpičnih in previsnih skobah.

Andrej Stritar

Po dveh do treh urah take telovadbe na vrhu kar krepko čutimo mišice v rokah, če seveda nismo natrenirani plezalci. Za take je sredi poti celo dodatno zabeljena varianta. Namesto po »zmerno« previsnem normalnem delu se lahko odločimo za »Surplomb de la Justice« (Previs pravice), ki je bil videti prav nesramno »nagnjen ven« in sva se mu s hčerko z veseljem izognila. Če prinesemo s seboj še škripec, pa se lahko

čisto na vrhu zapeljemo čez kakih 20 metrov dolgo »tyrolienne«. To je jeklenica, napeta čez dolinico. Ker je rahlo nagnjena, se s škripcem po njej odkotalimo do drugega brega, tam pa nam pristanek ublažijo blazine na steni.

Ferata naj bi bila menda plačljiva (3 € na osebo), vendar ob najinem prihodu inkasanta ni bilo. Seveda pa ponujajo tudi izposojlo opreme ali pa vodenje z vodnikom. ●

Mednarodna delavnica »CIPRA« Slovenija

Upravljanje obiska in prometa na gorskih območjih

✉ Danilo Škerbinek

Cipra je bila ustanovljena leta 1952 v Schanu v Lichtensteinu. Med njenimi pobudniki in soustanovitelji je bila tudi slovenska planinka prof. dr. Angela Piskernik. Cipra Slovenije je bila ustanovljena leta 2003.

Osnovna naloga Cipre je varstvo Alp. Ta cilj se je začel uresničevati s pripravo alpske konvencije in nacionalno verifikacijo le-te pri vseh podpisnicah. S statusom opazovalke je Cipra aktivna spremljevalka uresničevanja te konvencije. V štirih jezikih redno seznanja vse, ki jih to zanima, s strokovnimi gradivi s področja varstva Alp in svojimi projektnimi prispevki na spletnih straneh www.cipra.org in www.alpMedia.net. Prizadeva si tako za zakonsko zaščito kot za trajnostni razvoj Alp. Pri tem poslanstvu se povezuje z občinami, ki delujejo na območju Alp.

Pričujoča delavnica je bila v okviru novega projekta Prihodnost v Alpah, ki se je začel oktobra 2006 in bo potekal do konca leta 2007, ena izmed tistih, ki so bile organizirane z geslom »Širjenje znanja – povezovanje ljudi«. Prihodnost v Alpah je široko zastavljen projekt za upravljanje znanja. Tudi cilj tega je promocija trajnostnega razvoja alpskih območij. Namen projekta je spodbujanje ljudi, podjetij, društev in institucij k medsebojnemu povezovanju z namenom izmenjave izkušenj in možnostjo dejanske uporabe dobre prakse in znanj. Z multiplikativnim prenašanjem in uporabo dosedanjih izkušenj pri varovanju Alp bo učinek varovanja okolja v prihodnje le še boljši. Preprečiti je treba, da bi se slabe izkušnje kjer koli v Alpah ponavljale. Možnosti, ki jih prinaša n. pr. delovni pripomoček ALPRO, pomeni veliko pomoč pri ocenjevanju novih projektov v Alpah.¹

Sestavni del trajnostnega razvoja Alp je tudi preudarno upravljanje obiska in prometa v Alpah. Vse večje število ljudi v Alpah pomeni

onesnaževanje in obremenjevanje okolja. Ljudje se v Alpah pogosto vedejo, kot da bi jih želeli uničiti. Cilji upravljanja obiska v Alpah so zagotovitev varnosti gibanja in prometa, upravljanje prometa, opredelitev, kdo naj skrbi ter upravlja alpsko okolje, in možnosti pristopov.

Cipra Slovenije je članica Mednarodne komisije za varstvo Alp (CIPRA International) in je pripravila mednarodno delavnico, ki je potekala v Gozdu - Martuljku od 10. do 11. maja 2007.

Vsebina in namen delavnice

Šest predavateljev iz Slovenije, Avstrije in Italije je 42 udeležencem iz 5 držav zelo nazorno predstavilo danosti, potrebe ter uspešne rešitve upravljanja obiska in prometa na gorskih območjih, ki so zavarovana z različnimi kategorijami zaščite varovanja okolja. Toda pred zgoraj opisanimi aktivnostmi je bilo treba poskrbeti za ohranitev narave, preprečiti izseljevanje iz gorske pokrajine, izboljšati regionalno ekonomijo, izvesti sintezo stanj, pripraviti pilotske projekte, jih pozorno spremljati in končno sprejeti rešitve. Uskladitev javnega in zasebnega interesa je bilo treba privedi do rešitev, usklajenih z lokalnimi danostmi. Ko so postavljali meje uporabne in kulturne krajine, so vedno opravili pogovor z lastniki in seveda jim je bila tudi povrnjena škoda. Ti pogovori so

¹ ALPRO je delovni pripomoček, ob pomoči katerega lahko pristojni upravni organi, organizacije in investitorji vsestransko ocenjujejo projekte, ki pospešujejo spreminjanje alpske pokrajine. Pripomoček so razvili v podjetju IC Infraconsult v okviru Švicarskega nacionalnega raziskovalnega programa NFP 48 »Krajine in habitati v Alpah« in ga tudi preizkusili v praksi na treh konkretnih primerih. Vir in nadaljnje informacije na [http://www.nrp48.ch/projects\(em/de/fr\)](http://www.nrp48.ch/projects(em/de/fr)).

bili uspešnejši, če je bilo mogoče domačinom priskrbeti nova delovna mesta. Večje so bile spremembe, ki so prinesle rešitve, še posebno prometne, večja politična podpora za njihovo realizacijo je bila potrebna.

Primeri dobre prakse pri upravljanju zavarovanih območij in prometa v Logarski dolini (100.000 obiskovalcev na leto), v parku Adamelo Brenta (1.000.000 obiskovalcev na leto) in Dobraču – predvsem v drugem in tretjem primeru – pomenijo omejitve javnega prometa ter povečanje mobilnosti pešcev in kolesarjev. Povzročili so bistveno spremembo, ki prinaša novo prihodnost gorskemu turizmu in jo je že tudi uveljavila evropska listina trajnostnega transporta. Ukrepi in koristne spremembe postajajo resničnost, ko nastane sprememba v glavah. Sledil je ogled stanja upravljanja prometa in obiska v dveh dolinah v Triglavskem narodnem parku, in sicer doline Vrat in doline Planica.

Delovna omizja

Pogovori in izmenjave pogledov, izkušenj ter predlogov za možne izboljšave s področja obravnavanih tem so potekali v delovnih skupinah, v katerih smo sodelovali vsi navzoči.

Mreža

To, kar smo slišali, je obogatilo vsebino prireditve.

Jasno je, da se bodo morale aktivnosti vseh dobro mislečih organizacij in forumov za varovanje Alp bolj kot doslej povezati z občinami v Alpah, s pravnimi in civilnimi organizacijami, katerih delovno področje je gorski svet (med udeleženci smo bili le štirje predstavniki planinskih organizacij!), ter na podlagi študij prostora in gibanj oz. obremenitev alpskega okolja načrtneje usmerjati in voditi obiskovanje Alp. Med vprašanjema, ali ponuditi ali prepovedati obiskovanje Alp, sploh ne sme biti dileme. Prepoved nič ne pomaga. Če je utemeljeno, se prilagodijo tudi prostorski načrti. Obiskovanje bomo ponudili, vendar na podlagi kakovostnih analiz stanja varovalne sisteme za naravo in omejitve obiskovanja. Kolikšna je nosilna sposobnost prostora oz. koliko ljudi lahko sprejme določen prostor? To je lahko stvar študije ali spremljanja položaja na terenu (primer v ZRN). Ljudje želijo navade iz mest prenesti tudi v Alpe. Njihov prihod v Alpe pomeni vdor v naravne vrednote; s tem jih degradirajo. Osebna prevozna sredstva je treba ustaviti pred zavarovanimi območji. Uro in pol do dve zmore prehoditi vsak. Poti morajo biti varne, urejene, označene, kjer je potrebno, ograjene, informacijske table morajo opozarjati na zanimivosti. Informiranost vodi k ozaveščenju. Na pot, ki jo bodo ljudje morali opravili peš, bodo zanesljivo ponesli le najnujnejše. S tem se bo izrazilo zmanjšalo onesnaževanje v zavarovanem območju.

Andrej Stritar

Seveda je treba ljudi na obisk Alp ne le vabiti, temveč tudi pripraviti. Komuniciranje z obiskovalci je orodje, uporabljeno v skladu z našimi načrti in zato izjemno uspešno, saj vpliva na njihovo vedenje. Ljudi je treba opozarjati na zahtevnost poti, jih izobraziti in napotiti k uporabi strokovne literature ter zemljevidov. Pomemben pozitiven dejavnik je marketing pozitivnih doživetij iz gora. Tudi ob takem pristopu so sicer potrebni nadzorniki oz. oskrbniki parkov, ki bodo le redko počeli kaj drugega

kot spremljali dogajanje. Razumljivo je, da si ljudje želijo neokrnjene gorske narave. Toda ko se do tja zgradijo kolo-vozi ali kakršne koli ceste, tak prostor zanje ni več privlačen. In spet iščejo novo neokrnjeno naravo. Nadaljuje se graditev cest na nova območja, vse više ter više. Tuji udeleženci posvetovanja so večkrat izrazili navdušenje nad lepoto našega gorskega sveta, a nas hkrati opozorili, da imamo še možnost, da njihovih napak v odnosu do gorske narave ne ponovimo.

Turizem prinaša tudi potrebo po razvejeni storitveni in obrtni dejavnosti. Marsikatera izmed njih se je po dolgih desetletjih zatišja znova pojavila. Delovna mesta v bližini domačega praga imajo še veliko drugih prednosti.

Z uvedbo parkov so naleteli na težave tudi objekti planinskih, turističnih in lovskih društev. Odpadki vseh vrst, nastali ob njihovem poslovanju, prevoz teh odpadkov in spravljanje odpadnih voda do doline pomenijo izdatke, ki jih društva brez sofinanciranja države ne bi zmogla.

Režim uporabe gorskih cest (ve se, kdo jih lahko uporablja), nedisciplinirano parkiranje kjer koli, zlasti po gozdovih, na travnih površinah itn., v tujini že leta urejuje zakonodaja, policija in ljudje z pooblastili za ukrepanje pa uspešno ukrepajo na kraju samem. Cestnih zapornic v glavnem sploh ne nameščajo več. Da, tudi to bomo morali pri nas še uveljaviti.

Med slovenskimi udeleženci posvetovanja, čeprav iz različnih ustanov ter organizacij, na splošno ni bilo pomembnejšega razhajanja glede potrebe po odločnejših stališčih, pa tudi vsebini pristopov, s katerimi bi naš gorski svet zavarovali pred razvrednotenjem. Treba je torej pripraviti, obravnavati in sprejeti skupne možne opredelitve, ki bi zblížale različne poglede na terenu in tudi olajšale usklajevanje preostalih odprtih zadev. Potrebujemo pa tudi vzorce ali, še bolje, npr. kodeks vedenja do narave.

Sklepna misel

Predsednik CIPRA International Wolfgang Pfeferkon je izrazil zadovoljstvo nad kon-

Kamnito srce

© Vida Pirc

struktivnim delom tega delovnega omizja ter izrekel priznanje organizatorju. V prostoru, iz katerega prihajajo udeleženci tega omizja, je nekaj navdušujočih primerov varovanja Alp. Opozoril je, da si je vedno treba vzeti čas za strokovno opredelitev, kako se bomo lotili realizacije ciljev. Sistem odločanja in upravljanja z obiskom in prometom v gorskih območjih potrebuje skupne rešitve, posamezne organizacije same ne zmorejo uspešno urediti vseh vprašanj in nalog. Potrebna sta ustrezna metoda dela in konsenz med vsemi dejavniki v nekem prostoru. Prihodnost v Alpah je stvar skupnega cilja in nalog. Ni receptov, vrednost pa imajo pozitivne izkušnje, ki jih moramo uveljaviti in uskladiti s konkretnimi potrebami. Cilji turizma niso vselej edino odločujoči, biti morajo tudi naravovarstveno ter gospodarsko sprejemljivi. ○

Baba mi je dala kar dve lekciji

Nepričakovane težave

✍ in 📷 Miro Štebe

Modro nebo in mlado pomladno sonce sta hitro pila sneg tudi na najvišjih vrhovih. Preden sem spravil smuči za naslednjo sezono, sem želel opraviti vsaj še en spust s katerega od domačih vrhov. Prijatelj me je vabil v grape na severnih pobočjih, jaz pa sem si želel tudi sonca in širnih razgledov. Še od lanske sezone mi je ostala »dolžna«
Dovška Baba, pa sem zavil proti njej. Po svoji slabi navadi sem bil spet malo prepozen za zgodnjo uživancijo na ravno prav trdem snegu v mladi jutranji svetlobi, a kaj, ko moram, preden zapustim dom, peljati psa na jutranji sprehod in postoriti še cel kup drugih zamudnih obveznosti. Ampak saj sem sam in se bom lahko prepuščal užitkom pridobivanja višine v svojem ritmu in v svoji hitrosti! Če bo sneg malo premehak, bom pa že preživel. Jutro je bilo razposajeno umito, in ko sem z avtom brzel proti Gorenjski, sem z zanimanjem opazoval, do kam na pobočjih še seže sneg. Doma nisem imel prave predstave o tem, čeprav sem pridno prebiral poročila o opravljenih turah na spletnih straneh. Žal je tam vse vedno naj in ti le draži skomine.

Neprijeten spomin na lanske težave s čevlji

Na Dovjem sem korajžno zavil v klanec, kjer smo lani že pustili avtomobil, saj je bilo takrat snega toliko kot v zlatih starih časih in smo vzpon na Babo na smučeh lahko začeli že takoj pri zadnjih hišah. Ja, o takih zimah bomo ob sedanjem ogrevanju planeta verjetno vse bolj sanjali! Prav žal mi je za naše potomce. Ko je avto počasi predel v breg, sem začel podoživljati svojo lansko kalvarijo na tej poti. Čeprav se štejem že za starega mačka, sem takrat dobil res krepko začetniško lekcijo. Sem pač take vrste človek, da imam vedno ogromno oprav-

kov in mi vsak dan zmanjka vsaj 24 ur, da bi vse opravil. V to sem se že nekako vdal in poskušam živeti s pomanjkanjem časa, zato se mi zdi še fino, ko mi obupani prijatelji zatrjujejo, da še za umreti ne bom imel časa. Ni čudno, da sem v taki stiski z razpoložljivimi sekundami tisto decembrsko jutro v prijateljev avto samo stlačil turnosmučarsko opremo, ki je od svojega zadnjega smuka v prejšnji sezoni nisem več pogledal. Ko sem zadnjič smučal, je bilo še vse v sprejemljivi obliki in kakovosti. Malo zastarelo, a na modo ne dam prav dosti. Zadostuje mi, da je še uporabno, pri različnih novitetah pa raje počakam, da jih preizkusijo prijatelji, in ko se vsi strinjajo, da gre za dobre rešitve, tudi sam posodobim posamezne kose.

Na Dovjem, ko sem skušal stlačiti nogo v smučarske čevlje, me je začelo neprijetno tiščati. »Kaj pa je zdaj to! Sem zrasel v noge ali pa so se pancerji skrčili?!«
Pametnega odgovora nisem našel, ampak v svoji karieri sem že parkrat žulil pretesne čevlje, ki so se kasneje vdali v usodo in spet postali udobni, in tudi bolečine znam še kar junaško prenašati. Bil sem prepričan, da se bodo čevlji po nekaj sto metrih uklonili in bo še vse dobro. Če ne bo, bom sezul ene od nogavic, sem si mislil. Počasi smo podrsavali v breg, bolečina pa ni in ni hotela popustiti, celo naraščala je. Plastični čevlji se ne prilagajajo tako kot usnjeni, zato sem ustavil pohod, se sezul in z nog potegnul par tanjših nogavic. Prijatelja sta me potrpežljivo čakala in pridno slikala za spomin. V naslednjih stotih metrih ni bilo počutje mojih nog nič boljše. Spet sem si vzel počitek in na nogah zamenjal nogavice. Sezul sem tanjše in obul debelejše. Žal spet ni bilo nobenega izboljšanja. Potem sem se spomnil, da bi veljalo poskusiti s še dodatnimi nogavicami, ki bi bolje ščitile nogo. Na spodnje okončine sem navlekel vse

rezervne nogavice in junaško zakoračil v breg. Prijatelja sta že malo manj z veseljem ustavljala korak, ampak dan je bil lep in odpirali so se vedno novi razgledi, tako da sta bila še naprej kar strpna. Manj popustljiva je bila bolečina v nogah, ki kar ni in ni hotela ponehati.

Še trma ni razširila čevljev

Ker mi na misel ni prišla nobena nova rešitev, sem se odločil, da bom trmast. Saj nisem nežna dušica, ki vzdihuje ob prvem dihu vetra! Nad bolečino sem se spravil celo psihološko. Domišljjal sem si, da lahko pozornost presmerim od bolečine in enostavno »pozabim« nanjo. Nekako mi je uspevalo, da sem se bolj ukvarjal z dihanjem, da sem mislil na smučino pred sabo, vendar je bolečina ostajala nekje v ozadju zavesti. Pa tam ni bila zadovoljna in je zelo odločno silila v moje misli in dojemanje vzpona. Skušal sem jo odmisлити, a enostavno ni šlo. Hoja me je vse bolj spominjala na korakanje po žerjavici, čeprav vem, da nekateri gredo po njej, ne da bi se opekli. To bom poskusil kdaj drugič, zdaj pa sem ugotavljal, da sem cokla za prijatelja. Rekel sem jima, naj gresta naprej, jaz pa bom počasi krevsal za njima. Fanta sta hotela vztrajati v solidarnosti, a ker je bil dan prečudovit in so se že začela kazati vršna pobočja, sta mi pri enem od senikov ob poti prisluhnila in odsmučala naprej navkreber, sam pa sem si pri seniku naredil prijetno klopco. Ko sem sezul čevlje in zgornje debele nogavice, se mi je na spodnjih zasvetila kri. Pošteno me je skelelo in moral sem kar malo počiti, da sem lahko sezul še ene nogavice.

Pretipal sem čevlje, da bi ugotovil, kaj me žuli, a nisem odkril nič posebnega, zdelo pa se mi je, da so stene notranjega čevlja nekako drugačne, kot sem bil vajen. Očitno se je oblika notranjega čevlja med čakanjem na zimo poleti spremenila. Mogoče temperaturne razmere na podstrešju le niso tako primerne za hrambo takšne opreme, kot sem mislil. Po krajšem

počitku, ko mi je malo odleglo, sem poskusil počasi nadaljevati vzpon s kombinacijo nogavic, ki se mi je zdela kar najprimernejša, vendar ni šlo. Ko sem prišel na Ravne, sem se odločil, da je mučenja dovolj. Obrnil sem smučiči, ampak bolečine so mi preprečile kakršno koli vijuganje po lepo spluzeni cesti. Še najbolje je bilo, če sem pluzil, in tako sem s kar trpečim obrazom prismočal nazaj v Dovje. Občutil sem prav vsako ledeno grudico na proggi, in teh niti ni bilo tako malo! Za nagrado potem skoraj pol zimske sezone nisem mogel več obuti smučarskih čevljev, saj so se žulji celili več kot en mesec. Baba mi je dala dobro lekcijo, ki sem jo na raznih tečajih že večkrat sam omenjal tečajnikom: da je treba pred vsako turo skrbno preveriti stanje opreme in da je treba po vrnitvi s hribov tudi poskrbeti za ustrezno hrambo. Teoretično je lahko govoriti, v praksi pa prevečkrat kaj poenostavimo.

Tudi letos težavno in trmasto do vrha

Zdaj težav z opremo ne bi smel imeti. Saj sem imel nove turnosmučarske čevlje, ki sem jih že preizkusil, pa tudi druga oprema naj bi bila takšna, kot se za tako turo zahteva.

Začelo pa me je kar motiti, da ni bilo nikjer nobenega snega. Peljal sem se mimo senika, kjer sem lani prekinil pohod, cesta pa je bila še kar suha in kopna. Malo pod Ravnami mi je bilo dovolj. Saj ne bom šel z avtom na vrh! Parkiral sem za cesto in si optal nahrbtnik s smučmi.

Na poti k njej

Neprijeten sopotnik

Kar pretežko sem se otovoril za takšno turo, ampak sončno nebo mi je vseeno vtilo dobro voljo, pa še vse lepši razgledi so se mi začeli odpirati. Sprožilec na fotoaparatu se je kar pridno ogreval, saj so bili Julijci na drugi strani doline nabrušeni in čudovito osončeni. Skoraj bi jih lahko pobožal, tako jasni in blizu so se mi zdeli. Čez pašnike sem si skrajšal vzpon, malo nad zapornico čez cesto pa se je začel sneg. Bil sem len in sem še naprej nosil smuči, oči so hlastale za novimi in novimi prizori. V jasni modrini je na drugi strani Doline sijalo vse več ošiljenih lepotev. Pogled se je sprehajal po strmih belih pobočjih, ki so jih prekinjale prepadne skalne stene in nazobčani grebeni. Starosta Triglav je ponosno bdela nad podaniki in se pozdravljal z visokimi brati v daljnem zamejstvu, nižji vršaci pa so tekmovali v drznosti in lepoti svojih oprav. Eden je bil lepši od drugega, meni pa se je zdelo, kot da se sprehajam po balkonu in pasem dušo v podobi raja. Tu ne bi bilo težko postati pesnik! Z užitkom sem počasi pridobil višino, na Rožci pa so se mi odprli taki razgledi, da sem se moral kar ustaviti.

Ker sem vedel, da sonce vse bolj mehča sneg, sem hotel čim prej na vrh. Mimo pastirske kočice, kjer so se že martinčkali tisti, ki so na pot krenili pravočasno, sem se zaneseno, kar brez postanka zagrizel v breg. Ampak počasi mi je začelo zmanjkovati sape. Pretvarjal sem se, da se ustavljam, le da bi fotografiral, vseeno pa je vzpon začel vse bolj spominjati na hima-

lajske podvige: deset metrov in dihanje. Deset metrov in dihanje. Očitno le še nimam zadosti kondicije! Toda počasi se daleč pride in na lepem ni bilo mogoče višje. Fotoaparat je spet dobil nove izzive. Malo sem duškal in izmenjal par besed s parčkom, ki je na vrh prišel za mano, potem pa sem odsmučal v dolino.

Potem pa tema – in spoznanje

Sneg je bil že malo težji in je že popustil, vseeno pa se je dalo lepo drseti po njem. Prve okorne vijuge so nogam obudile spomin na turnosmučarske zavoje, a

ravno, ko mi je tehnika »stekla«, je bilo pobožja konec. Zadihan sem zavil k pastirski koči in zasopel: »A se dobi pivo?« »Ne.« »Kaj pa čaj?« »Ne, ampak šnops pa lahko dobiš!« »Prav, pa naj bo!« sem se vdal in ga na hitro zvrnil. »A boš še enega?« »Pa naj bo, da bosta par!« Zapeklo me je po grlu, kakor se spodobi, odpel sem smuči in se zrinil med tiste, ki so se že nastavljali soncu na terasi pred kočico. Kakšen užitek? Dihal sem s polnimi pljuči in pil bogastvo prizorov. Potem pa sem dobil čuden občutek. »Ali sta me dva požirka žganja opijanila? Ne, še kaj več sem že popil, pa ni bilo nič! Kaj pa, če je bilo z žganjem kaj narobe?« Nisem se dobro počutil. Postajal sem omotičen, zato sem se odločil, da grem s sonca in da bom počasi sestopil. Šel sem k smučem. Ko pa sem stopil v senco, me je kar spodneslo. Verjetno ni trajalo dolgo, a ko sem se spet zavedel, sem videl, da se nekdo skladnja nadme in mi skuša pomagati. Misli in prizori so se mi v glavi čudno vrtinčili, potem pa sem jih le ustavil in dojel, da ležim ob koči na Rožci in da sem se pravkar zbudil iz nezavesti. Vsi so zaskrbljeno želeli pomagati, ampak nekako sem se že tudi sam postavljaj na noge in postajal spet normalen. Ne vem, kaj me je pičilo. Nekdo mi je ponudil plastenko vode, ki sem jo hvaležno začel hlastati, potem pa sem se odločil, da še malo počijem v senci. Ugibali smo, kaj se mi je zgodilo. Mogoče sem bil pregret, alkohol mi je še dodatno razširil žile, ko sem stopil v senco, je krvni obtok doživel šok, pa me je pobralo.

Ne vem, ali je to pravi odgovor, verjetno pa je blizu resnici.

Ker ni bilo več smiselno še čakati, sem se spravil na smuči in počasi odsmučal v dolino. Nikakršnih težav nisem imel več, le breme vprašanj brez odgovorov me je težilo. V naslednjih dneh sem šel k zdravniku. Z mano so opravili cel kup preiskav. Rezultati so bili povsod kar spodbudni, le pri nevrologu se je pokazalo, da se mi takšne slabosti še lahko zgodijo. Zdravnik me je tolažil, da z mano sicer ni nič narobe, da pa naj se le izogibam naporom v zaprtih prostorih, da naj veliko pijem tekočine, a ne alkohola, in da naj v gore raje ne hodim sam. Prijateljsko me je lopnil po ramenu in mi rekel: »Nič ne pomaga, staramo se! Počasi se je treba s tem sprijazniti!« Ko zdaj razmišljam o dogodku, mislim, da je res poanta v staranju.

Julijci s poti na Dovško Babo

Preživel sem že nešteto napornejših doživetij, kot je bil vzpon na Babo, pa je bilo vse dobro. Telo se ob rabi res krepi, ampak v določenem obdobju začne postavljati meje. Spomnim se, kako smo na postaji GRS obravnavali možnosti »pregorevanja« moških v srednjih letih. Počuti jo se čile in zdrave, še močnejše in bolj izkušene, ko začno vzpon, pri tem pa spregledajo, da le niso več mladi, da so si nabrali kondicijo čez trebuh, da so njihove mišice manj elastične in da ima tudi srce pogosto težjo nalogo kot pred desetimi ali več leti. Neredko koga zadene kap ali druga srčna slabost. Očitno sem tudi sam prišel v skupino rizičnih možakov, čeprav sem imel boljše mnenje o svoji pripravljenosti. V hribe bo zdaj treba še bolj hoditi z glavo in ne le zgolj z nogami! Baba mi je dala še drugo pomembno lekcijo! ●

Dovška Baba (Baba), 1891 m

✍ Irena Mušič

Nad Dovjem pri Mojstrani se dviga v nebo njegova »hišna« gora **Dovška Baba**, 1891 m. Njena severna pobočja so strmo odsekana in prepadna, medtem ko je južno travnato pobočje precej manj strmo. Sam vrh Dovške Babe je ozek in izpostavljen, na njem je komaj nekaj prostora za skrinjico z vpisno knjigo, zato moramo biti kar se da pazljivi. Razgled na okoliške gore pa je veličasten. Na zahodu vidimo Kepe, na jugu zaveso Julijskih Alp tja od Viša, Triglava in Kukove špice, proti vzhodu pa vse do Košutnikovega turna. Pol ure hoda do vrha, na začetku planine Dovška Rožca, stoji planšarija. Na Babo se lahko povzpemo po več označenih poteh, z Dovjega naravnost na vrh ali pa čez sedlo Mlinca. Pot z Dovjega do Dovške Rožce in pod vrhom na Hruški vrh je del Slovenske planinske poti (SPP). Do planine Dovška Rožca je z Dovjega speljana tudi dobra gozdna cesta, ki pa je malo pod Lahovim prevalom zaprta z zapornico. V Avstriji se označena pot začne v Področji/Rosenbachu in vodi čez planino Rdečico, 1422 m, na sedlo Mlinca

ali pa skozi Medji dol mimo kočice Rožica Hütte, 1410 m, na sedlo Rožca, 1587 m, in naprej proti zahodu po grebenu Hruškega vrha do Dovške Babe. Do Rožce lahko pridemo tudi s Hrušice čez Hruško planino ali pa s Plavškega rovta čez Jeseniško planino. Na Dovško Babo se lahko vzpemo, če prečimo od Kepe do Golice ali nasprotno. Pozimi je ta gora ena prvih, ki jih množično obiskujejo turni smučarji.

Koča: Planšarija na planini Dovška Rožca, 1625 m, leži na levem spodnjem robu planine. Upravlja jo Planšarska skupnost Dovje-Mojstrana. V poletni sezoni poskrbijo tudi za okrepčilo.

Z Dovjega čez planino Goreljše: Iz vasi se po gozdni cesti zapeljemo proti vzhodu do mostu čez potok Mlinca. V bližini male hidrocentrale Mlinca II in počitniške hiše parkiramo. Označena pot najprej vodi ob potoku Mlinca, višje pa na desno navzgor, strmo skozi gozd in tu in tam čez senožeti do planine Goreljše, pribl. 1200 m. Tam je izvir vode. S planine pri porušeni zidani koči z markacijo zavijemo na levo v gozd, strmo navzgor, ter nato prečno na desno do melišč pod Belo pečjo, 1459 m. Po njenem vzhodnem pobočju, tik nad cesto, pridemo do Lahovega prevala, 1370 m. Tam s ceste zavijemo na levo v gozd in strmo navzgor po gozdnem hrbtu, prečimo ograjen travnik in spet gremo strmo navzgor. Pred lovsko prežo zavijemo na levo do planšarije in nato kar po slemenu do vrha. Nezahtevna označena pot, 3 h 30–4 h.

Lahko pa naredimo krožno turo s planine na Dovško Babo, se spustimo po ozkem skalnatem in v nadaljevanju travnatem grebenu do Hruškega vrha, 1776 m (skrinjica z vpisno knjigo, miza), in nazaj do planine Dovška Rožca. Poiščemo slabo označeno pot z grebena pred Hruškim vrhom, ki se počasi spušča proti

zahodu. Prečimo več plitvih grap in nazadnje stopimo v gozd; skoraj vodoravno do planšarije. Neoznačena zahtevna pot (Baba–Hruški vrh), 30 min., in nezahtevna označena pot (Hruški vrh–planina Dovška Rožca), 30 min., skupaj 1 h 30 min.

Z Dovjega čez sedlo Mlinca: Iz vasi se lahko pripeljemo do konca gozdne ceste ob sotočju potokov v povirju Mlince, 1065 metrov visoko pod Erjavčevim rovtom. Do tja z Dovjega pripelje tudi označena pot, ki pa je v spodnjem delu (nad vasjo) popolnoma zaraščena, zato je najbolje kar slediti cesti (v križišču makadamskih cest na levo, desna cesta pelje pod Dovško Babo), dokler je ne prečka označena pot. Od tam do Erjavčevega rovta je uhojena, delno pa vseeno poteka po cesti. Z Erjavčevega rovta stopimo na stezo, ki nas vodi rahlo na desno skozi gozd do poseke, na kateri stoji lovsko kočica Brvog. Nad nami so Plevelniki in Visoki Kurjek. Nadaljujemo v isti smeri do izvira vode Koritec na višini približno 1600 metrov. Tam zavijemo na desno in po stezi skozi gozd dosežemo sedlo Mlinca, 1581 m. Spustimo se na najnižjo točko sedla, nato pa dvignemo proti vzhodu ter po lepi stezi po njenem zahodnem pobočju pridemo na pašnike Dovške Babe tik nad planšarijo ter po slemenu na levo na vrh. Nezahtevna označena pot, 3 h 30–4 h.

Vodnika: Stanko Klinar: Karavanke (Planinska založba), Vladimir Habjan: Zimski vzponi v slovenskih gorah (Sidarta).

Zemljevidi: Jesenice, 1 : 25.000 (Občina Jesenice), Kranjska Gora, 1 : 30.000 (LTO Kranjska Gora), Karavanke (osrednji del), 1 : 50.000 (Planinska založba), Julijske Alpe (vzhodni del), 1 : 50.000 (Planinska založba).

Na poti v gore

📷 Oton Naglost

Kosmatinec

Gozd

Večerni Krn

Soča

Jalovec s Slemena

Prvi sneg na Triglavu

Planinske domove je najlažje graditi, teže pa jih je vzdrževati in jim dati dušo

✍ Slavica Tovšak

Moj sogovornik je bil tokrat **Jože Prah**, predsednik planinskega društva Lisca v Sevnici. Že od leta 1980 je mladinski oziroma planinskih vodnik, predsednik PD pa je s prekinitvami že 15 let. Uspešno deluje tudi kot inštruktor za varstvo narave, je član Cipre in predsednik Komisije za evropske pešpote. Ljubezno je pripravljen pomagati vodnikom, kadar potrebujejo pomoč pri organizaciji izletov na njegovem območju. V pogovoru z njim sem hitro ugotovila, da v društvu izvajajo toliko različnih aktivnosti, da jih je težko opisati z besedami, zato smo si morali pomagati z grafičnimi prikazi. Društvo ima odlično vodstveno ekipo, ki zna pritegniti članstvo različnih starostnih struktur in različnih planinskih interesov. Morda bo prenekatero planinsko društvo ob branju teh vrstic dobilo navdih, kako izboljšati svoje delo in kako animirati posameznike, mladino in družine za aktivno vključitev v planinsko organizacijo.

Planinsko društvo Lisca Sevnica s svojo planinsko dejavnostjo prav gotovo dominira ne le na ožjem sevniškem območju, temveč tudi širše. Kako mu to uspeva?

Naše osnovno vodilo je, da želimo dobro povezanost med vsemi člani društva in da vsako leto najdemo novo identiteto društvenega delovanja. Vemo, da so v društvu ljudje z različnimi idejami, različnimi hotenji in pričakovanji, zato mora biti UO društva sposoben vedno odgovoriti na nove izzive. V društvu se radi istovestimo s posamezniki, ki imajo v sebi veliko pozitivnega, dajemo jim podporo in ne pozabimo nanje. Zelo pomembna je tudi vpetost v kraj, občino, državo ... Skratka, planinsko društvo je lahko povezovalni člen za veliko najrazličnejših dejavnosti. Pot k uspešnemu delu je delovanje v okviru treh društvenih odsekov; to so kakovostno pohodništvo, dobra obveščenost in dru-

Jože Prah

✉ Vinko Šeško

žabnost. Nikakor ne smemo pozabiti na delo v vrtcih in osnovnih šolah, v katerih je uspeh odvisen od dobrih mentorjev, učiteljev in mladinskih vodnikov. Njihova srečanja in planinski izleti potekajo vsak mesec. Izleti so množični. Nič zato. Pestrost našega delovanja ponazarjajo klubi, skupine, odseki in odbori, ki delujejo v okviru UO. V društvu se srečujemo na uradnih sestankih večkrat na leto. Srečuje se nas vedno več kot 20, včasih celo do 40.

Predstavite nam področja, na katerih je PD Lisca aktivno že nekaj let in dosega zavidljive uspehe!

Pohodništvo je po moji oceni dobro urejeno. Najprej poskrbimo za dober vodniški kader. Vsako leto usposobimo vsaj dva nova vodnika, tako da je doslej opravilo izobraževalni proces že več kot 300 vodnikov. Danes ima društvo 20 vodnikov, ki so sposobni voditi v vseh razmerah. V vodništvu razvijamo prostovoljnost, skrbimo za izobraževanje in pomagamo pri nakupu planinske opreme. Za vse člane društva imamo

več kompletov tehnične planinske opreme, ki se posoja brezplačno. Kaj za nas pomeni kakovostno pohodništvo, je razvidno iz grafičnega prikaza.

Društvo je znano po organizaciji dobrih planinskih taborov. Menim, da je sama organizacija za društvo precejšen zalogaj. Ali ste razmišljali tudi o organizaciji planinskih taborov za starejše planince ali za mlade družine?

Najprej, kaj so starejši planinci? Tega termina v društvu ne poznamo. Vsi smo planinci. Tabori so brez dvoma krona dela v društvu. Tega smo se začeli zavedati že davno. Tako smo slavili že 40-letnico pohodnih taborov in 30-letnico osnovnošolskih. V društvu imamo zanesenjake, ki znajo in dobro vedo, kako se tej obrti streže. Organiziramo več taborov. Tako imamo tabor CICI, tabor za mlade planinske družine – tu ni starih mam, kajti zares želimo vsi skupaj najti neposreden stik z otroki in naravo. Osnovnošolski tabor, organizacijo in vodstvo zaupamo mladim, ki znajo. Zanimivi in omembe vredni so pohodni tabori po Evropi in tabori za planince vseh starosti. Posebna oblika je tabor za dan ali več (kolikor imaš časa), ki je posvečen gobarjenju. V vseh taborih pa sta poglobljena druženje in vodeno spoznavanje gora.

Za veliko planinskih društev pomeni planinska kočja precejšnje breme, saj se je treba spopasti z vrsto problemov, ki niso ravno planinske narave. Koliko vam pri tem stoji ob strani go-

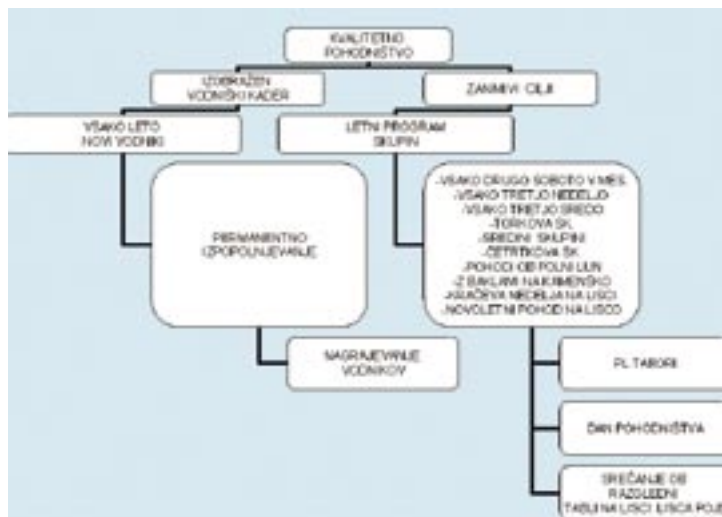
spodarska komisija PZS in kakšne so razmere pri vas na Lisci? Morda še kakšno besedo o planinskih poteh.

Planinske kočje so res breme za društva, kaj pa, ko v njih prespimo na gori? Predvsem moramo ločiti kategorije koč in zares povedati, katere so planinske in katere ne. Moti me predvsem to, da nekatere kočje preprosto ne sprejemajo dogovorov PZS in »se gredo« svojo politiko. Mi imamo v najemu veliko planinsko zavetišče na Slatni pri Ratečah, ki ga uporabljamo predvsem za taborje, v Sevnici imamo planinsko zavetišče pod sv. Rokom, v katerem se zbiramo med tednom, organiziramo razne delavnice, planinske urice, imamo skladišče itn. in na Lisci dva doma: Jurkovo kočjo iz leta 1902, ki je prava planinska postojanka, čeprav je odprta le po dogovoru, in seveda Tončkov dom na Lisci, ki pa ni le planinski dom, temveč je lahko minihotel. V društvu resno razmišljamo o tem, da bi nepremičnine, ki nas dušijo in so cokolaj za razvoj tako društva kot preostalega okolja, morda ne samo oddali, tako kot doslej, ampak morda tudi prodali ali ustanovili profitno podjetje z zainteresiranimi vlagatelji. Pri domovih morajo biti možnosti vedno odprte, biti moramo pripravljene na nove izzive z vizijo za razvoj planinstva, okolja in narave ter planinca, obiskovalca. O razvoju Lisce veliko govorimo in delamo, pred leti smo pripravili naravovarstveno delavnico o razvoju celotnega območja z več kot štiridesetimi strokovnjaki iz vse Slovenije, danes že tri občine podpisujejo z nami namero o partnerstvu za skupni razvoj. Skratka, domove je najlažje graditi, težje pa vzdrževati in jim dati dušo. Nam je to uspelo ob pomoči gospodarjev koč.

Nič manjši problem niso planinske poti, skoraj 10.000 km jih je. V društvu skrbimo za 200 km, pa ne dobimo prav nikakršnih sredstev za vzdrževanje. Zakona o poteh pa ni in ni. Kje so naši lobisti?

Kako skrbite za izobraževanje in vzgojo članov PD in kako se odzivajo na vaše pobude?

Vsako leto se dobivamo pozimi na planinskih uricah, ki imajo zelo izobraževalen navdih, poleg tega se seveda tudi družimo. Redno organiziramo planinsko šolo. Vsak izlet je lahko izobraževalen, ne le v zvezi z varstvom narave; seveda pa tudi tabori. Vsako leto organiziramo gorniško zimsko in letno izpopolnjevanje za

vse planince. Skratka, skrbimo za permanentno izobraževanje strokovnega kadra na eni strani in članov društva na drugi.

Že dvakrat ste nastopili v vlogi organizatorja dneva slovenskih planincev. Kako gledate na takšna srečanja planincev in ali je organizacijski trud poplačan? Ali menite, da je dan planincev tisto, kar si planinci želijo? Kaj menite o datumu, ki je letos prestavljen na junij?

Najprej sprememba datuma: menim, da to ni prav. Planinci imamo v sebi nekaj tradicionalnosti in to srečanje v našem društvu in z drugimi planinci vsako drugo soboto v septembru je imelo svoj čar. Teh srečanj smo se udeleževali redno, tudi po sto nas je bilo. Organizacija tega srečanja je velik zalogaj, a se vedno dobro izplača. Konec koncev tudi pokaže na množičnost organizacije in na to, da mora javnost računati z nami. UO PZS bi moral znati ta enkratni vsakoletni dogodek dobro izkoristiti.

Kako je vaše društvo vpeto v Meddruštveni odbor? Ali je po vaših izkušnjah to dobra oblika regijskega povezovanja planinskih društev?

Društvo je že vrsto let vpeto v delo MDO. Ti nedvomno pomenijo vez med društvi in zvezo oz. predvsem dobro čutenje pripadnosti regiji. To pomeni, da lahko skupaj načrtujejo nekatere akcije. Večja možnost je za organizacijo specifičnih, lokalnih izzivov, povezanih v celoto planinskega delovanja. V našem MDO je povezanost velika, imamo skupne akcije, skupna srečanja in

skupno politiko. Drug drugega dopolnjujemo in se obiskujemo, smo prijatelji.

Ali je v sodobni družbi in razmerah pridobitništva možno ohraniti planinsko prostovoljnost pri društvenem delu, vodenju izletov, vodenju taborov itn.?

Prostovoljnost moramo ohraniti. Brez tega ni kakovostnega planinstva. Novi zakon o društvih seveda govori drugače, tako kot vsi trenutni tokovi v slovenski družbi. Tukaj je vodstvo PZS odpovedalo, saj je prostovolj-

stvo tudi v vrhu PZS premalo čutiti, še manj pa so nas znali povezati v civilni družbi, da bi vsi skupaj, ne samo planinci, rekli bobu bob. Tako razvejeno, raznovrstno civilno družbo imamo, pa nismo znali zlobirati v parlamentu drugačnega zakona, bolj humanega do manjših društev. To je sramota. V planinskih društvih je še veliko prostovoljnosti, ki jo moramo znati nagraditi, ne samo s priznanji. Predlagam vsakoletna srečanja najprostovoljcev iz planinskih društev. Seveda pa prostovoljnost tudi stane. Znati moramo ločiti stroške od prostovoljnosti. Na to je treba državo jasno opozoriti.

Sedanja oblika financiranja društev je ugodnejša za tista PD, ki delujejo v okviru manjših občin. Ali se strinjate s to trditvijo?

Nikakor. V vsakem društvu se morajo zavdati, da sta pač za vsak denar potrebna dober program in projekt. Smo na borzi, tako kot vsi drugi.

V okviru PD izdajate kakovostno glasilo Mladi planinec (pravkar je izšla 39. številka), ki daje članom vrsto koristnih informacij in vzpodbuja zanimanje za planinstvo. Ali bi lahko rekli isto tudi o osrednji slovenski planinski reviji Planinski vestnik?

Planinski vestnik je danes takšen, kot si ga nedvomno želimo. Pogrešam le to, da bi tudi v njem lahko prebrali več novičk iz domačih logov, morda uvedli kako prilogo. PV redno prebiram. ●

»Želim, da bi bila to oddaja vseh gornikov«

Pogovor s Tinetom Marenčetom o oddaji Gorske sledi

✉ Mateja Pate

Marca je na male zaslone prišla nova gorniška oddaja Gorske sledi, ki jo je mogoče spremljati enkrat mesečno na TV Pika. O tem, kako je nastala, kako so jo gledalci sprejeli in kakšne načrte imata avtorja v prihodnje, smo se pogovarjali z njenim idejnim očetom **Tinetom Marenčetom**.

Za tiste bralce PV, ki za oddajo še niso slišali in je ne poznajo – kako bi jo na kratko opisal?

Po ukinitvi oddaje Gore in ljudje pred leti je na področju oddaj, povezanih z gorami, nastala velika praznina, ki jo bo skušala zapolniti oddaja Gorske sledi. Koliko nam bo to uspelo, bodo presodili gledalci sami. Dejstvo je, da imata oddaji skupni imenovalec, in to so gore ter ljudje in dogodki, povezani z njimi. S tega stališča se naša oddaja morda tudi nekoliko zgleduje po oddaji Gore in ljudje, narediti enako pa bi bilo pravzaprav nemogoče, saj sva si glavna avtorja in voditelja oddaj precej različna; čeprav oba gornika, izhajava iz različnih okolij, imava različne izkušnje itn. Lahko rečem, da bo značaj naše oddaje nekoliko drugačen.

Zakaj ime Gorske sledi?

Pri izbiranju imen je vedno težko, kjer koli in za kar koli. Po kar dolgem razmisleku in nekaj zunanjih predlogih sva s soavtorjem Milanom Lebarjem oddajo imenovala Gorske sledi. Ime mi je všeč, zato ker v dveh besedah opisuje odnos med gorami in nami, ki zahajamo v njihov lepi svet. Tako gore ob vsakem našem obisku v nas pustijo sledi, ki so globoke, manj globoke, večinoma zelo lepe, včasih tudi bridke, a življenjske. Prav tako pa tudi mi puščamo v gorah sledi; manj opazne, kot so na primer markacije, ali pa na žalost tudi bolj opazne, kot so smeti in ostala nesnaga.

Tine Marenče

✉ Miha Triler

Od kod pobuda za nastanek? Kdo je pravzaprav zaslužen za to, da imamo po dolgih letih gorniki spet »svojo« oddajo?

Kot rečeno, je po ukinitvi oddaje Gore in ljudje zazevala velika praznina. Nekaj let sem upal, da se bo kdo opogumil in ustvaril podobno oddajo, morda kakšna skupina ali organizacija s tega področja z močnim zaledjem, a ker do tega ni prišlo, sem se odločil, da bom tako predrzen, da bom to poskušal storiti sam. Z gorami sem bil vedno močno povezan kot alpinist, študiral sem geografijo in sociolo-

Gorske sledi

Irena Mrak

gijo. Ko sem se začel ukvarjati še s snemanjem, me je pravzaprav vse skupaj kar samo napeljal na misel o ustvarjanju oddaje. Ko sem lani spoznal Milana Lebarja, krasnega in vsestranskega človeka, in mu predstavil koncept, so se načrti o gorniški oddaji začeli uresničevati.

Za vama so tri oddaje. Kako sta zadovoljna z odzivom gledalcev?

Nad odzivom gledalcev sva presenečena, saj je bil zelo pozitiven in množičen. Bile so seveda tudi utemeljene kritike, recimo v zvezi z mojim vodenjem. V zagovor lahko rečem, da oddaja zaenkrat temelji na entuziazmu in nizkem proračunu in da ekipa trenutno šteje le dva člana, Milana in mene. Sam niti približno nisem načrtoval biti voditelj, a na koncu pač ni šlo drugače. Mislim, da sem dovolj samokritičen, da se zavedam, kje so moje šibke točke, in jih bom poskušal popraviti. Zdi se mi, da je napredek viden iz oddaje v oddajo. Zelo mi je všeč, da so ljudje pripravljeni pomagati pri ustvarjanju, do sedaj mi še nihče ni odrekel pomoči. Izjemno pomembno se mi zdi, da ljudje začutijo, da je oddaja pravzaprav od nas vseh, da vsak lahko prispeva k njeni kakovosti.

Konec koncev se mi zdi veliko vredno tudi, da ljudem, ki gorskega sveta ne poznajo, tega na čim lepši način približamo.

Pri PV se že lep čas trudimo povečati naklado, a nam le počasi uspeva. Računaš, da ti bo šlo pridobivanje gledalcev lažje, kot gre nam nabiranje bralcev? Lahko različni mediji sploh tekmujejo med seboj pri pridobivanju občinstva?

Težko je primerjati medije med seboj ... Revijo je pač treba naročiti ali kupiti, oddaja na televiziji pa »pride domov« in se zdi brezplačna. Definitivno je razlika, zdi pa se mi važno, da ljudje začutijo, da je medij »njihov« - to se potem tudi pozna pri gledanosti oddaje ali branosti revije. Mislim, da je pomembno tudi povezovanje medijev, ki pokrivajo določeno tematiko - tako bo lažje vsem.

Od kod naklonjenost TV Pika tovrstni oddaji?

Dejstvo je, da si gorniki zaslužimo svojo oddajo v programu ene od večjih televizijskih hiš. Glede na to, da s svojim konceptom, brez dobrih referenc, pri urednikih teh hiš zelo ver-

Sled meglic - Jirishanca

Anže Marenče

jetno ne bi bila uspešna, sva se odločila za drugačno taktiko, namreč da poskusiva najprej prodreti na kateri od lokalnih televizij. TV Pika se je zdela najprimernejša od regionalnih televizij, tudi kar se tiče programske sheme in pokritosti signala, tudi Milana so tam že poznali, in ko sva idejo predstavila Stanetu Grahu, lastniku te televizije, je bil takoj za stvar. V prihodnosti bomo pa videli, s TV Pika zdaj sodelujemo zelo dobro in lahko se zgodi, da oddaja tudi v prihodnji sezoni ostane na tej televiziji.

Kakšno je zanimanje za oglaševanje v oddaji?

Ko je oddaja narejena, v zameno dobiva oglaševalski prostor, ki ga potem trživa. To pa je težko - ne zaradi pomanjkanja zanimanja za oglaševanje, temveč zaradi časa, ki nama ga na vseh koncih primanjkuje - to je pač težava majhne ekipe. Trenutno je oddaja v okvirih, v kakršnih nastaja, polovično finančno pokrita, vendar se trudiva, da bi stvari v prihodnje izboljšala. Na tem mestu bi k sodelovanju povabil vse potencialne oglaševalce, ki so jim gore blizu in menijo, da bi bilo sodelovanje s tako oddajo zanje pametna poteza.

Pretežno kakšnih vsebin se lahko nadejamo, glede na to, da izhajaš iz alpinističnih vrst?

Kot sem že rekel, bo oddaja zajemala vse, kar je kakor koli povezano z gorami. Na spletni strani oddaje je predstavljen koncept, kjer so te vsebine opisane. Težava ni v tem, da bi primanjkovalo tem, ampak da jih je preprosto preveč. Težko jih bo približno enakovredno razporediti oz. obravnavati v tako skopo odmerjenem času, kot ga imamo na razpolago. Nočem namerno izključiti kake tematike, gorskega področja, osebnosti ali biti subjektiven, vendar mislim, da bo težko pokriti vse. Če bo kdaj očitno, da sem alpinist, doma z Gorenjske, verjemite, da do tega ni prišlo namerno (*nasmešek*).

Pri predstavitvi koncepta si omenil, da bodo v oddaji lahko sodelovali tudi gledalci. Kaj si imel s tem v mislih?

Koncept je to, v kar se bo oddaja razvila. Zankrat zaradi časovnih in finančnih omejitev še ni taka, kot bi lahko bila. Zavedam se, da ji manjka še kup stvari, morda več aktualnih novic, prispevkov, ampak vse to potegne za seboj več

Snemanje v Jirishanci

Anže Marenče

časa, večjo ekipo, daljšo oddajo ... Rad bi videl, da bi bila to zares oddaja vseh gornikov, da bi vsi lahko sodelovali pri njenem ustvarjanju, da bi gledalci lahko pošiljali ideje in svoje posnetke. Vem, da imajo mnogi bogate domače arhive posnetkov, nekateri bi jih morda radi pokazali širšim množicam – tako sodelovanje bo oddajo nedvomno naredilo polnejšo. Moja izkušnja je, da so ljudje pripravljeni sodelovati, morda zanekrat bolj na mojo pobudo ali pod mojim vodstvom, samoiniciative pa še ni veliko.

Koliko časa vama vzame priprava polurne mesečne oddaje?

Delo je pravzaprav skozi ves mesec, ampak če bi vse skupaj seštel, bi se nabralo za kak teden delovnih dni na osebo. Ko bodo realne možnosti, pa bova z veseljem v pripravo vložila še več časa.

Se lahko nadejamo, da bo oddaja nekoč iz »male« zrasla v »veliko«?

Morda je še prekmalu govoriti o tem, toda oba z Milanom verjameva v stvar in delava na tem, da bi oddaja prerasla v kaj večjega, da bi

lahko sledila zastavljenemu konceptu. Glede na razmere in okoliščine sem z oddajo zadovoljen, zavedam pa se, da bi lahko bila še boljša. Recimo, da se trudimo letos postaviti zdrave temelje, iz katerih bo zrasla boljša oddaja, ki bi morda obdržala enako minutažo, vendar bi bila na sporedu dvakrat mesečno ...

V času predvajanja si je oddajo mogoče ogledati tudi prek spleta na straneh www.gorske-sledi.com. Razmišljata, da bi si bilo mogoče prek spleta ogledovati tudi arhivske oddaje?

To željo je do sedaj izrazilo že veliko ljudi. Delava tudi v tej smeri. To za naju seveda pomeni dodatno delo – če recimo na spletni strani pogledaš arhiv, lahko vidiš, da je še prazen (*smeh*). Razmišljava tudi o drugih možnostih približevanja oddaje ljudem, morda v smislu povezovanja z drugimi mediji – na koncu sezone bi lahko recimo oddaje posneli na DVD, ki bi ga v iskanju priložnosti za sodelovanje priložili kaki reviji s podobnimi vsebinami, na primer Planinskemu vestniku. Tako bi imeli vsi nekaj od tega. ●

Špice Spitsbergna

Troje odprav v ledeni objem Svalbarda

Gregor Kresal Andrej Erceg

Prva knjiga o Arktiki, ki mi je kdajkoli padla v roke, se je začela s »Svalbard je napad na čutila in eden najspektakularnejših krajev na svetu.« To je bilo povsem dovolj, da me je Primož že s kratkim povabilom, ali bi morda šel, povsem prepričal. Visokotečji načrti, ki smo jih sestavili v nekaj dneh po odločitvi, pa so se kmalu začeli raztapljati v loncu neskončnih težav v obliki logistike, nenormalno visokih cen in nepredvidljivega vremena. Ledena juha je pljuskala čez vse robove in nam kapljala na prepotentne glave. Po mesecu zbiranja podatkov smo bili tako na tleh, da smo se vsemu skupaj že skoraj odpovedali. Za naše želje je bila uresničitev načrta čisto predraga. Odvzemali smo, kjer smo le mogli, pa je bil na koncu proračun za denarnice še vedno dvakrat previsok. Sreča se nam je nasmehnila šele tik preden smo dokončno vrgli puško v koruzo. »Menda nas je neki Poljak pripravljen s svojo jadrnico zapeljati za četrtno cene!« se je Primož drl v telefon. Podatek je bil navdušujoč, toda z lepoto napako. Morali se mu bomo povsem prilagoditi. Nobenega odločanja o tem, kam bi radi šli. »Ma, naj nas odpelje, kamor bo pač ravno odšel! Saj so špice na vseh koncih otoka!«

Domišljija

Pokrajina Spitsbergna, ko jo prvič uzreš malo bolj od blizu, še iz letala, tik pred pristanikom v Longyearbyenu, se ti hipoma zazdi, kot bi jo narisal otrok, črte pa bi mu pomagala vleči Chagall in Dali. Eden zaradi barv, drugi zaradi oblik, ki jih ne pričakuješ. Med posameznimi vodoravnimi nivoji, ki predstavljajo morje (tisti spodaj) in rob visoke planote nad mestom (tisti zgoraj), so navpične linije, nenavadno mehke, kot bi jih nekdo, zelo na gosto umešane, počasi zlival navzdol po pobočjih, in zaokrožene, kot bi vsak oster preskok, ki se je ponesreči nekako pretihotapil v umetnino, pred razstavo še malo

pubrusili. Spet z drugega zornega kota bi fjord okoli mesta lahko mirno zamenjal za gigantskega trilobita, ki se plazi v morje, ali pa enostavno za pokrajino na luni. A glej ga šmenta! Kako je možno, da smo le petnajst minut poprej z mojega sedeža skozi majhne odprtine letala lahko opazovali le špico pri špici, saj je Spitsbergen ime vendar dobil po špičastih gorah – Spits Bergen? Sedaj pa, kot bi jih naenkrat nekdo najprej sploščil in potem toliko časa zalival, da so postale čisto krotke. Ko sem odprl geološko karto Svalbarda, sem hitro ugotovil, da to za dobro moje glave, že vse prepolne nenavadnih informacij, morda niti ne bi bilo potrebno, saj mi je že bežen pogled nanjo pokazal tako neverjetno pestrost, da je že mejila na kaos. Najti je mogoče vse vrste kamnin, kar se najbolj

pozna prav oblikam gora, ki so si od fjorda do fjorda zelo različne, od povsem mizastih do močno ošiljenih, od katastrofalno krušljivih do neverjetno trdnih. Če bi s kamenčki različnih geoloških izvorov želel sestaviti mozaik, pa za to vzela samo po enega od vsake vrste, bi ta nedvomno bil kar velik. Tudi kakšen povsem zlat bi stal ob tistem iz črnega premoga.

Stvarni podatki

Arhipelag otočja Svalbard zavzema štiri velike otoke in cel kup malo manjših. S skupno površino preko 63.000 km² tvorijo območje, trikrat večje od Slovenije, skupna dolžina vseh cest pa znese 40 kilometrov. Osrednji, največji in edini naseljeni otok je Spitsbergen. Pod tem imenom mnogo ljudi pravzaprav pozna Svalbard. Po velikosti mu sledijo otoki Nordaustlandet, Edgeoya in Barentsoya. Razprostirajo se med 76 in 81 stopinjami severne širine. Tako visoko je na globusu mogoče najti le še nekaj ledenih otokov Zemlje Franca Jožefa, Severne

Austfjord - Medvedji raj

Velja za cel Svalbard

 Neda Podergajs

in Grantove zemlje ter Wranglov otok. Sem spada še skrajni sever Grenlandije. Ledena pest večno sklenjenega ledu spusti Svalbard le za kratek čas poleti, vsaj do konca aprila so ponavadi v celoti vkovani v beli oklep Severnega ledenega morja. Temperature do minus 50 °C so pogoste.

Število prebivalcev se giblje okoli dva tisoč. Večinoma tukaj zmrzujejo Norvežani in Rusi, na znanstvenih postajah pa ljudje z vsega sveta. Naselja so le na Spitsbergnu. Longyearbyen, nekakšno glavno mesto, čeprav niti nima statusa mesta, na vrhuncu sezone šteje okoli 1700 prebivalcev. Iz Osla je do tja prav toliko kot npr. iz Rima do Osla. Prvi pogled na mesto je šokanten. Barakarsko naselje na kolih! Travniki naokoli polni motornih skuterjev. Na obali ni proda, ampak premog, strma pobočja hribov nad naseljem pa krasijo opuščeni sistemi za transport materiala iz rudnikov. Začudenje je vseeno kratkotrajno, saj v enem obhodu, ki ga je za kilometer in pol, ugotoviš, da ima kakšna baraka tudi pet zvezdic in da je tam možno prenočiti za tisoč evrov. In da to v bistvu ni baraka. Z osuplo ugotovitvijo, da le majhen delež vseh stavb v tem kraju v notranjosti ni urejen po najvišjih standardih, se kar ne moreš sprijazniti. Ostala naselja so tu zgolj zaradi znanstvenikov ali rudnikov. Mesečno plačilo rudarju v rudniku Svea lahko zneso do 13.000 evrov, podjetje SNSK, ki z njim upravlja, pa je eno najbogatejših na svetu.

Najmanjši med vsemi kraji je Ny Alesund, ki je najsevernejša stalna naselbina na Zemlji in je ena sama velika raziskovalna postaja. Po otokih je raztresenih še več manjših postaj, ki pa jih največkrat sestavljata le ena ali dve hiški. Gostje poljske postaje na Kaffioryri smo bili *silom prilike* na prvi odpravi tudi mi. Še sreča.

Otočje je v celoti prostocarinska cona. Davek na dohodek meri tukaj le mamljivih 17%. Več kot dve tretjini ozemlja sta zavarovani. Peš sicer lahko potuješ marsikam, celo z motornimi sanmi pa le na določena področja. Če v divjini ostaneš brez hrane, si lahko za malico ustreliš kakšnega severnega jelena, tjulnja ali ujameš polarno lisico, ki jih je v izobilju. Velik cmok v grlu povzročajo medvedi. Po Svalbardu se jih po nekaterih podatkih spreha do 6000, po drugih tudi malo manj, a skratka – veliko, vsaj po nekaj na vsakega prebivalca. Medvedi so strogo zavarovani. Ta zaščitni znak severa, kot so recimo pingvini juga, je največji zemeljski plenilec. Najtežji tukajšnji primerek je menda tehtal eno tono, v povprečju pa dose-

Obisk v bazi

gajo do osemsto kilogramov. Brez orožja po lokalnem zakonu ne smeš zapustiti mesta, kar ti tako ali tako ne pade na kraj pameti. Vsako leto vodniki raznih avanturistov zaradi neposrednega napada ustrelijo dva do tri komade. Vsako streljanje je vseeno treba nemudoma prijaviti. Če ugotovijo, da si medveda »počil« z razdalje, večje od štiridesetih metrov, te dajo v kazenski postopek. Kar je menda razdalja, znotraj katere naj te beli silak še ne bi neposredno ogrožal ...

Polarni dan (24 ur) traja od 19. aprila do 23. avgusta.

Zgodovina

Prvi je otoke uradno odkril nizozemski pustolovec Williem Barents leta 1596 med znamenitim iskanjem Severovzhodnega prehoda, čeprav so Vikingi svoje ladje tukaj verjetno zasedrali že vsaj tristo let prej. Pred milijoni let, za časa pradavne Pangee, je bil predel, ki je danes eden najsevernejših kopnih ozemelj, ukleščene med stisnjene in še neizoblikovane kontinente nekje v okolici ekvatorja. Na svoji dolgi poti proti severnemu tečaju prav velikih pretresov ni doživeljal, vse dokler že precej pozneje v geološki zgodovini Zemlje ni končno trčil ob tektonsko ploščo Grenlandije. Ta karambol je zaslužen za to, da so najstrmejše stene Spitsbergna zares strme, prave arktične Alpe.

Svalbard ima dandanes čisto poseben status, vendar je šele z mednarodnim spora-

zumom (The Svalbard Treaty) leta 1920 prišel pod norveško upravo. Vse tedanje države podpisnice, 41 jih je bilo, imajo pravico izkoriščanja naravnih bogastev na otočju. Prej je bila to nikogaršnja zemlja in vsakdo je z naravo in živalmi lahko delal kar koli. Nadzor izvaja guverner oziroma sysselmannen, ki ga izberejo na Norveškem in pride tja kot upravljalec s široko ekipo pomočnikov za en mandat, ki traja štiri leta. Zdajšnji »šef« je bivši direktor norveške tajne policije, in ko sem za potrebe dokumentarnega filma delal intervju z njim, mi je hitro postalo jasno, zakaj na ta položaj vedno postavijo največje lisjake. Strateški položaj Svalbarda, med Rusijo, dansko Grenlandijo, Kanado in ZDA, je v današnjem svetu jedrskih podmornic in energetskih bogastev Severnega ledenega morja vse prej kot zanemarljiv.

Odprave

Prva odprava (2005) je bila poletna. Kmalu se je izkazalo naslednje: če bom tukaj kdaj zares

V smeri Medvedki plešejo

hotel »kaj narediti« s svojim plezanjem, potem jo moram vzeti kot nekakšno izvidnico ... S Primožem in Nedo smo sicer opravili nekaj nenormalno krušljivih vzponov, v ekstremno slabem vremenu pilili svoje znanje navigacije z GPS-om in bili na koncu veseli, da smo pri ne-načrtovanem prečanju otoka s Kaffioyre v Ny Alesund, med tavanjem po gigantskih ledenikih in brodenjem globokih, ledenih rek, sploh preživeli. Vendar to ni bilo ravno tisto, kar sem iskal. Sistem se nam je sesul, ker nam sicer zelo ustrežljivi Poljaki žal niso mogli zagotoviti prevoza na otok Prins Karls Foreland, kjer je stal naš glavni cilj, neosvojena špica Monaca. Severno ledeno morje in arktični vetrovi so pač razred zase. Ker se je v istem času na sosednji postaji utopil eden njihovih kolegov, še trije pa so komaj preživeli brodolom v neurju in napad medvedov, jim zato seveda nismo prav ničesar zamerili. Odločitev o še eni poti je padla takoj.

Druga odprava (2006) je bila zimska. Zima traja tukaj do začetka junija. Oborožen z iz-

Na vrhu Perriertoppna - Atomfjella

Gregor Kresal

kušnjami prve poti sem, po namigu lokalnega mačka Stefana, spoznal, da se logistične težave pozimi bistveno zmanjšajo, ker lahko uporabiš motorne sani, fjordi so globoko zamrznjeni, vreme pa je stabilnejše. »Le mraz je, in če pihne, te lahko odpihne. Pa v Atomfjello je treba za najstrmejše stene, ker je tudi skala tam najboljša,« mi je dopovedoval. V prepričanju, da tokrat vem več kot dovolj, sva s Klemnom žal tudi takrat kmalu ugotovila, da sva zelena kot trava. To je bil ponovno drug svet, izkušnje iz Alp, Andov, Himalaje in od drugod sva si lahko vtaknila v žep. Računice tam so bile povsem drugačne. In tisti mraz boli. Edino, česar sem se dobro zavedal od prejšnjega leta, je bilo, da morava biti previdna. In sva tudi bila, zraven pa zaključila, da če bova kdaj želela priplezati na katero izmed najtežjih špic, morava tudi to odpravo vzeti delno kot izvidnico ... Neznank, ki so se razpletale šele v bazi, je bilo spet čisto preveč. Vseeno sva po nekaj začetnih vzponih s težko smerjo po stebri Irwina ugotovila, da je tukaj pozimi možno splezati čisto nore stvari.

Tretja odprava (2007) je bila prav tako zimska. Vse se je končno sestavilo v piko. Prostor

baznega tabora, sredi obroča odštekanih sten, sva s Klemnom določila že leto poprej. Zamenjal sem pot pristopa, vodnike, hrano, opremo, logistiko plezanja, podaljšal čas bivanja, »računalniško« predelal vse podatke obeh prejšnjih odprav in skušal izvleči samo najboljše. Ko so se nama priključili še Klemnov brat Boris, pa Crni ter nemško govoreča asa Stofer in Jasper, je bilo to povsem dovolj, da smo uresničili in na koncu nekajkrat presegli celo najvišje leteče cilje. Dolgo je trajalo, dve leti, vendar mi je formula zdaj jasna. Tokratna bera je bila sedemnajst prvenstvenih smeri in skoraj še enkrat toliko divjih spustov po ozkih ozebničkih. Da pa vse le ni bilo tako pravljíčno in da sem beležko tudi tokrat vztrajno polnil z zapiski in opombami, je bil kriv peklenski mraz, ki nam je ves čas bivanja v bazi pačil obraze in poskrbel za to, da bodo naslednje arktične odprave lahko pripravljene še za odtenek bolje. Menda je bila to spet prva prava zima po letu 2006. ●

Nekaj podatkov o opravljenih vzponih objavljamo v tokratnih novicah iz vertikale.

Športno društvo Freeapproved

freeapproved.com
ADVENTURE FILM PRODUCTIONS

✍ Anže Čokl 📁 arhiv društva Freeapproved

Športno društvo Freeapproved je bilo ustanovljeno leta 2004 kot združenje alpinističnih, smučarskih in kolesarskih zanesenjakov. Čeprav nekateri člani na različnih področjih dosegajo vrhunske rezultate in so tudi kategorizirani športniki, je športno društvo Freeapproved kot celota zgolj formalen naziv. Člani društva smo povečini mladi športni navdušenci med 18 in 35 leti, ki se zlasti v poznih zimskih in pomladnih mesecih največ družimo na skupnih turnih smukih v slovenskih in tujih gorah, sicer pa na rednih društvenih sestankih, multimedijskih projekcijah ipd. Mnogim članom so domači tudi vodni športi, nekateri pa se, tudi ko ne gre za šport, ne morejo povsem ločiti od vode. Kar nekaj je namreč zelo aktivnih gasilcev.

Dejavnost, ki jo v zadnjih letih intenzivno gojimo in razvijamo, je produkcija gorniških in ostalih avanturističnih filmov. Ker je naše podvige že pred nastankom društva pogosto spremljala kamera, smo se nekega dne odločili na spletni strani objaviti film o smučanju izven

Glavna dejavnost zadnjih let je snemanje filmov.

urejenih prog, turnem in alpinističnem smučanju. Film s 17 minutami in zelo dvoumnim naslovom (White Powder Addiction) je kljub povsem amaterskim posnetkom in montaži doživel zelo dober sprejem. Naslednje leto smo si zadali ambiciozen cilj – posneti prvi slovenski smučarski film. Premiera v Cankarjevem domu je bila povsem razprodana in takoj smo napovedali nov film, dokumentarec Kraljestvo oblakov, ki je vnovič presegel vsa naša pričakovanja. Po več deset projekcijah po Sloveniji je bil film uvrščen v program 1. mednarodnega festivala gorniškega filma v Cankarjevem domu in Slovenskega filmskega festivala, prikazan pa je bil tudi na TV Slovenija v elitnem terminu dokumentarca meseca. Društvo Freeapproved je tudi s tem postalo razpoznavno in uveljavljeno ime na različnih športnih področjih.

Zakaj snemamo? Mnogi, ki gledajo naše avanture in posnetke, nas vedno znova sprašujejo, zakaj pravzaprav sploh snemamo. »Pa kako se vam ljubi še vso to opremo vlačiti s sabo?«

Tiste, ki tudi sami plezajo in snemajo ali fotografirajo, pa navadno zanima, »kako med plezanjem, ko je že tako odveč vsak dodaten gib, še držimo kamero in snemamo vzpenjanje soplezalcev.« Vzgibov za snemanje je mnogo, prednjačijo nekateri najočitnejši. Sam se nenehno peham za tem, da bi nekaj – v tem primeru snemanje – naredil bolje, zanimiveje in bolj doživeto. Enotni smo si v tem, da je resnobe, tudi v športu, preveč in da je treba tudi sicer »resne« dejavnosti, kot je npr. alpinizem, predstaviti na svojstven način. Alpi-

nistov ne želimo predstaviti kot že tolikokrat opevane heroje ne kot norce brez glave in »izzivalce usode« ne kot nadnaravno vzdržljive atlete, temveč predvsem kot povprečne posameznike, ki imamo radi takšen način športnega udeleževanja, se ob tem zabavamo in uživamo. Snemamo tudi zato, ker se zaradi številnih pozitivnih odzivov in gromozanskega interesa čutimo »dolžne« dopolnjevati svojo spletno stran s svežimi filmi. Nenazadnje pa so zmontirani filmčki dragocen spomin na neštete športne trenutke, ki jih doživljamo člani in naši prijatelji v gorah in drugod v naravi.

Ko sem že ravno omenil spletno stran (www.freeapproved.com), naj nekaj besed namenim še njeni predstavitvi. Spletna stran se je rodila kot osnovni medij predstavitev društvene dejavnosti in seveda kot portal, na katerem člani objavljajo svoje fotografije in filme. Spletna stran doživlja izjemen obisk in je zaradi dvojezičnosti (obstaja tudi angleška različica) zelo popularna tudi med tujci, ki v posameznih mesecih po obiskih presežejo domače obiskovalce. Mogoče še nekaj števil, ki za tako ozko usmerjeno spletno stran niso povsem zanemarljivi: spletno stran je po statistiki videl že vsak sedemnajsti Slovenec, rekordni mesec pa je bil lanski april, ko je bil film o spustu Dava Karničarja v najtežji smučarski smeri pri nas (Fritsch-Lindenbach) prikazan na več kot 40.000 različnih računalnikih.

Članstvo v društvu vse od njegove ustanovitve vztrajno narašča. Pridružuje se nam vse več mladih aktivnih športnikov, ki jim ni bistven cilj, temveč pot, in ki v svojem početju uživajo. Morebitni interesenti se nam lahko pridružijo kar s pomočjo interneta, kjer na spletni strani izpolnijo prijavnico za včlanitev.

In kakšni so načrti za prihodnje? V prihodnje nameravamo posneti še več avanturističnih

Med snemanjem filma o Manasluju

in dokumentarcev in tako pripomoči k razpoznavnosti slovenskega športa ter svoje delovanje predstaviti širši javnosti. Zaradi letošnje slabe zime bomo tudi film Lovci na led morali posneti v prihodnji sezoni lednega in zimskega plezanja. Ker si prizadevamo, da bi bili naši filmski izdelki vrhunske kakovosti, bo treba še nekaj časa, da bodo ideje dokončno dozele, projekti dobili rep in glavo in da bomo na deževno jesen znova skupaj uživali in se smejali ob posnetkih v Cankarjevem domu. ●

Mojstrska miniatura dveh legend

Milijarda v Rjavini

✍ Mateja Pate 📷 Matej Rozman

Na Bledu je bilo kljub pozni uri zelo živahno. Ob cesti proti Pokljuki ni bilo prostora, niti da bi parkiral skiro, z vseh strani so lezli zabave in nočne romantike ob jezeru željni obiskovalci Blejske noči, odeti v večerne toalete, kot se spodobi za mondeno gorsko letovišče. Od obale je bilo slišati vrvež, ko smo se počasi prebijali skozi gost promet, potem pa smo zavili v eno izmed spokojnih stranskih uličic in v božajoči tišini dvorišča starodavne vile zlezli iz avta. »Gremo še na kak pir?« sta bila za akcijo Dohtar in Fido. Z Minjo sva le tiho izmenjali pogleda – meni je najbrž na čelu z velikimi črkami pisalo »ne da se mi«, Minja pa je po dolgem trenutku tišine zanjo povsem neznačilno mlačno

Levi del severne stene - črne plošče, rumeni odlomi

zamomljala le, da ji je pravzaprav vseeno. In smo šli. Zdi se mi, da sem proti jezeru korakala kot pijan robotek – če bi vedela, da bo čez dva dni še huje, bi bila takrat prav zadovoljna. Tako pa sem bila le slabe volje, da »moram« po turi še na pir. Da nisem slučajno zgrešila športa?!? Menda od alpinizma nimaš prav dosti, če ni piva po turi ... Kakor koli že, nekajkrat v plezalni karieri se mi je zgodilo, da sem bila po turi tako zmahana, da ni prijalo ne pivo ne kakšna druga tekočinska terapija. (Čudna sem bila že kot otrok ...) In tokratna tura je bila ena izmed takih poštenih. Tudi zaradi tega, ker smo se je lotili na začetku sezone in to v časih, ko se nismo več prav vsak vikend preganjali po skalovju. Pa nam je dala malo vetra, tale Rjavina!

Kjer tišina šepeta?!

Tistega poletja smo se kar nekajkrat dobili v petek popoldne pri pravoslavni cerkvi v Kranju. (Niste vedeli, da obstaja? Jaz tudi ne, dokler ni Minja odkrila parkirišča pri njej.) Vedno ista ekipa. Poravnavali smo stare dolgove, plezali smeri, za katere prej nikoli ni bilo časa, zdaj pa so nam ocene nižjih težavnosti prav ustrezale – šli smo se pravi klasični, romantični alpinizem: večerni dostop pod steno, prenočevanje med dišečim ruševjem, le zgodnje vstajanje nam nekako ni šlo od rok. Čemu bi se pravzaprav mučili z rano uro, če smo spali tako rekoč na vstopu smeri, kakšnega silnega navala plezalcev pa glede na podatke iz vodnika tudi ni bilo pričakovati. No, ampak očitno se je tistega jutra več plezalcev odločilo »doživeti resnoben plezalski dan v izjemno mogočni in divji steni, odmaknjeni od ciljev množic«.¹ Kajti še preden smo si dobro pomeli oči, sta pod steno že hiteli

¹ Glej vodniško literaturo na koncu članka

Smer je razmeroma skromno opremljena, skala pa večinoma čvrsta

dve navezi. Presneto, to bo zabavno! Da nas ne bi prehitel še kak avanturist, ki bi mu zadišala »ena izmed najmanj obljudenih sten pri nas«,² smo prestavili v višjo prestavo. A le do vstopa. Tam so nas v začetnem lažjem raztežaju malo zaustavili predhodniki, pri naslednjem, težjem, pa bi si z Minjo lahko privoščili konkretno *čik pavzo*, če bi bili ljubiteljci tobaka. Vedno, kadar se je Dohtar lotil prvih raztežajev, je trajalo celo večnost, da je do nas čakajočih priplaval odrešilni »Varujem!«. Na račun njegovega *segrevanja mašine* smo imeli velikokrat obilo zabave – ponavadi je šele po kakih 400 metrih plezarije izjavil, da se je ogrel ... Ne, srednje dolge smeri mu res niso bile preveč pisane na kožo – ravno ko je motor stekel, ga pravzaprav ni več potreboval! (Kako je šele trpel v plezališčih! Nepozabno ga je bilo poslušati nekaj metrov nad tlemi, ko je že kakih deset minut visel z oprimka in jadikoval, da mu *dela slabo* in da se v desetmetrskih sedmih ne more ogrevati – važno, da se

je na njihovih oprimkih lahko nepopisno dolgo držal!) No, v štiricah ni bilo potrebe po kakem visenju na rokah, je bilo pa treba preveriti vsak oprimek in sem in tja pošteno zabiti kak klin, ki bi zdržal težo širokih pleč ... Medtem smo se preostali trije zabavali po svoje.

Mala malica za stara mačka

Zrla sem v monolitno, strmo, temno steno nad nami, ki je bila od daleč videti povsem nedostopna, in se čudila, kakšne zanimive prehode sta odkrila prva plezalca. Zanje sta definitivno imela žilico (če ne kar žile ...) – drznem si reči, da sta bila že takrat, v času, ko je smer nastala (leta 1978), alpinistični legendi. Mislim, da Aleša Kunaverja in Staneta Belaka – Šraufa alpinistični in širši gorniški javnosti ni treba posebej predstavljati. Ko sem skušala najti kak zapis o smeri, moje iskanje ni obrodilo sadov – med kopico mnogo pomembnejših alpinističnih dosežkov se avtorjema smeri verjetno ni zdelo pretirano pomembno pisati

² Glej vodniško literaturo na koncu članka

ot do vrha je bila dolga.

o taki miniaturni, ki sta jo morda splezala kako nedeljo pred kosilom ... Prve obiske plezalcev je Rjavina doživela na začetku 20. stoletja, ko je bil »na udaru« severovzhodni greben; od Luknje peči ga je prvi preplezal Albin Roessel (1910), celotni greben od Macesnovca pa Klement Jug (1924). Leto pozneje sta Alojz de Reggi in Herbert Drogenik (vsaj v spodnjem delu) plezala približno v območju današnje zavarovane poti iz Pekla. Podatki o prvih plezalcih, ki so preplezali severno steno, se nekoliko razlikujejo. V knjižici Naš alpinizem iz leta 1982 naj bi v severni steni že leta 1927 plezala Vinko Križaj in Herbert Drogenik, v vodniku Slovenske stene (2003) pa je zapisano, da je bila preplezana šele po drugi svetovni vojni, ko sta leta 1947 France Avčin in Daro Dolar v osrednjem delu speljala Centralno smer (VI-/IV-V). Kakor koli že, levega dela severne stene, ki ga sestavljajo črno-rumene plošče in previsni odlomi, so se lotile šele naslednje generacije alpinistov, na katere je še čakalo nekaj skritih biserov. Menda jih je Šrauf še posebej vneto nabiral.

Nekje na sredini smeri je spet nastal zamašek. Naveza pred nami se ni najbolje znašla v nepregledni steni. Gre nadaljevanje po levi ali po desni? Nikjer ni bilo videti prav lahko, na skici pa je pisalo, da je teren tu ocenjen s IV-V. Plezalca sta se lotila desne strani in kar nekaj časa je trajalo, da je bila pot prosta. »Huh, če je tole IV, naj me vrag!« sem se pridušala, ko sem se basala čez poklinasto razčlemba in po-

tihoma aplavdirala Minji, da je tako elegantno opravila z raztežajem. Potem je stena spet pokazala prijaznejši obraz, čeprav so štirice in petice še vedno ostale precej »konkretne«.

Čez Pikel na pivo

Steno so v zgodnjih popoldanskih urah zagrnile megle, ki so zadnji težji raztežaj naredile prav zlovešče skrivnostne. Fanta sta že izginila v gruščnatem kotlu na začetku lažjega sveta, nad nama pa se je bočila razdrapana stena, sestavljena iz rahlo previsnih sršočih skladov v nekakšnem kaminu. Pogled

ni bil nič kaj privlačen in že sem rahlo preklinjala žreb pod steno in svojo srečno zvezdo, a ni preostalo drugega kot zagristi v vertikalo, ki pa se je k sreči izkazala za prijaznejšo, kot je bila videti. Z nekaj previdnosti sem se kmalu tudi jaz prekotalila v kotel, zdaj je bila na vrsti še Minja. Nenavadno dolgo je trajalo in občasno so do mene priplavali nerazumljivi vzkliki. Ko se je končno prikazala na vrhu kamina, je bruhnila: »Prekleti Dohtarjevi klini, če bi morala izbiti samo še enega, bi dobila živčni zlom!« Toliko o naklonjenosti varnosti pri plezanju ... Po lahkem svetu sva se zapodili za fantoma,

Kočna

Oj, lepota skalnata si, Kočna,
vsakdo spoštuje te, tako si mogočna.
Tebi jaz hočem biti brat,
tebe imam od srca rad.

Tvoja skala meni je poezija,
tvoj vrh meni je rima.
Zmeraj rad se k tebi vračam,
v objem tvoj po nasvet se obračam.

Očke tvoje, skalnate police gamsco
Da rečem vam, to zame pravi je kr
Oj Kočna, tako si lepa,
da od tebe me ne ločijo zlepa.

Žan Karničar

ki sta naju čakala v škrbini na severovzhodnem grebenu. Do vrha Rjavine nas je čakala še ura lažjega plezanja po grebenu. »Zahtevnejšim mestom se umikaš na levo,« je pisalo v vodniku. Eno od takih mest nas je za krajši čas prisililo, da smo se ponovno navezali, kar mi je bilo – ob kot jara kača dolgi poti proti vrhu – že popolnoma odveč. Kako udobno bi se bilo po vrvi odpeljati nazaj pod steno (če bi obstajala urejena sidrišča za spust, seveda), ne pa da takole, v klasičnem duhu trpinčimo telesa (in duha ...) še na vrh – vzpon brez vrha ni vzpon, tako kot tura brez piva po njej ni tura? Pih, prav malo me je brigalo, ko sem obirala tisti greben, vedoč, da ko bomo na vrhu, še vedno ne bomo nikjer ... Kje je še bila naša oprema, kje avto! Do tja je bilo treba dobesečno čez Pekel! In ko smo se po celodnevem garanju in neskončnem sestopu za piko na i prebijali med veseljaško množico na obali Blejskega jezera pivu naproti, res nisem bila posebej poskočna. Kot tudi ne dva dni pozneje, ko sem s kolesom premagovala strme klance, mišična vlakna beder pa so le nemo kričala od bolečine. »Klin se s klinom izbija!« je Dohtar opravičil svoj izbor terapije. On že ve ... Škoda, da tega ni vedela tudi Minja. Morda bi ji šlo lažje kot s kladivom!

Milijarda, V+/IV-V, 400 m, 5-7 h

Dostop: Iz Kota po markirani poti proti Staničevemu domu do vznožja severne stene. Tu

levo v koritasto dolino, čez gladek skok lovske steze (klini). Kmalu nad skokom dosežemo vznožje belih plati približno 40 metrov desno od izteka velikega osrednjega žleba. Tu je vstop Centralne smeri, vstop Milijarde pa je blizu začetka dolgega sistema polic, ki se vlečejo daleč v desno – označuje ga manjša lopa (2 uri 15 minut).

Sestop: Po markirani poti do Staničevega doma (1 ura) ali pa po zavarovani poti čez desni del severne stene v Pekel in naprej v Kot (2 uri in pol).

Vodniška literatura: Tine Mihelič, Rudi Zaman. Slovenske stene. Radovljica: Didakta, 2003. ●

Višje stene že oblegane

Letošnja s snegom skopa pomlad je predčasno odprla sezono skalnega plezanja v naših gorah. Sredi aprila sta Marjana Prezelj (AO Kamnik) in Primož Hostnik (AO Tržič) plezala in uživala v zanimivih detajlih Kamniške (VII/VI, 220 m) v Koglu. Kakšen razmajan oprimek je, kakor vedno spomladi, mogoče najti, je pa smer še vedno dovolj opremljena. Dan predtem so Matic Obid, Rok Stubelj in Jernej Arčon (vsi AO Nova Gorica) preplezali moderno klasično smer Amonit (VIII/VI-VII, 230 m). Matic in Rok sta jo preplezala prosto, Jernej na A0. Še kakšen teden pred tem, torej v prvih dneh aprila, sta Jernej in Mili Bučan v južni steni Jerebice opravila dober vzpon v najtežji smeri južne stene, Vaya con dios (VII/VI, 450 m). Smer poteka po stebru, desno od Sivega ideala. Spodnji del je nekoliko travnat, v samem stebru pa najde lepo direktno linijo v solidni skali. Glede ocene sta si oba plezalca enotna, da težave nikjer ne presežejo zgornje šeste stopnje. Podoben položaj kot v Koglu je bil v jugozahodni steni Planjave nad Repovim kotom. David Debeljak in Peter Juvan (AO Rašica) sta sredi aprila preplezala smer Modri lišaj (VII-, VI+/V, 350 m). Redko ponavljana smer se je izkazala za lepo, motile so edino zoprne grede med strmimi deli smeri. Preplezane so bile tudi Kukovičeva in Sobotna smer ter Humar-Škarja. David in Peter sta se po Planjavi odpravila v Julijce, nad Krmno. V južni steni Temena sta preplezala Medvoško smer (VI+/V, 450 m).

T. J.

Palico v róke sem vzel

Palico v róke sem vzél,
náse nahrbtnik sem dél,
tja sem odšel med gozdove,
slišati žélel sem peti vetrove.

V búkovju mrzliškem tam
znajo najlepše to nam.
Tu jih planinec posluša,
da se odpira mu síce in duša.

Kaj tam prijatelj stojiš,
reci mi, kam zdaj strmiš?
Pesem poslušam to mílo,
če bo vejéjve jo še ponovilo.

Vinko Hrovatič

Paklenica po starem

Stene Velike Paklenice so bile ves april na udaru. Skoraj ni bilo dneva, da se ne bi iz sten slišalo slovenskega vpitja. Iz nepregledne množice vzponov smo izluščili nekaj tistih, ki sicer ne zbujajo pozornosti zaradi težav, ampak zaradi sloga. Sloga, ki iz kanjona žal počasi izginja. Udobno opremljene, navrtane smeri so preplavile celotno področje, ki bi zaradi odlične skale morda lahko bilo središče tradicionalnega plezanja daleč naokoli. Če kje v apnencu, bi bilo to lahko v Paklenici. Marko Lukič, Andrej Grmovšek in Luka Kranjc so preplezali nekaj smeri, ki jih še ni našel vrtni stroj, in kličejo k ohranitvi le-teh. Lukič in Kranjc sta prva prosto ponovila smer Lažnika (6b) in ji dodala še dva raztežaja vstopne variante (6a in 6a+). Smer Wein, weib und gestein sicer ni značilna predstavnica klasičnih, nemški plezalci so jo preplezali šele v devetdesetih letih, je pa daleč od udobno navrtanih smeri zadnjega desetletja. "Kako najti Marmolado v Paklenici," sta dejala Grma in Luke. Ista naveza je preplezala tudi Forma novo, ki ob površnem pogledu na skico obeta prosto plezanje do 6b. "Pih, to je pa prelahko," že slišim bolj športno naravnane plezalce. A sta mojstra v njej našla široko poč, off-width, ki ju je dodobra zaposlila, in Grma se je ob plezanju močno spomnil na Monster Offwidth v smeri Salathe v El Capu in na znameniti Hardinog kamin v Astromanu. Čeprav je smer dolga le 100 metrov, so jima občutki po plezanju povsem zapolnili dan in ju navdali z nepopisno nostalgijo in žalostjo. Tako pravega, polnega občutka radosti, kot ga lahko doživiš po nekajurni tradicionalni borbi, ne more nadomestiti prav nobena, še tako težka navrtana smer. Pa ne pošiljajte me (ali jih) zdaj v Julijce, v katerih bomo že dobili takšno "borbo", če jo iščemo. V mislim sem imel čiste, zdrave poč, v katerih se da namestiti odlično naravno varovanje in je takšno plezanje varno. Saj je res, da je po toči zvoniti vedno prepozno, a vendar bi se veljalo zavzeti za ohranitev tistih nekaj starih smeri za vse tiste, ki se jim kdaj pa kdaj zahoče drugačne Paklenice.

Moderna Paklenica

Najboljši spomladanski vzpon v Paklenici je brez dvoma opravil Andrej Grmovšek. 12. maja je v navezi z Igorjem Čorkom opravil tretji prosti vzpon v smeri Spider (8a, 300 m). Prav pošteno sta se isti konec tedna naplezala tudi Miha Habjan (AAO, Mammut) in Dejan Miškovič (AO Matica), ki sta v Aniča kuku v enem dnevu opravila s petimi smermi. Preplezala sta Klin (6c+), Albatros (6c), Kačo (6a), Nostalgijsko (6b) in Velebitaško (6a+). Dejan je vse preplezal prosto, Miha pa si je nekajkrat pomagal s tehniko. V kanjon se je vrnil tudi

Marjan Manfreda - Marjon in preplezal Mosoraško smer, po 41 letih! To je bila njegova prva dolga smer in že takrat je najtežji raztežaj preplezal prvi v navezi.

Val di Mello

Val di Mello je ena izmed zibelk evropskega prostega plezanja. V sedemdesetih letih minulega stoletja so bile tamkaj preplezane zgodnje smeri sedme stopnje. Težave v teh smereh so bile predvsem v položnih, a kot šipa gladkih ploščah, ki se jih da preplezati le z dobrim občutkom za gibanje in plezanje na trenje. Čim daljši nohti in čim več v hlačah so značilne potrebščine za starejše smeri v Mellu. Dolina je idealen poletni cilj, v južnih stenah pa se da lepo plezati tudi spomladi. Nekaj članov AO Vipava in AO Nova Gorica je prvomajske praznike preživelo v idilični dolini in kot se za prvi obisk (večine) spodobi, opravilo z najbolj znanimi klasičnimi smermi tega območja. Smer Oceano irrazionale (VII, 500 m) so preplezali Marko Šturm, Tomaž Cingerle, Dejan Koren (vsi prosto NP) in Matija Nabergoj (2 × A0). Smer Kundalini (VII-/V, 400 m) v La Dimore degli dei sta poleg prej omenjenih preplezala tudi Tine Premrl in Boštjan Bizjak (2 × A0). Dejan in Matija sta nadaljevala v nadstropju višje, v supersmeri Luna nascente (VII, 350 m). Dejan prosto, Matija 1 × A0. Vsi preostali pa so preplezali smer Cocchise (V, 400 m). Smer Luna nascente sta pozneje preplezala tudi Tine in Boštjan. Drugi si je nekajkrat pomagal s tehniko. Dejan in Tine sta preplezala še smer Minchia biglia el de picche (6c+, 80 m), težji prvi raztežaj oba prosto, v drugem delu drugega pa sta, prav značilno za Mello, "izvisela" v gladki plati. Marko in Tomaž sta preplezala še nekaj balvanskih problemov do Fb 6c+.

Meteora

Meteora je bila s svojimi slikovitimi stolpi in "v nebo pripetimi" samostani nekdan klasičen, zelo priljubljen prvomajski cilj. Ko so se širom po Evropi pojavila nešteta odlična športnoplezalna središča, je plezanje po konglomeratnih sloperjih izgubilo privlačnost. Pa vendar obisk grške Meteore z vso njeno slikovitostjo ostaja spektakel. Marijana Prezelj (AO Kamnik) in Primož Hostnik (AO Tržič) sta med prazniki tamkaj preplezala za celo malho dobrih, nenavadnih, 200 do 300 metrov dolgih smeri. Najbolj sta uživala v Black Outu (VII+), Traumpfeilerju (V+) ter pravih "yosemitskih" počeh v liniji z nemogočim imenom Wahnsinnsverschneidung (VII). Poleg tega je Primož s Tomažem Humarjem preplezal tudi dve izrazitejši in nekoliko zahtevnejši liniji, in sicer smer Duet (VIII, 155 m) ter v samem zaključku še izrazito navpično Action Directe (VIII+ A0, 240 m).

Aiguille du Midi

Večina nas je že pozabila na užitke plezanja v ledu in se popolnoma prepustila skalnemu plezanju in pričakovanju poletnega plezanja v naših gorah. A Nejc Breščak in Matej Kovačič (oba AAO) se tem mislim ne smeta predati in morata za vsako ceno ohraniti ljubezen do ledu in snega. Poleti bosta namreč odšla v Pakistan, da bi plezala na Broad Peak. Tako sta tudi med prvomajskimi prazniki le pomahala hordam, ki so drle v Paklenico ali še dlje, ter se odpeljala v Chamonix. Popoldne sta se z gondolo odpeljala na srednjo postajo in zjutraj stopila v severno steno Midija, v smer Grison Gully (V, 4, 1200 m). Razmere so bile zelo dobre in v dobrih petih urah sta bila na vrhu, na katerem ju je čakala očarljiva »WC spalnica«. Visokoleteči načrti za naslednji dan so izginili v poslabšanju vremena, zato sta zjutraj le odsmučala in odpešala v Chamonix.

28x6a

Pavle Kozjek in Zoran Radetič - Zoki sta 12. maja nadgradila dosežek Andreja Kokalja, ki je pred kratkim v Črnem Kalu preplezal 25 smeri z oceno 6a. Preplezala sta vseh 28 smeri z enako oceno (6a), od tega 9 z oceno 6a/a+, 17 z oceno 6a in

2 z oceno 5c+/6a. Pravita, da je bilo vse skupaj kar naporno, saj v marsikateri smeri (npr. Surogat, Baboon, Sivi panterji ...) detajli precej dišijo po 6b. Na koncu težava ni bila utrujenost, temveč tema, saj sta v zadnji smeri (Johnny Jump) že bolj tipala za oprimki. Smeri sta preplezala izmenično v vodstvu; z njimi sta opravila v osmih urah in pol. Vsekakor dobro ogrevanje za uresničitev katerega izmed višjih in daljših projektov.

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič.

Alpinistična odprava ob 70-letnici postaje GRS Tržič

Konec aprila se je proti Kavkazu podalo deset članov postaje GRS Tržič (Slavko Rožič, Milan Meglič, Iztok Tomazin, Sašo Rožič, Primož Štamcar, Janko Meglič, Slavko Frantar, Robert Kralj, Miha Lovrenčak, Andreja Jagodic) ter pridružena člana Janez Levec in Mateja Vrhunc. Namen odprave je bil vzpon na Elbrus (5642 m) in smučanje z nje. Po aklimatizaciji na pobočjih gore se je na vrh prvi povzpel Iztok Tomazin in z njega tudi smučal do t. i. Sodčkov na 3900 metrih, kjer so bili nastanjeni člani odprave. Dan pozneje (29. aprila) so

Ura za prave planince!

RA109

Večfunkcijska športna ura z višinomerom, barometrom in termometrom.

- prikaz nadmorske višine v realnem času s kalibracijo
- prikaz trenutne temperature
- prikaz trenutnega zračnega tlaka z napovedjo trenda
- napoved vremena
- velik, pregleden zaslon
- osvetlitev zaslona Hi-Glo™
- merjenje in odštevanje časa
- ura, kolesar in alarm
- vodoodporna do globine 50 m

Zastopa in distribuira:

 Trion d.o.o.
Pot k sejmišču 30, Ljubljana
www.trion.si, info@trion.si
t 01 563 40 43, f 01 563 40 20

Preprost nakup preko spleta:
www.aperio.si

Oregon
SCIENTIFIC

10% popusta
za bralce
Planinskega vestnika

129,95 €
31.141,22 SIT

skupaj z lokalnim vodnikom Vladimirjem vrh Elbrusa dosegli še preostali člani, ki so smuči pustili pod področjem Paštukovih skal (na približno 4700 metrih), saj je bila strmina nad skalami popolnoma ledena. Ob njihovem prihodu pod goro se je na tem delu smrtno ponesrečil nek Poljak, dan po njihovem uspehu pa še švicarski gorski vodnik. Nekaj težav zaradi hudega mraza so imeli tudi člani tržiške odprave. Po povratku z vrha se je vreme zelo poslabšalo. Nad vasjo Cheget so nekateri člani opravili še nekaj vzponov in spustov s turnimi smučmi (Cheget Karabaši, 3461 m).

M. P.

Nove smeri na Svalbardu

Gregor Kresal je s soplezalci v zadnjih treh letih trikrat obiskal »arktične Alpe« na daljnem severu. Po dveh izvidniških odpravah leta 2005 in 2006 so letos aprila štirje slovenski plezalci (G. Kresal, A. Erceg ter B. in K. Zupan) in dva pridružena člana (R. Jasper in M. Stofer) uspeli preplezati kar 17 prvenstvenih smeri in opraviti številne smučarske spuste v špicah Spitsbergna. Objavljamo izbor pomembnejših vzponov odprav v letih 2006 in 2007.

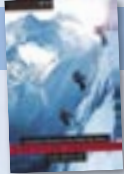

- »Arktična igla« (ca. 1450 m, severna stena): Medvedki plešejo, V/M7+, 90°, 500 m, A. Erceg in G. Kresal, 3. 5. 2007
- Pallas Fjellet (zahodna stena, Centralni vrh, Južni stolp): DSF, V+/M7, 500 m, A. Erceg in R. Jasper, 24. 4. 2007
- Chadwick Ryggen North (ca. 1580 m, severna stena in vzhodni greben): Miš Ušate, IV+/M5, 600 m, G. Kresal in K. Zupanc, 24. 4. 2007
- Chadwick Ryggen Central (1641 m, vzhodna in severna stena): Bikova jajca, IV+/M4, 800 m, A. Erceg, 2. 5. 2007
- Ceres Fjellet (1677 m, zahodna stena): Rocket Men, V/M4, 750 m, A. Erceg in G. Kresal, 19. 4. 2007
- Greben Pallas - Ceres, t. i. »Petites Jorasses« (južna stena): Mirkova smer, IV/M5, 600 m, B.

Arktična špica - smer Medvedki plešejo Andrej Erceg

- in K. Zupanc, 20. 4. 2007; Besnška smer, V/M6, 600 m, B. in K. Zupanc, 27. 4. 2007
- Irwin East II (1580 m): Družabnik, V+/M6+, 600 m, G. Kresal in K. Zupanc, 26.-27. 4. 2006
- Shine Fjellet (1513 m): Isbjørn, IV+/M6+, 350 m, G. Kresal in K. Zupanc, 24. 4. 2006
- Perriertoppen (1712 m): Freezer, IV/3, M, 1000 m, G. Kresal in K. Zupanc, 20. 4. 2006

M. P.

<p>Iz Mladinske knjige Trgovine, KNJIGARNE KONZORCIJ, Slovenska 29, Ljubljana</p>		<p>Pestra izbira knjig s področja gorništvá, alpinizma, fotomonografij in potopisov.</p>		<p>KNJIGARNA KONZORCIJ</p>	
	<p>Stephen Venables: VOICES FROM THE MOUNTAINS: 40 True-Life Stories of Unforgettable Adventure, Drama and Human Endurance Reader's Digest Association, november 2006, (trda vezava, 192 strani, barvne fotografije)</p>		<p>Sean Swarner, Rusty Fischer: KEEP CLIMBING: How I Beat Cancer and Reached the Top of the World Atria Books, februar 2007, (trda vezava, 240 strani, barvne fotografije)</p>		<p>John Harlin: THE EIGER OBSESSION: Facing the Mountain That Killed My Father Simon & Schuster, marec 2007, (trda vezava, 304 strani, črno-bele fotografije)</p>

Nekoč Gorska straža, danes Komisija za varstvo gorske narave

Narava ima svoje zakonitosti, pravila, ki jih moramo najprej obvladati sami, nato lahko učimo tudi druge. Naloga Gorske straže in njenih pripadnikov je, da s pozitivnim zgledom, propagando ter s posamičnimi in skupinskimi akcijami, predvsem z metodo prepričevanja, vzgojno vplivajo na člane planinskih organizacij in druge obiskovalce gora, jih osveščajo ter jih navajajo k ravnanju, ki je skladno z načeli spoštovanja naravnih vrednot in varstva narave. Ta navodila so bila po mnenju nekaterih presplošna in neprimerna. Ljudje so se spremenili in nastal je nov naziv, primernejši za današnji čas - varuh gorske narave.

Prav je, da se pripravljajo še zahtevnejši programi strokovnega usposabljanja za pridobitev tega naziva. Ni pa nujno, da se na prvem mestu v programu usposabljanja pojavi seznanitev s Planinsko zvezo in njenim delovanjem. To so znanja, ki si jih mora planinec pridobiti že v Planinski šoli. In kakšno predhodno znanje je pravzaprav potrebno? Še bolj prav bi bilo, da bi varuhi v svoje delo vnesli več praktičnih gradnikov in trošili energijo za reševanje težav, ki se pojavljajo. Poznavanje zakonodaje, možnost reševanja težav po uradnih (državnih, občinskih, inšpekcijskih) dolžnostih je že eden od sklopov. Prisluhniti opozorilom navadnih ljudi, prebivalcev hribovskih območij, pa je nekaj, kar bi morali vnesti v svoje delo. Prav bi bilo, da se varuh gorske narave odkrito pojavi na območju,

kjer naj bi deloval. Navezal naj bi stike s prebivalci, kmeti, žičničarji, oskrbniki, gozdarji, predstavniki lokalnih skupnosti in si načrtno zastavil uresničevanje vizije delovanja. S svojim zgledom in uspešnim reševanjem težav si bo kmalu pridobil ustrezni vpliv. Včasih se bo moral spustiti tudi malo bolj k tlom, povohati kakšno prav smrdljivo zadevo in zadihati prah, ki ga ustvarja s svojo vožnjo po neurejenih cestah. Ali bodo ob suši prašni oblaki izpod avtomobilskih koles pokrili vso travnato površino in na planinah ne bo paše? Pogledati mora, zakaj neka pot postaja vse širša in širša. Kdo mi bo pomagal prepričati organizatorje največje gorsko-

Ura za prave tekače!

10% popusta
za bralce
Planinskega vestnika

99,95 €
23.952,02 SIT

SE211 OUTBREAKER

Večfunkcijska športna ura z merilnikom srčne frekvence.

- osvetlitev zaslona
- hitra menjava baterije
- dnevni čas (12/24H), alarm, koledar, 2 časovni območji, štoparica, odštevanje časa
- nastavitve zg. in sp. območja utripa, izračun indeksa fizične pripravljenosti
- čas v in izven ciljnega območja, povprečni utrip
- prikaz porabe kalorij,
- v paketu: torbica za uro in pas, nosilec ure za kolo

Trion Zastopa in distribuira:

Trion d.o.o.

Pot k sejmišču 30, Ljubljana

www.trion.si, info@trion.si

t 01 563 40 43, f 01 563 40 20

Preprost nakup preko spleta:
www.aperio.si

Oregon
SCIENTIFIC

kolesarske preizkušnje, da se ne smejo voziti s kolesi po pašnikih Velike planine? To so pač stvari, ki jih državni uslužbenci ne počnejo prav radi. Radi se držijo ob strani in s tem ščitijo svoje položaje. Prav zato imajo nevladne, prostovoljne združbe s skupnimi interesi prednost, ki jo morajo znati izkoristiti. Denar, ki ga dobiš od države, te že omejuje. Nehote postaneš odvisen in gledaš, da se ne bi komu po nepotrebnem zameril. Postavljanje na lastne noge, lastna neodvisnost, je v sedanjih časih pač vse premalo poudarjena lastnost, ki pa nudi povsem drugačne pogoje za delo.

Proces, ki si ga zastaviš, ne bo hitro prinesel pričakovanih rezultatov. Uspehi so največkrat plod naključij, vztrajnosti, tudi dobre volje. Niso plod konkretnih pobud posameznikov, ampak vztrajnega spreminjanja družbe, kar pa v sedanjih časih, kjer hlepimo po hitrejšem, cenejšem, lažjem, nujno prinaša celo vrsto težav.

Zato bi bilo najbolje sestaviti zares dober program varstva gorske narave in ga oplemenititi z našo gorniško tradicijo. Novo izdajo Planinske šole (prav tako naj vsebina Poznavanje in var-

stvo gorske narave zavzema največ strani) bi morali ponuditi šolam, ki delujejo blizu gora, po ustreznem vpogledu v rezultate pa stvar nadgraditi in prenesti na ves šolski sistem. To je samo ena od poti osveščanja. Planinska vzgoja bi morala pač najti svoje mesto pri vzgoji mladih že v šoli. S tem ne bi zajeli samo varstva narave, temveč tudi osnovne gorniške veščine, poznavanje prostora, v katerem živimo. Obnašanja, kulture v gorskem svetu se je pač treba naučiti.

Reševanje težav, ki se ga nekdo loti, je vredno spodbude. Prav tako je nujno, da prisluhneš drugim ljudem, naravi. Ozkost pri pogledih ne vodi nikamor. Reševanje ene težave lahko sproži drugo. Ljudje v bistvu nismo nič ali pa malo, resnica je skrita.

Morda lahko tudi gorski stražarji kaj naredimo ali pa smo tudi uradno ukinjeni in ne smemo več delovati! Svoj prostor radi prepustimo drugim, samo naj se stvari začnejo tudi dejansko premikati. Varstvo narave bo zmagalo šele takrat, ko neprimerno obnašanje ne bo zgolj prekršek, temveč tudi sramota.

Boris Štupar

NJAMI

V SE BI MAMI!

S pašteto Njami boste zmogli tudi vi.

www.njami.si

PIVKA d.d., Kal 1, 6257 Pivka, www.njami.si

Studio Kvadrat

Minister za obrambo sprejel predsednika PZS

Minister za obrambo Karl Erjavec je 21. 5. 2007 sprejel predsednika Planinske zveze Slovenije Francija Ekarja. Sodelovanje Slovenske vojske in ministrstva za obrambo RS s Planinsko zvezo Slovenije je že več kot desetletje izjemno aktivno in kakovostno. Slovenska vojska najbolj pomaga PZS in PD v primeru intervencijskih potreb s helikopterskimi prevozi materiala za obnovo planinskih koč in Komisiji za pota pri akcijah markacistov. Aktivno je navzoča tudi pri preostalih dogodkih in prireditvah, ki jih organizirajo tako planinska društva kot Planinska zveza Slovenije. V pogovoru z ministrom je predsednik PZS še posebej omenil urejanje lastništva nekdanjih stražnic in drugih objektov, ki so zdaj v funkciji planinskih postojank. Minister Erjavec je sprejel tudi povabilo predsednika PZS, naj se 2. junija udeleži Dneva slovenskih planincev na Sviščakah, na katerem bo tudi slavnostni govornik. Poleg tega sta namenila nekaj časa še drugim pomembnim planinskim dogodkom, ki se bodo letos zgodili.

Indok PZS

Srečanje EU pohodnikov E-6

Letošnji štiriurni pohod, katerega pokroviteljstvo je prevzela občina Slovenj Gradec, je potekal od Slovenj Gradca do Zgornjega Razborja. Predsednik PZS Francija Ekar, ki se je udeležil srečanja, je poudaril, da bi kazalo E-6, ki poteka od Finske do Strunjana v Sloveniji, razširiti na nove članice EU in da nekdanja obmejna področja ponujajo priložnost za nastajanje novih ekonomskih ter planinskoturističnih ciljev. Nekdanje graničarske poti naj postanejo nove planinske poti, nekdanje stražnice pa planinske

postojanke. Pohoda in slovesnosti se je udeležil tudi ameriški veleposlanik Thomas Robertson, ki aktivno hodi po trasah poti E-6 in podpira tudi vse aktivnosti razminiranja planinskih območij v Bosni in drugod. V komisiji za evropske pešpote sodelujejo: Zavod za gozdove Slovenije, Planinska zveza Slovenije, Turistična zveza Slovenije in Zveza gozdarskih društev Slovenije. Ekar je predlagal možnost, da se članicam komisije pridruži tudi Lovska zveza Slovenije, saj velik del trase poti poteka po gozdovih in niže ležečem planinskem svetu, na katerem omenjena področja upravljajo tudi lovske družine.

Indok PZS

Občni zbor ribniških planincev

Pred uradnim delom občnega zbora so pripravili zanimivo predavanje. Imel ga je Milan Mlakar iz Kočevja. Predaval je o 7134 metrov visokem Piku Lenina, ki leži v Kirgiziji, o pripravah na odpravo, o doživetjih, ljudeh, naravi in samem vzponu. Predavanje je bilo zelo zanimivo.

Ob začetku občnega zbora je predsednik PD Ribnica Stane Babič najprej pozdravil vse zbrane planince in ljubitelje gora – bilo

jih je malo več kot 40 -, prav posebej pa goste iz PD Kočevje in predsednico Meddruštvenega odbora planinskih društev Ljubljana Marinko Koželj Stepic. Po izvolitvi organov občnega zbora je najprej podal poročilo predsednik. V njem je spregovoril o delovanju društva v minulem letu, o delu, pohodih, planinski koči pri Sv. Ani na Mali gori, dežuranju, gospodarjenju, žal pa tudi o štirih nepovabljenih obiskovalcih, zaradi katerih bodo v koči namestili dovolj učinkovit alarmni sistem. »Naša poglavitna dejavnost, obiskovanje gora, je potekala po sprejetem načrtu pohodov. Pretekla sezona je bila namenjena predvsem spoznavanju neznanih kotičkov domovine in okolice, zato smo precej obiskovali brezpotja in neoznačene poti, kot so Debeli vrh in Ogradi, Trupejevo poldne in Dleskovška planota. Precej je bilo tudi izletov zunaj meja: na Hrvaškem na Plitvice, skupaj s PD Kočevje Učka, jeseni pa v Narodni park Paklenica; v tem smo uspešno osvojili najvišji vrh Velebita, Vaganski vrh. V Avstriji smo obiskali Pristovski Storžič ter za mnoge prvi tritisočak, Hafner,« je poročal predsednik ter nadaljeval, da je na vseh pohodih poglavitna varnost, zato je bilo treba kakšno turo tudi skrajšati ali spremeniti. Vodniški odsek je načrtoval

26 pohodov, dva sta odpadla zaradi slabih vremenskih razmer. »Na vseh smo se imeli lepo, se kaj novega naučili in spoznali.« Izvedena sta bila tudi tradicionalna pohoda v Jelenov žleb in po Ribniški planinski poti, oba sta vsako leto bolj obiskana. Po ribniških poteh pa so vodili tudi nekaj skupin iz drugih planinskih društev, ki so zaprosila za pomoč in vodenje. Zelo pridni so tudi markacisti, ki kljub maloštevilnosti v odseku marljivo, načrtno delajo in skrbno vzdržujejo RPP. Mladinski odsek je bolj v mirovanju, skupaj z vodniškim pa organizira tradicionalni nočni pohod na Sv. Ano za vse mlade, po srcih in letih. Predsednik je z veseljem povedal, da je v letošnjem šolskem letu spet začel delovati planinski krožek na OŠ dr. Franceta Prešerna v Ribnici, ki ga vodita predsednik in učiteljica Damjana Arko, obiskuje pa približno 25 učencev; vsi so nadobudni in željni raziskovanja. Tudi planinski krožek na OŠ dr. Ivana Prijatelja v Sodražici uspešno deluje, vodi ga Helena Drobnič. Svoja poročila in načrte so predstavili še načelnik markacijskega odseka (Andrej Drobnič), načelnika vodniškega odseka (Zdenka Mihelič) ter predsednica častnega sodišča Karolina Šmalc, ki je z veseljem

poročala, da častno sodišče ni imelo nobenega dela. V društvu so se tudi veliko izobraževali, pridobili so novega vodnika PZS B-kategorije. Finančno poročilo je v imenu blagajničarke podal predsednik, ki je že prej zajel tudi delo gospodarskega in mladinskega odseka, tajnik Martin Žuk pa je poročal o članstvu in delu tajnika. V letu 2006 je bilo v PD Ribnica včlanjenih 91 planincev, a kot je dejala Koželjeva, je društvo aktivno, kot da bi imelo najmanj 200 članov. Nova članica Upravnega odbora PD Ribnica je postala Damjana Arko, potrjena pa je bila tudi članarina za leto 2007. Občni zbor se je končal z družabnim večerom.

Zdenka Mihelič

PD Podnanos v slovenski Istri

Planinsko društvo Podnanos je 27. 4. 2007 organiziralo družinski pohod po slovenski Istri. Za izlet se je prijaviło 85 planincev, tako da smo se iz Podnanosa odpeljali kar z dvema avtobusoma. Pohod, ki sta ga pripravila in vodila Gvido Furlan in Andreja Pižent, smo začeli pri vodnjaku ob poti proti mejnemu prehodu Dragonja. Najprej smo se povzpeli do vasi Padna, ki je spo-

meniško zaščiten. V Novi vasi smo si odpočili in pomalicali, nato pa nadaljevali pot proti Krkavčam. V teh smo si ogledali znamenito cerkev. Iz Krkavč smo se spustili v dolino reke Dragonje, tam pa nas je čakal še zadnji vzpon, do vasi Sveti Peter. V tej vasi smo obiskali turistično kmetijo. Na urejenem pristnem istrskem dvorišču smo se lahko okrepčali z domačim refoškom in malvazijo. Da pa izleta ne bi bilo prehitro konec, smo se z avtobusi odpeljali še do morja. Najpogumnejši so poizkusili, ali je voda še vedno slana in mokra, drugi pa smo jih občudovali in sanjali o bližajočih se počitnicah. Pozno popoldne smo se polni prijetnih občutkov, ki so nam jih pustili oljčni nasadi, svojevrstni čari istrskih vasi, refošk, morje, sonce in dobra družba, vrnili v domačo vas.

Andreja Pižent

60 let PD Kranj

V Kranju so zaznamovali 60 let Planinskega društva Kranj ter 60 let delovanja GRS in Alpinističnega odseka AO Kranj. Ob jubileju so se ozrli po smereh in poteh kranjskega planinstva in njihovih vzponov. V letu 1946 so našli zapuščen pogorišči Prešernove koč na Stolu, zgrajene leta 1900, in Valvazorjevega doma, uničene so bile tudi aktivne planinske točke na Šmarjetni in Joštu. Na srečanju so podelili spominske jubilejne listine in letošnja priznanja PZS. Načelnik GRZS Kranj je med drugim opisal pot kranjskega gorskega reševanja in predstavil novo društvo GRZS, ki je bilo pogoj za vključitev v zvezo GRZS. Tako bodo lahko prejeli za dejavnost GRS potrebna sredstva. GRS pa še naprej ostaja neposredno povezana z matičnim društvom, pa tudi s članstvom v PD Kranj. PD Kranj ima zdaj v lasti planinski objekt na Krvavcu, Kranjsko koč na Ledinah in Planinski dom na Kališču. Ima aktiven alpinistični odsek in vse bolj mno-

Legende svetovnega alpinizma člani PD Kranja: Tomo Česen, vrhunski alpinist in športni plezalec, načelnik Komisije za športno plezanje; Andrej Štremfelj, prvi Slovenec na Everestu; Natalija Gros, športna plezalka in Marija Štremfelj, prva Slovenka, ki je osvojila Everest. Predsednik Planinske zveze Slovenije, Franci Ekar, jim je podelil posebna priznanja.

žičen odsek za športno plezanje, ki dosegata vrhunsko uspehe. Deluje vsestransko v javnem interesu, delo markacistov in vodnikov PZS je strokovno in aktivno. Redno priraja planinske šole za osnovnošolsko mladino, skoraj 60 gorskih reševalcev pa je aktivnih in vključenih v program dela PD. Izjemno delavna in organizacijsko dovršena je tudi planinska sekcija Preddvor. 28. julija bodo praznovali 30 let Kranjske kočice na Ledinah. Sodelujejo pri pripravi Zoisove botanične poti ter Planinskega vodnika za območje Storžiča, Zaplate, Kočne, Grintovca in Grebena. Zaznamovali bodo tudi stoletnico Karla Bajta, predvojnega zvestega in delavnega člana Kranjske podružnice SPD. Veliko organizacijskega dela opravljata podpredsednika Tomaž Jamnik, načelnik GRS Kranj, in Živko Drekonja, ki je tudi načelnik planinske sekcije v Preddvoru.

Povzeto po spletni strani PZS

Drugo srečanje planincev – Platak 2007

Reški planinci so bili letos organizatorji drugega srečanja planincev treh dežel, tokrat z imenom Platak 2007, za člane SPD Trst iz Trsta, ŠD Sloga iz Bazovice, SK Devin iz Nabrežine,

PD Snežnik iz Ilirske Bistrice in našo planinsko skupino Slovenskega doma KPD Bazovica z Reke. Na Platku, znanem reškem smučišču, se nas je 22. aprila ob zelo lepem vremenu in dobri organizaciji zbralo približno sto, planincev in gostov ter članov drugih reških in opatijskih planinskih društev, pa tudi članov Slovenskega kulturno-prosvetnega društva »Snežnik« iz Lovrana. Planinci smo se v dveh skupinah povzpeli na Snježnik, dobrih 1500 metrov visoki vrh nad Platkom. Hitrejša skupina je ubrala daljšo pot, prek doline Lazac in skozi Srebrna vrata, počasnejša pa se je odpravila čez Greben. Po vrnitvi na Platak je sledilo kosilo, zatem pa turnir v balinanju in druženje do večernih ur. Med temami, o katerih je tekla beseda, je bila tudi Pot prijateljstva Snježnik-Snežnik, pot, ki je bila po vzpostavitvi meja med Slovenijo in Hrvaško opuščena. Ugotovili smo, da bi jo veljalo obnoviti in omeniti kot posebno temo v dogovorih o medsebojnem sodelovanju med planinskima zvezama obeh držav.

Prvo srečanje, (aprila) lani na Sviščakih pri Ilirski Bistrici smo izrabili za navezovanje stikov med društvi in posamezniki. Letos smo iskali možnosti za prijateljsko sodelovanje med posamezniki, društvi in narodi. Pomen druženja zamejskih Slovencev so letos prepoznali tudi v Sloveniji in tako sta se srečanja udeležila

podpredsednik Planinske zveze Slovenije Stanko Gašparič in tajnik urada vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu Rudi Merljak. Srečanje smo končali s pozdravom: »Na svidenje prihodnje leto v okolici Trsta!«

Darko Mohar

Jubilej PD Pošte in Telekomu Maribor

V pomladnem mesecu maju se je srečalo z abrahamom naše društvo, Planinsko društvo Pošte in Telekomu Maribor. Rodilo se je daljnega 18. maja 1957 z imenom Planinsko društvo PTT Maribor. Društvo, ki ga je na začetku vodil Stane Knez, je takoj prevzelo skrb za dve leti prej zgrajeno planinsko postojanko na Selah nad Slovenj Gradcem (805 m n. m.), Poštarsko kočo pod Plešivcem. Znano je, da je priljubljeno planinsko kočo, ki je bila v poznejših letih povečana in večkrat prenovljena, zgradila – skoraj v celoti s prostovoljnimi delom – skupina poštarjev (PTT-delavcev) s širšega slovenjgraškega območja pod vodstvom Martina Prevorčnika, poznejšega direktorja PTT-podjetja Maribor. Kakor mnoga društva je tudi Planinsko društvo Pošte in Telekomu Maribor doživljalo vzpone, uspehe, tu in tam pa tudi manjše padce. V prvih letih je štel nekaj več kot tristo ali štiristo članov. V sedemdesetih letih je število članstva naraslo na osemsto in več, v osemdesetih pa je celo preseglo število tisoč. Žal je zatem upadlo in zadnja leta se giblje okoli števila štiristo ali petsto.

Društvena zgodovina nam pove, da je bilo društvo tudi sicer najbolj dejavno prav v sedemdesetih in na pragu osemdesetih let. Močna dejavnost sekcij, na primer izletniškega odseka, mladinskega odseka, odseka za dopisništvo, gospodarskega odbora ter planinskih skupin na

Koroškem, na Ptujskem in v Prekmurju, je bila posebno opazna. K temu so brez dvoma pripomogli tudi tedanji predsedniki in upravni odbori društva, ki so za svoje društvo živeli skoraj noč in dan. Posebej velja omeniti dolgoletnega in zelo priljubljenega predsednika inženirja Antona Gosarja, ki je društvo vodil kar 14 let (1960–1973). V tistih časih je bilo mogoče povsod zaznati dejavnost planinskega društva in ne pretiravamo, če rečemo, da je imela planinska dejavnost zelo velik pomen ne le za planinke in planince, člane društva, temveč tudi za tedanji kolektiv PTT-podjetja Maribor, delno pa tudi za PTT-podjetje Murska Sobota. Vsa tri planinska društva – v Mariboru, Celju in Ljubljani – s svojimi skupinami na Koroškem, Ptujskem, v Prekmurju, na Gorenjskem, Notranjskem, Dolenjskem, v Zasavju, na Kozjanskem in širšem celjskem območju ter tudi na Primorskem so s svojo dejavnostjo pokrivala in še pokrivajo skoraj vso Slovenijo in z zanimivimi programi in izleti po gorah in hribih naše dežele skrbela za zdravo rekreacijo zaposlenih in upokojujencev PTT-ja ter pozneje Pošte Slovenije in Telekomu Slovenije.

50-letnica uspešnega delovanja je nedvomno dogodek, ki terja pozornost in tudi zahvalo vsem tistim, ki so društvu dali veliko svoje energije, znanja in tudi ljubezni. Teh pa ni bilo malo in njihova imena bodo zapisana v posebnem spominskem zborniku, ki ga bo društvo izdalo junija na posebni slovesnosti. Ob tej priložnosti bo razvilo tudi nov društveni prapor. Vsem, ki so mu v vseh teh letih in desetletjih tako ali drugače pomagali, smo dolžni iskreno zahvalo. Posebna zahvala pa velja tudi vodstvu Pošte Slovenije, Telekomu Slovenije in nekdanjega PTT-podjetja v Mariboru, ki so društvu tudi gmotno pomagala ali mu še pomagajo. To je zagotovo tudi spodbuda za nadaljnje uspešno delovanje.

Bruno Fras

Aktivnosti OPD Koper

Že ves maj potekajo številne prireditve v počastitev občinskega praznika v Kopru. V soboto, 12. maja, se je v okviru projekta Koper – zdravo mesto predstavilo tudi najštevilnejše, Obalno planinsko društvo Koper, ki združuje skoraj 800 članov različnih starosti, od predšolskih otrok do seniorjev iz vse Slovenske Istre. Mimoidoči so na lično opremljeni stojnici lahko našli kar nekaj zloženk z informacijami o možnostih vključitve v društvo in prednostih članstva, letni program razvejene društvene dejavnosti, ki obsega pohodništvo, alpinizem, kolesarjenje (cestna in gorska kolesa, maratonci, seniorji), delo z mladimi (od pohodov do letnih taborov), markiranje itn. Mlade članice in člani društva pa so jim z veseljem priskočili na pomoč tudi z mnogimi ustnimi informacijami in naveti o vsem, kar je treba vedeti za uspešno vključitev v planinstvo. Obalno planinsko društvo ni samo eno najštevilnejših na tem področju, je tudi eno najbolj delavnih z izredno pestro ponudbo aktivnosti: vsak mesec priredi 2–4 pohode v gorski svet različnih težavnostnih stopenj ter 2 ali 3 kolesarske izlete po zanimivih poteh po Istri in Krasu,

zimske večere si krajša s predavanji, vsako leto ima alpinistično šolo, tabore za mlade itn. Kolesarji skrbijo za Pot zdravja ali Parenzano, ki povezuje italijansko in hrvaško mejo (od Škofij do Sečovelj), ter so nosilci mnogih občinskih in čezmejnih rekreativnih akcij. Vzorno gospodarijo tudi s Tumovo kočjo na Slavniku, ki bo 7. julija praznovala 50 let od odprtja in je še posebno spomladi priljubljena točka ne samo domačih planincev, ampak tudi ljubiteljev narave iz vse Slovenije in Hrvaške ter zamejcev iz Italije zaradi prelepe cvetane. Povezava: <http://www.opd.si>.

Maruška Lenarčič

Pot do utrdb Alpskega zidu na Primožu

Utrdbe alpskega zidu so začeli graditi v tridesetih letih prejšnjega stoletja. Namenjene so bile utrditvi meje med Kraljevino SHS in Kraljevino Italijo. Alpski zid je v dolžino meril 1850 km, potekal pa je po celotni kopenski meji, vzdolž francoske, švicarske, avstrijske in stare jugoslovanske meje. Ob meji z Jugoslavijo je potekal vzhodni del Alpskega zidu, ki je meril približno 250 km. Ena najbolj ohranjenih utrdb je na Primožu. Pot je dolga 1500 m in jo je brez ogleda trdnjave na Pri-

možu mogoče prehoditi v 45 minutah. Je lahka, z zložnimi vzponi, primerna tudi za družine z majhnimi otroki; obiskovalcem sicer priporočamo pohodno obutev, za voden obisk podzemne trdnjave pa tudi topla oblačila. Poteka med tankovskim muzejem v PVZ, prečka železniški most, se rahlo vzpne do opuščene pehotnega poligona nekdanje JLA, po približno 20 minutah pa se priključi makadamski poti, ki pelje do vhoda v podzemno utrdbo. Nato obkroži vrh Primoža, da pa se povzpeta tudi čisto na vrh, na katerem so ostanki starodavne cerkvice sv. Primoža. Na širšem vrhu Primoža je tudi več označenih zdravilnih točk; ob poti so usmerjevalne oznake, ki nas popeljejo mimo razglednih točk, na katerih je postavljenih šest manjših in šest večjih informacijskih tabel, od tega ena dvojna. Podzemna utrdba na Primožu je osrednja zanimivost na poti; dolžina rovov je približno 500 m, v notranjosti pa so lepo ohranjeni bivalni prostori, skladišča streliva in bojni položaji. Zaradi varnosti je praviloma zaklenjena, lahko pa si jo ogledate na vodenih ogledih po poti, ki jih izvaja Postojnska jama, d. d. Ogledi so možni ob sobotah, nedeljah in praznikih ob 17.00 uri, cena je 9 evrov. Ogled traja 2 uri, minimalna udeležba je šest oseb. Za skupine je po predhod-

nem naročilo možen tudi ogled v drugih terminih. Projekt vzpostavitve vodi občina Pivka v sodelovanju s Postojnsko jamo, d. d. Na informacijskih tablah je prikazana vrsta zanimivosti: pot do utrdb Alpskega zidu, flora in favna na Pivškem, Šilentabor, starodavni prehodi čez Pivško, Primož - blagodejna zemeljska energija (dvostransko besedilo), utrjevanje rapalske meje, fotofonika, Sv. Trojica, strateški položaj Pivške kotline in bojni blok.

Žiga Novak

V spomin - Božo Jordan

1931-2007

Nikdar resneje bolan je v soboto, 9. maja 2007, minuto čez polnoč nenadoma preminil Božo Jordan, znani slovenski planinec, človek, s čigar imenom je najtesneje povezano planinstvo zlasti v Savinjski dolini.

Rodil se je 8. oktobra 1931 v Ljubljani. Potem ko se je šolal v Novi vasi pri Rakeku, v Stični na Dolenjskem in v Celju, je leta 1958 diplomiral na ljubljanski fakulteti za rudarstvo, metalurgijo in kemijsko tehnologijo, leta 1968 pa je opravil še profesorski izpit. Kot profesor je mlademu rodu prenašal znanje fizike, mehanike, termodinamike in laboratorijskih meritev.

Vsaj toliko kot profesorska je bila za Boža Jordana pomembna planinska dejavnost. Kot planinski vodnik in instruktor planinske vzgoje je napisal vrsto planinskih vodnikov - bil je pač izjemen poznavalec predvsem gora okoli svojega Šempetra v Savinjski dolini, kjer se je ustalil in si skupaj s soprogo Štefko ustvaril dom. Kot široko znan planinski strokovnjak je bil dolgoletni član treh teles Planinske zveze Slovenije - komisije za vzgojo in izobraževanje in komisije za planinska pota ter predsednik Založniškega odbora PZS, vrsto let pa je bil tudi član Predsedstva Meddruštvenega odbora planinskih društev Savinjska. Božo Jordan je bil član dveh planinskih društev - Polzela in Šempeter.

Bil pa ni samo imeniten poznavalec savinjskih in obsavnih gora. S soprogo Štefko sta prehodila domala vse jugoslovanske gore, slovenske pa sploh. Božo je prehodil več kot 70 veznih in krožnih poti, med njimi je samo Andraško pot premagal 60-krat, Savinjsko planinsko pot pa več kot 50-krat. Pogledal je tudi v tujino - med osvojenimi vrhovi je znani štiritisočak Tubkal v Maroku.

Med zadnjimi njegovimi deli je bilo poglavje o Ložniškem hribovju s Ponikovsko planoto, kar je bil njegov prispevek za nastajajočo drugo izdajo planinskega vodnika Po gorah severovzhodne Slovenije, za isti vodnik pa je recenziral poglavje o Šentviškem hribovju.

Za svoje dolgoletno vztrajno vzgojno poslanstvo v planinski organizaciji je Božo Jordan prejel vsa slovenska planinska odličja, pred devetimi leti - decembra 1998 - pa je dobil najvišje planinsko priznanje - svečano listino PZS.

S smrtjo Boža Jordana se ni končalo samo neko obdobje v planinstvu savinjskega območja, marveč slovenskega planinstva sploh.

Milan Cilenšek

Lovro Bregar

1936-2007

Če izgubiš prijatelja, je to največja izguba ...

Prijatelja nikoli ne pozabiš - tudi če ga ne vidiš več ...

Lahko izgubiš prijatelja, ne pa zavesti, da si ga imel ...

Vse mogoče misli in dejstva nam rojijo po glavi ob nedavni izgubi prijatelja Lovra Bregarja, ki smo ga mi, planinski prijatelji, po domače imenovali kar Lovre - kot Jurčičevega junaka iz Desetega brata, saj je izviral iz krajev, v katere je navedeni pisatelj umestil svoje junake in v katere se nikoli ni naveličal hoditi in s seboj še koga popeljati.

Nekega sončnega, vendar zelo hladnega dne v letošnjem marcu smo se v majhnem družinskem in prijateljskem krogu poslovili od Lovreta na lepem pokopališču v njegovi rojstni Krki, prelepi vasi ob izviru reke istega imena, v katero se je nekoč hodilo na romanje; tam imajo tudi znamenito kraško jamo, v katero so se pred davnimi časi zatekali nebogljeni domačini pred turškimi osvajalci. Čeprav smo kar dolgo upali, da mu bo uspelo premagati hudo in zahrbtno bolezen - kot je pogumno premagal marsikatero življenjsko preizkušnjo -, je naše upanje kmalu po njegovem jubileju lanske jeseni splahnelo. Ob družinskem grobu na Krki se je v imenu stiških sošolcev in dolgoletnih prijateljev poslovil

od njega Janez Zajc, vodnik PZS iz Planinskega društva Trebnje. Lovre ni bil le visok funkcionar v nekdanji skupni državi. Bil je tudi in predvsem naš iskren planinski prijatelj. Bil je pomemben podpornik planinskega društva Viharnik. Veliko mi pomeni, da lahko slovenskim planincem, ki vsako leto prvo soboto v marcu hodijo po Jurčičevi poti, znova osvežim spomin na tisto, kar je bilo že zapisano v prijazni brošuri (junija 1995) o tej poti, ki poteka po deželi Desetega brata. Že tedaj sem navedla, da gre Lovru Bregarju - Lovretu za sluga, da imamo slovenski planinci na tem območju priljubljeno planinsko pot. S prijatelji, ki sem jih v navedenem zapisu imenovala »izbranci«, nas je rad popeljal po vaseh, mimo katerih zdaj poteka Jurčičeva pot. Tam je bil srečen, marsičesa se je spomnil, rad pomodroval in nam veliko povedal. Prav on mi je »zavdal«, da sem si »umislila« Jurčičevo pot. Njegova zasluga je, da sem doobra spoznala in vzljubila njemu znane kraje, poti in domačine, celo sorodnike. Samo tako sem lahko leta 1994 organom v PD Viharnik in PD Grosuplje ter tedanjim občinskim organom v Grosupljem dala idejo, predlog, da »odpremo« po pomembnem slovenskem pisatelju imenovano planinsko pot, in sicer ob 150-letnici pisateljevega rojstva, 100-letnici PZS in 20-letnici PD, katerega član je bil Lovre. Mnogični pohodi se uspešno izvajajo že 14 let in občani Ivančne Gorice so nedvomno ponosni na dan, ko lahko spomin na svojega pisatelja praznujejo s udeleženci pohodov iz vse Slovenije. Ti pohodi po svoje prispevajo tudi k razvoju krajev, skozi katere poteka pot. Želim si, da bi Lovretovi domačini in krajanje iz zaselkov ob poti prav njemu v spomin ohranili in lepo vzdrževali pot, vzorno skrbeli zanjo, tako da bo prehodna vse leto, ne le na dan, ko proslavljamo pisateljevo rojstno obletnico na Muļjavi. Lovre ni bil ljubitelj mno-

žičnih pohodov po slovenskih gorah. Jurčičevo pot pa je rad večkrat prehodil s prijatelji, tudi na dan organiziranega pohoda. V svet tišine, miru, naravnih in drugih znamenitosti, največkrat na Blegoš, se je leto za letom odpravljaj s svojimi prijatelji. Po veliko prezgodnji upokojitvi je vsako zgodnje jutro iskal uteho in jo našel na območju Rašice in Dobenega, v bližini svojega domovanja. Nikoli ne bodo zbledeli spomini na naša planinska potepanja po Julijcih, okoli Mangarta, Snežnika, Vršiča. Dobro so ga poznali po zaselkih okoli Blegoša; tam se je nekoč srečal z negostoljubnim (beri: napadalnim) divjim petelinom in je rad, nešteto krat, pokramljal z domačini.

Veliko planincev sem že popeljala po poti kurirjev in vezistov NOB – po delu poti čez Ravni dol, do izvira Krke in vse do Višnje gore, tudi po poti, po kateri me je vodil prav Lovre, še preden je bila narejena. Ravno on me je opozoril na grob/spomenik kruto umorjene partizanske kurirke Sonje Vesel v zaraščnem gozdu nad Krko, saj je vedel marsikaj povedati o časih in dogodkih, ki jih je doživljal med NOB.

To, da se z Lovretom poslej ne bomo več srečevali za prvi maj na Rožniku, ob nastopih Partizanskega pevskega zbora, v katerem je dolga leta prepeval, in ob raznih drugih praznikih, je težko razumeti in sprejeti. Težko je opisati resnično žalost ob njegovih prezgodnji smrti. Vse, kar nam je preostalo, je le dejstvo, da smo za vedno izgubili prijatelja, nismo pa izgubili zavesti, »da smo ga imeli«, da ga ne bomo pozabili, »tudi če ga ne bomo videli več«, kot je zapisana zgoraj po Seneki povzeta misel.

Ruža Tekavec

Karlu Kodriču - Dragu v spomin

Ne moremo se sprijazniti s tem, da je za vedno odšel iz naših vrst dolgoletni prijatelj, planinec od

pet do glave, Karel Kodrič, ki smo ga znanci in prijatelji klicali Drago. Trboveljski, zasavski in slovenski planinci smo z njegovo smrtjo izgubili nadvse dragocenega človeka, zato ga pogreša-

Napisi naših gora

Prijetno presenečenje v Ligurskih Alpah

Za prvomajske praznike smo se potepali po Ligurskih Alpah tik nad morjem severno nad San Remom na meji med Italijo in Francijo. Ko smo se zvečer pripeljali na sedlo Colla Melosa, kjer je bilo izhodišče za našo turo, sem šel takoj prebrat informacije na oglasni tabli pri bližnji koči. In glej presenečenje: poleg italijanščine, nemščine, francoščine in angleščine je bilo besedilo natisnjeno v prav lepi slovenščini! Bila je namreč tabla dolge Vie Alpine, povezovalne poti, ki seže čez celotne Alpe od naših krajev pa tja do oddaljenega Monaka. Ker je Slovenija ena od držav ustanoviteljic te transverzale, je slovenščina pač enakopraven jezik.

Prav prijetno! Zelo ponosni smo bili tisti večer tako daleč od doma, pa vendar v »naših« gorah!

Andrej Stritar

Au départ du col Melosa, l'itinéraire remonte au col de la Valette. Il flirte avec la crête frontalière, côté français, mis à part un bref retour en Italie aux alentours du Mt Toraggio aux rochers pointus d'aspect dolomitique. Au col du Corbiou, la Via Alpina pénètre définitivement en France, pour descendre, après le col de Muraton, à travers bois jusqu'au beau village perché de Sorgia.

FR

L'itinéraire longe vers le nord la crête marquant la frontière italo-française, au milieu des bois de conifères. Il monte ensuite sur le mont Saccarel, sommet de la Ligurie : panorama superbe des Alpes à la mer. Ensuite, descente parmi les pâturages vers le col S. Bernardo di Mandâtica. Étape très longue, qui peut être divisée en deux en suivant la variante qui descend à Reallo (refuge).

Etapa se začne na sedlu Melosa, od koder se vzpne na sedlo Valette. Pot nadaljujemo po mejnem grebenu, večinoma po francoski strani. Nato v okolici strmih stov dolomitnega vrhova Mt Toraggio na kratico zavijemo v Italijo. Na sedlu Corvo Via Alpina dokončno pride v Francijo in se s sedla Muratone skoki gozd spusti do prijazne hribovske vasi Sorgia.

SL

Nadaljujemo proti severu vzdolž mejnega grebena med Italijo in Francijo, nato prečkamo lepe iglaste gozdove. Se povzpne na goro Saccarel, najvišji vrh Ligurije. Iz tuhi vrhovi razgled vse od Alpe do morja. Nadalje se spustimo med pašnjake do Colle San Bernardo di Mandâtica. Ta etapa je zelo dolga, na željo se je jo lahko razdeli na dve dela (brezno varianto, ki se spusti v Reallo, kjer se nahaja planinski dom.

Leaving the Melosa pass, the trail climbs to the Valette pass. It flirts with the border crest on the French side, apart from a brief return to Italy in the vicinity of Mt Toraggio with its straight, dolomite-like rock faces. At the Corvo pass, Via Alpina enters France once and for all, descending after the Muratone pass through woodland to the beautiful hanging village of Sorgia.

EN

The trail heads north along the border between Italy and France, through beautiful conifer woods. It then climbs Mount Saccarel, the highest peak in the Liguria region, affording stunning views from the Alps to the sea. It finally makes its way down among pastures to the San Bernardo di Mandâtica pass. This stage is long but can be divided into two parts by following the alternative route down to Reallo where there is a hut.

mo in ga bomo tudi v prihodnje. Zadnja leta je bil hud boj z boleznijo. Pa se ni izšlo. Prav na svoj rojstni dan, 15. marca 2007, je star 64 let omahnil pod težo napredujoče boleznijo. Rojen je bil 15. 3. 1943 v Mostečnem pri Makolah. Ko je končal osnovno šolo, je odšel v Kisovec pri Zagorju in se izučil za električarja. Leta 1976 se je preselil v Trbovlje in si tam ustvaril družino in dom. Tistega leta se je tudi včlanil v PD Trbovlje, že prej pa je bil tri leta član PD Zagorje.

Njegova planinska biografija je izredno pestra in bogata. Glede na to, da je kot član društva postal zelo dejaven, so ga leta 1980 izvolili za načelnika mladinskega odseka. V tej funkciji se je lotil utrjevanja planinskih krožkov v osnovnih šolah; mladinska dejavnost v društvu ga je zaposlila kot odbornika. Ni pa ostal zvest le mladim v društvu, pač pa se je že leta 1981 lotil vodništva. Opravil je izpit za planinskega vodnika A- in kmalu za tem še B-kategorije. Organiziral in vodil je številne društvene izlete mladih in starejših planincev, tudi v visokogorski svet. Leta 1996 je uspešno končal usposabljanje za

vodenje v težjih zimskih razmerah. Kot dolgoleten in izkušen vodnik se je leta 1998 usposobil za inštruktorja planinskih vodnikov. Drago pa ni ostal le priznan in priljubljen vodnik, pač pa je že leta 1984 končal alpinistično šolo, po pripravništvu pa si je leta 1987 pridobil naziv alpinist. Poln energije in dobre volje je leta 2002 postal še inštruktor alpinizma. S prijatelji je preplezal nešteto najrazličnejših smeri v Kamniško-Savinjskih in Julijskih Alpah, zelo uspešen pa je bil tudi pri plezanju v zaledenelih slapovih. Skupaj s sodelavci se je lotil izdelave in postavitve prve plezalne stene v telovadnici OŠ Ivana Cankarja v Trbovljah. Mladi na njej še vedno preizkušajo svoje plezalne veščine. Uspešen je bil pri organiziranju planinskih, še posebno alpinističnih predavanj, alpinističnih šol, skrbel je tudi za vzgojo mentorice planinske vzgoje. Kot načelnik mladinskega, izletniškega, izobraževalnega in alpinističnega odseka je bil član upravnega odbora, v letih od 1982 do 1990 pa tudi predsednik PD Trbovlje. V obdobju od leta 1990 do leta 2003 je bil kot podpredsednik

društva odgovoren za planinsko dejavnost. Dejaven je bil tudi v organih MDO zasavskih PD in PZS. Skoraj 30 let je bil pokojni Drago ustvarjalni član in odbornik PDT. Posebno uspešen je bil kot realizator številnih akcij pri vzdrževanju planinskega doma na Mrzlici, odločil se je bil njegov delež pri graditvi 200 m dolge smučarske vlečnice na Mrzlici. Za svoje delo je dobil številna priznanja, društvena, meddruštvena, PZS, SITKS in bronasto Bloudkovo plaketo. Mnogim mladim in starejšim planincem je omogočil spoznavanje slovenskega planinskega sveta. Zato nam bo vsem ostal v neizbrisnem spominu kot človek, ki je neizmerno ljubil gorski svet in bil prijazen do vsakogar, ustvarjalni planinec brez velikih besed, pač pa velikih dejanj. Na pogrebu 20. marca na zagorskem pokopališču se je v imenu PD Trbovlje ob veliki množici ljudi od Draga poslovil tajnik Bojan Gorjup. Zahvalil se mu je za vse obsežno opravljeno delo. Drago - spokojno počivaj ob vsem spoštovanju nas vseh!

Tine Lenarčič

ŽIČNICA KANIN - POLETJE 2007

CENIK	ODRASLI		OTROCI	
	€	SIT	€	SIT
Povratna	11,50	2.756	7,20	1.725
Enosmerna	8,50	2.037	5,20	1.246
Enosmerna do "B"	4,00	959	2,00	479
Povratna s potrjeno planinsko izkaznico	10,50	2.516	6,50	1.558
Enosmerna s potrjeno planinsko izkaznico	8,00	1.917	4,30	1.030
Kolesarji - enosmerna do "B"	5,00	1.198	3,80	911
Kolesarji - dnevna	10,00	2.396	7,90	1.893
Kolesarji po 11. uri	6,50	1.558	5,20	1.246

URNIK OBRATOVANJA

junij: 9., 10., 15.-17., 21. - 25., 30

september: 1., 2., 7.-9., 15., 16., 22., 23., 29., 30.

julij, avgust: vsak dan

NA KANIN: vsako polno uro, od 8.00 do 15.00 ure

S KANINA: vsako polno uro, od 9.00 do 16.00 ure

NA KANIN: vsako polno uro, od 7.00 do 16.00 ure

S KANINA: vsako polno uro, od 8.00 do 17.00 ure

Kako poznamo naše gore?

Imenujte vsaj dva vrha na sliki.

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo do 25. 6. 2007. Če boste uporabljali elektronsko pošto, nam odgovore pošljite na e-naslov **uganka@pzs.si**.

Za nagrado bo tokrat spletna trgovina www.kibuba.com podarila aktivno majico iz nove kolekcije MILO.

Rešitev iz prejšnje številke:

V prejšnji številki smo objavili sliko lepe martuljske gore Kukove špice, 2427 m. Dobili smo 31 pravilnih odgovorov in žreb je določil, da bo Jera Kalan iz Medvod za nagrado prejela lahko vetrovko Solo, ki jo ponuja Kibuba, d. o. o.. Napačne rešitve pa so bile Jalovec, Košutnikov turn in Rombon.

Andrej Stritar

Andrej Stritar

POPOLNOMA OPREMLJEN!

**POSTAVLJEN V SAMO
45 SEKUNDAH!**

**gorniški
nahrbtnik
Freney 35 l**

**4-sezonski šotor
Syncro 3**

min masa: 1 kg*, izredno robustna S.L.F. tkanina, A.C.T. anatomsko oblikovano hrbtnišče, ojačani trojni nosilni šivi, ojačitve iz DuPont™ Hypalona®, nepremočljive zunanje zadrgre, dežno pokrivalo v dnu nahrbtnika, ergonomsko oblikovane naramnice, odsevni drsni prsni pašček, dvojni žep v kapi, mrežasti notranji varnostni žep s pritrdiščem za ključke, kompatibilen s hidracijskimi mehi, stranski kompresijski paški, dodatni paščki za pritrnitev krpelj ali snežne deske, pritrdišče za smuči, pritrdišče za dva cepina/palice ojačano z Dupont™ Hypalonom®, dva stranska žepa, odstranljiva/zložitljiva sprednja mrežica za pritrnitev čelade, odstranljiv bočni pas, odstranljiva polietilenska plošča v hrbtnišču, ki se lahko uporabi za imobilizacijo.

min masa: 3,5 kg*, inovativni sistem za postavitve v samo 45 sekundah, set za popravilo, konstrukcija z zunanji palicami, trojno ojačana tla v kotih, zaščiteni zračniki, zunanji material termoizoliran in aluminiziran ripstop poliester 70D 85g/m², notranji material ripstop poliamid 70D 55g/m² z dihajočim vodoodbojnim premazom, palice iz izredno lahkega, močnega in elastičnega 7001 T6 dur-aluminija, aluminijasti klini, vhod z dveh strani, spredaj predprostor, vrata z zunanjo mrežico proti mrčesu, zračniki, ki se zapirajo iz notranjosti, nastavljivo zgornje ponjave iz spalnega dela, nastavljivi snežni zavihki, pritrditev zgornje ponjave na šotor z nastavljivimi trakovi, poliuretansko okno odporno na temperaturne spremembe in UV žarke, odsevni trakovi, shranjevalni žepi in zanke za opremo, kaveljček za svetilko, kompresijska vreča.

CONTEMPORARY OUTDOOR SINCE 1870

www.ferrino.it